
Shivasamhita 1

शिवसंहिता १

Document Information

Text title : Shiva Samhita 2

File name : shivasaMhita2.itx

Category : shiva, saMhita

Location : doc_shiva

Transliterated by : Mrityunjay Pandey

Proofread by : Mrityunjay Pandey

Description/comments : from nAradapAncharAtra shrIshivasaMhita. This is viShNudharma
shivasaMhita

Latest update : August 26, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 18, 2025

sanskritdocuments.org

શિવસંહિતા ૧

૧. અથ પ્રથમોઽધ્યાયઃ ।

ચક્ષુર્ભ્યાં દોરુરોભિશ્ચ વાયા ચ હૃદયે ન ચ ।

રામં સ્મરામિ ભક્તાનાં ભજમાનં મનોરથાન્ ॥ ૧ ॥

વેત્તારં રામકામાનાં વક્તારં શૃણ્વતાં સતામ્ ।

લક્ષ્મીવન્તં લસલ્લક્ષ્મીજાતં લક્ષ્મણમાશ્રયે ॥ ૨ ॥

રામારામરહસ્યાનિ સદ્ભાવ્યાનિ પ્રકુર્વતે ।

તિરસ્કુર્વત આમુક્તેર્યુક્તોઞ્જલિર્હનૂમતે ॥ ૩ ॥

કૈલાશે મેરુસદ્ગુણે નાનારત્નવિભૂષિતે ।

નાનાગુલ્મલતાસ્તોમદ્રુમરાજિવિરાજિતે ॥ ૪ ॥

સર્વદાસુખમાસીનૌ નાના ખ્યાનકકોવિદૌ ।

સર્વજ્ઞૌ સર્વલોકેશૌ પાર્વતી પરમેશ્વરૌ ॥ ૫ ॥

દૃષ્ટ્વા વસન્તસમયં કામુકોત્સવવર્ધનમ્ ।

કદાચિત્કૌતુકાવિદ્યૌ ચક્રાતેરસવત્કથાઃ ॥ ૬ ॥

તત્રોમા સોમતિલકં રમાસખસખં શિવમ્ ।

પ્રસાદસુમુખં વીક્ષ્ય પપ્રચ્છ પ્રિયમાદરાત્ ॥ ૭ ॥

કસ્ય વસન્તકાલેસ્મિન્ વિશેષેણ સુખોત્તરા ।

વિહારાહારરુચિરા ભવેયુર્ભવનેશ્વર ॥ ૮ ॥

અનયાદપિ સુખોત્તુઙ્ગારઙ્ગાસઙ્ગકરાઃ સતામ્ ।

કસ્ય તે સ્યુઃ કથયતાં પશ્યતાં શૃણ્વતામપિ ॥ ૯ ॥

ત્રૈલોક્યે દૃશ્યતે કોપિ પ્રસિદ્ધો ગુણરાશિભિઃ ।

મન્તવ્યઃ સર્વમન્તવ્યૈઃ પુણ્યશ્લોકશિરોમણે ॥ ૧૦ ॥

શરણ્યઃ સર્વશક્તીનાં દિવ્યાનાં પરમં પદમ્ ।

नित्यतारुण्य कारुण्य कलाकोषश्च कः पुमान् ॥ ११ ॥

सर्वदेवशिरोधार्य पादपद्मरजश्च कः ।

तवापि सम्मतः सर्वगुणैः कल्याणकारकैः ॥ १२ ॥

दिव्यानेकावरोधः कः कश्चैव प्रियदर्शनः ।

दिव्यस्थानगणः कः स्याद्विद्योद्यानविहारकृत् ॥ १३ ॥

दिव्यपरिजन्तोपेतो दिव्यानेकपरिच्छेदः ।

नित्यभोगसमृद्धः कः कश्चकाममनोहरः ॥ १४ ॥

श्रुते य कीर्तिते ध्याते यस्मिन्कान्तधियापि येत् ।

साध्वीधर्मो न लुप्येत न दृष्येत स्वयम्बरा ॥ १५ ॥

सर्वाधिकारता कस्य सेवादौ य गुणोन्मुग्धी ।

सर्वलक्षणसम्पन्नो निर्धूताशेषकल्मषः ॥ १६ ॥

ध्यातुं ममापि योग्यः कस्तवापि य मधेश्वर ।

आवास्यां जगत्पूज्यास्यां पूजनीयपदाम्बुजः ॥ १७ ॥

कथ्यतां यद्वि रोयेत दोषो यद्यथ नापतेत् ।

सगुणः कालकर्मश्चेन्मध्वास्वादश्च पुष्कलः ॥ १८ ॥

क्षन्तव्यो तिक्रमोऽप्येष गुणग्रस्तमनस्तथा ।

मम यापत्ययुक्तायाः पालितायाः मुहुर्मुहुः ॥ १९ ॥

श्रुत्वेति पार्वती वाक्यं दयमानमना मनुः ।

उवाच यारुचतुरः कथाहारो हरो मृदुः ॥ २० ॥

साधुसाध्वीमहाभागो भावज्ञे प्राणवल्लभे ।

छष्टं पृष्टं त्वयागुप्तं गुणैः पुष्टममायिकैः ॥ २१ ॥

त्वयापृष्टं विषमपि वार्थमेव मयाभवेत् ।

अमृतं तु कुतो नस्या दास्वादं मम पार्वति ॥ २२ ॥

सामान्येन त्वया पृष्टं विशेषेणोच्यते मया ।

अभ्यर्णार्कर्मार्गेण वार्थमाकर्ष्यतां त्वया ॥ २३ ॥

श्रोतव्येषु बहुष्वत्र वक्तव्येषु बहुष्वपि ।

श्राव्यं वाच्यं य तद्धि स्याद्व्यद्धि सारतमं भवेत् ॥ २४ ॥

અત્યન્તગોપનીયં ચત્વયિ તત્તત્ર ગોપ્યતે ।
 ઈશ્વરાણાં રહસ્યન્તુ પ્રકાશ્યં ક્વચિદેવ હિ ॥ ૨૫ ॥
 ચસ્ત્વયા પૃચ્છ્યતે ભૂમા દિવ્યચેષ્ટાગુણાકરઃ ।
 હૃદિ મે વર્તતે હ્યેષ ગૂઢો વેદેષ્વપિ પ્રભુઃ ॥ ૨૬ ॥
 તસ્થાનન્તાનિ નામાનિ દિવ્યાનિ ચરિતાનિ ચ ।
 ભવ્યા વિભૂતયો દિવ્યાઃ પરિવારાસ્ત્વનેકશઃ ॥ ૨૭ ॥
 ભોગસ્થાન્યાનિ નિત્યાનિ પવિત્રાણિ બહૂનિ ચ ।
 વિચિત્રાણિ ચ ભોગ્યાનિ ભોગોપકરણાનિ ચ ॥ ૨૮ ॥
 સ ચ સીતાપતિઃ શ્રીમાન્ જડજીવવિલક્ષણઃ ।
 વેદવેદાન્તસર્વાર્થો યોગિનાં પરમાગતિઃ ॥ ૨૯ ॥
 એષ એવ ભવેદ્ભર્તા સર્વેષાં સુરસુભુવામ્ ।
 સુરાસુરનરાણાં ચ મમોપાસ્યશ્ચ હૈમનિ ॥ ૩૦ ॥
 એતસ્મિન્કીર્તિતે ધ્યાતે શ્રુતે વાપ્યર્ચિતે શ્રિતે ।
 પાતિપ્રત્યક્ષયો નૈવ સતીનામપિજાયતે ॥ ૩૧ ॥
 પ્રશ્નોપ્યેષ તવૈતસ્મિન્ પર્યવસન્નઃ સ્વભાવતઃ ।
 આત્મનામાત્મા હીશાને સર્વેષાં ગિરિજેડમલે ॥ ૩૨ ॥
 સ એવ સ્વેચ્છયાયોધ્યામધ્યાસીનો વરાનને ।
 દિવ્યોદ્યાનરતો દીવ્યન્ રામાખ્યાનો વિધીયતે ॥ ૩૩ ॥
 સોડસ્મિન્વસન્તસમયે વિહરન્ હરતે હઠાત્ ।
 ચેતસામપિ ચેતાંસિ મદનં મદનસ્ય ચ ॥ ૩૪ ॥
 શારદાદિવિલાસસ્તુ તસ્યૈવ મધુરોન્નતે ।
 આનન્દસમ્પદઃ સર્વા ભવન્તિ સુખસઙ્ગિનામ્ ॥ ૩૫ ॥
 પાર્વત્યાઃ પ્રભો રામઃ પુત્રો દશરથસ્ય તુ ।
 શ્રૂયતે હિ મનુષ્યેષુ ભાગ્યાધિક્યાત્ પ્રથાઙ્ગતઃ ॥ ૩૬ ॥
 કથં સ વેદવેદઃ સ્યાત્ વેદાણાનિદ્ધ આત્મવાન્ ।
 કર્મભિશ્ચાપલ્યમાનો સૌ પાદચારી બહુશ્રુતઃ ॥ ૩૭ ॥
 કથંવા નરતામાયા દામયાવદ્દૂષિતામ્ ।
 વેદાન્તવેદાવિભવઃ સ્વતન્ત્રઃ પુરુષોત્તમઃ ॥ ૩૮ ॥

अंशत्वं यावतारत्वं विष्णोरस्य प्रसिद्धति ।

स्वयत्वं कथमस्य स्यादिति मे संशयो हृदि ॥ ३९ ॥

क्षन्तव्यः सगुणैर्वाङ्मैः सर्वज्ञोऽपि प्रशासने ।

यत्रैव सरसो भावस्तत्रैवायं मनोजवरः ॥ ४० ॥

एति श्रुत्वाप्रिया माह सर्वज्ञो भगवान् शिवः ।

अङ्गुष्ठत्वं एतत् तत्त्वं निर्णीतं ते पुरा मया ॥ ४१ ॥

पिष्टस्य पेषणं देवि किं विचिर्षसि भामिनि ।

सङ्क्षिप्य वस्मि ते भूयो दृढं स्वहृदि धारय ॥ ४२ ॥

अवतारास्तु अहवः कला अंशा विभूतयः ।

रामो धनुर्धरः साक्षात् सर्वेशो भगवान्स्वयम् ॥ ४३ ॥

पार्वत्युवाच-

भव शङ्कर रम्याङ्गो रामः कस्मादुपायतः ।

सद्यो हृद्यवरुद्ध्येत नापसर्पेत्ततोऽयलः ॥ ४४ ॥

श्रीशिवोवाच-

साधु पृष्टं त्वया साध्वि उषोऽर्षकं मम ।

तवाप्येतन्महानन्दवर्द्धनं श्रवणादिभिः ॥ ४५ ॥

सर्वाङ्गैर्लोकमास्य सद्यः प्रत्युपकारकम् ।

मधुरं मृदुलं यैव शृणु वस्मि तव प्रिये ॥ ४६ ॥

अत्र ते संछितां दिव्यामिति दासतया स्थिताम् ।

वर्णयामि वरारोहे भवारोहणकारणम् ॥ ४७ ॥

निरुज्ज्वलक्षणा ज्येष्ठा संछिता गुणविस्तृता ।

अस्यां हि भगवान् साक्षात् काम्यमूर्तिः प्रकाश्यते ॥ ४८ ॥

श्रुतिलक्ष्मणसंवादो निर्विवादोऽत्र दृश्यते ।

भारुतागस्त्यसंवादमस्यामेव निशामय ॥ ४९ ॥

आस्वा हितगुणग्रामः श्रीरामो मधुरोज्ज्वलः ।

यत्र सद्योऽवरुद्ध्येत शृङ्गारो नव मूर्तिमान् ॥ ५० ॥

संछितां सछिता सा त्वं शृण्वतां श्रवणोत्सवाम् ।

सौभाग्यं यत्र सीताया गुणोत्कर्षश्च कथ्यते ॥ ५१ ॥

ससीतालक्ष्मणो रामः साऽयोध्या सपुरःसरः ।

सर्वदा शृण्वतां भद्रे पुण्यश्रवणकीर्तनः ॥ ५२ ॥

संवाह उच्यते तावद्धनूमलुम्भजन्मनः ।

नाना मनोरमा यत्र कथा रामगुणश्रयाः ॥ ५३ ॥

अगस्त्यो भगवान्सर्वभ्रूषि वृन्दवन्दितः ।

कदाचित्तीर्थ यात्रायां गन्धमादनमासदत् ॥ ५४ ॥

श्रीरामस्मरणानन्दी मलाभागवतोत्तमः ।

उनुमान् मतिमान् यत्र वरीवर्ति सदा गिरौ ॥ ५५ ॥

यत्रापङ्कान्यपङ्कानि सरांसि य सरोरुहैः ।

सरिर्निर्जरकुण्डाश्च देवकन्या निषेवितः ॥ ५६ ॥

नानाद्रुमलतापुष्प कलभारधरास्पृशः ।

कदल्यः सकृला यत्र भानु भानुनिवर्तनाः ॥ ५७ ॥

कदलीवनमित्येव विश्रुतं यज्जगत्त्रये ।

स य यत्राप्यसरोवृन्दैः रामनाट्यान्यधिश्रिताः ॥ ५८ ॥

आज्ञया रामयन्द्रस्य ता देव्योऽत्र उन्मते ।

श्रावयन्ति स्वगीतानि गन्धर्व्यश्च सुशृण्वते ॥ ५९ ॥

प्रार्थितो रामभद्रोत्र ज्वितं शिरमर्पयत् ।

उन्मते कथा श्रोतुं दृष्टुञ्चास्य य नर्तनम् ॥ ६० ॥

यत्रासीनो उन्मत्सु गीतनृत्यानि सुभुवाम् ।

शृण्वन् रामगुणानि प्रेमाश्रूणि विमुञ्चति ॥ ६१ ॥

यानि यानि रडस्थानि रामान्तः पुरजानि सः ।

कार यन्तानि तानीह देवीभिर्मुदमश्रुते ॥ ६२ ॥

रभ्यं मलद्वनं दृष्ट्वा स पुष्पकलसङ्कुलम् ।

गिरिञ्च गिरिषु श्रेष्ठ मुवायाव्याजगिर्गुरुः ॥ ६३ ॥

उे शिष्याः पर्वतं ज्येष्ठं नाना निर्जरनादितम् ।

नाना द्रुमलताकीर्णं नाना पुष्पकलानतम् ॥ ६४ ॥

कदली वनमेतस्य दृष्ट्वा लृप्स्यति मे मनः ।
 पुण्यान् जलाशयानेतान् पुण्यपक्षिरुतान्यपि ॥ ६५ ॥
 शृण्वतो मे मनः कामं रामाकामतीवसः ।
 किञ्चित्कालमिदस्थातु मास्थां मे मनुते मनः ॥ ६६ ॥
 तानि तानि य सर्वाणि हरन्ते मे मनोवलात् ।
 यानि यानील लोकेषु श्रीरामोद्दीपनानि य ॥ ६७ ॥
 प्रसङ्गो यत्र रामस्य रामतीर्थपुराणि य ।
 तत्रैव मन्मनोत्यर्थं प्रीतिमेति निरन्तरम् ॥ ६८ ॥
 लोकनाथमलं रामं नित्यं सन्निहितं हृदि ।
 अर्याभीडेति मे चित्तं विषक्तं कृलपुष्पकैः ॥ ६९ ॥
 अत्र कश्चिन्मलान् लाभो भवेदिति भुजोक्षि य ।
 स्यन्दते मन्मनः कामं रामं सूययतीहमे ॥ ७० ॥
 स्थाप्यतां नु करण्डानि वृष्ट्यो दण्डाऽजिनानि य ।
 आह्वियन्तां य पुष्पाणि मधुराणि कृलानि य ॥ ७१ ॥
 समिधश्च स्वलोभार्हाः प्रबोध्यन्तां लविर्भुजः ।
 प्रक्षाल्यन्तां शिलाः शुभ्रा रामाराधनतिप्रियाः ॥ ७२ ॥
 स्नानानि य विधीयन्तां रामो यित्ते निधीयताम् ।
 जप्यतां राममन्त्राश्च तर्प्यतां पितृदेवताः ॥ ७३ ॥
 स श्रीमानर्थ्यतां यात्र वैभवैः सुलभैरिह ।
 सर्व साधारणं ह्येतत्पार्वतीयं कृलादिकम् ॥ ७४ ॥
 देशं कालं य वित्तं य शुभानि य शुभां दशाम् ।
 प्राप्य नार्हति यो रामं श्रयोनिं स हि गच्छति ॥ ७५ ॥
 धृत्युक्ता मुनिना शिष्याश्चक्रुः सर्वं तदादरात् ।
 भक्त्या रामस्य दास्येन गुरोश्च ध्वनिमागता ॥ ७६ ॥
 ततः स्वयमगस्त्योपि सस्नौ दिव्ये सरिद्धुटे ।
 रामसन्ध्या मुपास्यासौ यके रामस्य पूजनम् ॥ ७७ ॥
 तुष्टाव य जगौ रामं ननर्तास्थपुरो मुनिः ।
 प्रेमसन्निभसर्वाङ्गो लक्ष्मिपूरितमानसः ॥ ७८ ॥

તસ્ય શિષ્યસમેતસ્ય રામસઙ્ગીતમદ્ભુતમ્ ।
 શુશ્રાવ રામદાસોઽસૌ વાયુસૂનુસ્તતોઽમૃતમ્ ॥ ૭૯ ॥
 શીઘ્રમેવાગતસ્તત્ર લબ્ધ જીવાતુરાત્મનઃ ।
 કૃલપુષ્પાર્પકઃ શ્રીમાન્ હનૂમાન્શુમત્રભુઃ ॥ ૮૦ ॥
 દૃષ્ટ્વાતાન્ રામભક્તોઽસ્તુ બ્રાહ્મણાન્વેદવિત્તમાન્ ।
 દણ્ડવત્રણનામાસૌ તુષ્ટાવ ચ મુદાપ્લુતઃ ॥ ૮૧ ॥
 ઇન્દ્રાદિદેવભક્તેભ્યો બ્રહ્મભક્તોઽધિકો ગુણૈઃ ।
 શિવભક્તાધિકો વિષ્ણુભક્તઃ શાસ્ત્રેષુ ગીયતે ॥ ૮૨ ॥
 સર્વેભ્યો વિષ્ણુભક્તેભ્યો રામભક્તો વિશિષ્યતે ।
 રામાદન્યપરો ધ્યેયો નાસ્તીતિ જગતાં પ્રભુઃ ॥ ૮૩ ॥
 તસ્માદ્રામસ્ય યે ભક્તાસ્તે નમસ્થાઃ શુભાર્થિભિઃ ।
 હનુમત્રમુખૈરીશૈઃ કૃતો નાન્યૈરનીશ્વરૈઃ ॥ ૮૪ ॥
 તૈઃસોઽથ મુનિભિઃ પૃષ્ઠો રામકીર્તનહર્ષિતઃ ।
 હનુમાન્ રામભક્તાનામગ્રગણ્યો નિરાશિષામ્ ॥ ૮૫ ॥
 કો ભવાન્ રામભક્તેભ્યો ભક્તિદાતેવ દૃશ્યતે ।
 દેવો વા માનુષો વાથ વાનરઃ કિન્નરો પરઃ ॥ ૮૬ ॥
 નાત્ર ગતિર્મનુષ્યાણાં ચક્ષ્માણાં વિષયે ગિરૌ ।
 ત્વં તુ દેવઃ શિવઃ સાક્ષાદ્ભાસિ નો ભગવાનિતિ ॥ ૮૭ ॥
 એતન્મુનિવયો વિદ્વાન્ શ્રુત્યોવાચ કપીશ્વરઃ ।
 જાતિતો વાનરશ્ચાસ્મિ હનુમાન્નામ વિશ્રુતમ્ ॥ ૮૮ ॥
 ધર્મતો રામદાસોઽસ્મિ કર્મતસ્તત્કથારતઃ ।
 બન્ધુમાન્ રામભક્તેભ્યો ભોગતસ્તત્રસાદભાક્ ॥ ૮૯ ॥
 સીતાયાસ્તુ પ્રસાદેન સર્વા મુક્ત્યાદિસિદ્ધયઃ ।
 નિત્યં મામનુવર્તન્તે રાગાભાવેપિ કીલિતાઃ ॥ ૯૦ ॥
 રામસ્ય ચ પ્રસાદેન કલ્પકલ્પાનુજીવિતા ।
 તદ્ગુણામૃતપાનાય લવ્યં વિપ્રા મયા દ્રવ્યમ્ ॥ ૯૧ ॥
 સ્વેચ્છાચારોઽપિ સર્વત્ર તિષ્ઠામીહ ચ નિત્યદા ।

रामभानुभावादिवर्द्धने कदलीवने ॥ ८२ ॥

किन्नरीनिकराऽऽगीत रामगीतश्रुतिप्रियः ।

ब्रह्मचारी समझेऽपि किन्नरीणां दिवानिशम् ॥ ८३ ॥

रामोद्देशाय किन्नर्यो रामगीतैरुपासते ।

स्थितं मां मानुषागम्ये स्वर्गसन्धौ निराकुले ॥ ८४ ॥

छल गन्धर्वपतय आगत्य समये स्वके ।

श्रावयन्ति यस्मिन्नाणि गीत्वा वै रावणद्विषः ॥ ८५ ॥

रासो रामस्य शृङ्गारः प्रायुर्थात्किन्नरीगाणैः ।

भयानुडियमाणोपि स अवेति विविच्यते ॥ ८६ ॥

भयानुकार्यमाणोपि रामरामानुभावतः ।

साक्षादानन्दनो रासो राकास्वप्यनुभूयते ॥ ८७ ॥

गन्धर्वा राममाधुर्यसौन्दर्यादि गुणोच्छ्रितम् ।

श्रुत्वावः सङ्गताः शीघ्रं युष्माभिः सामगातृभिः ॥ ८८ ॥

सोऽहं रामगुणात्सामगान्धर्व रसिकः सदा ।

वर्ते सर्वम्परित्यज्य ततोऽन्यद्विरसंयतः ॥ ८९ ॥

युष्मानप्यहं पृच्छामि वार्ताश्रम विभागतः ।

कृत मधुकुलं श्रेष्ठाद्योतमानं प्रकाशयताम् ॥ ९० ॥

धृत्युक्ता मुनयस्तेन प्रोयुः प्रीतिमनस्तथा ।

रामदत्तसुधारवाटलब्धं पवननन्दनम् ॥ ९०१ ॥

सोऽयं ब्रह्मणोऽभूयिष्ठो वानप्रस्थगणो मडान् ।

कुम्भयोनेर्मुनेः शिष्या ब्रह्मचारिप्रताश्रिताः ॥ ९०२ ॥

पीतो येन मडाम्भोधिर्हतो वातापि श्लवः ।

भूमेः साऽप्यमानोतो विन्ध्यश्च गिरिराऽसौ ॥ ९०३ ॥

मैत्रावरुणिरित्येव गीतो लोकत्रयेण यः ।

कुम्भजन्मेति मर्त्येषु सिद्धेष्वगस्त्य उच्यते ॥ ९०४ ॥

सोऽयं सर्वमुनिश्रेष्ठो रामागमविधिर्मडान् ।

रामभक्तिस्तुष्टाम्भोधिजन्मेऽर्द्धतीयोऽमलः ॥ ९०५ ॥

ઇતિ તેષાં વચસ્તથ્યં શ્રુત્વા વાયુસુતસ્ત્વરી ।
 પપાતાઙ્ઘ્રિયુગે તસ્ય કુમ્ભયોનેસ્તપોનિધેઃ ॥ ૧૦૬ ॥
 રામપ્રાણ ઇતિ પ્રેમણ કુમ્ભજન્માપિ મારુતેઃ ।
 ન્યપતત્પાદયોમૂર્ધ્ના લોક નાથ સમોપિ સન્ ॥ ૧૦૭ ॥
 અન્યોન્યેનાનુરાગેણ રામભક્તિકૃતેન તૌ ।
 આલિઙ્ગ્ય તસ્થતુઃ સિદ્ધૌ ચિરેણ દ્રુતયેતસૌ ॥ ૧૦૮ ॥
 નિષિઞ્ચેતાં ચ ગાત્રાણિ પ્રેમણાંસામૃતધારયા ।
 તમાનુકિલિન્ન સર્વાઙ્ગૌ વ્યયુજ્યેતાં ન તૌ જનૌ ॥ ૧૦૯ ॥
 અન્યોન્યદર્શનાશ્લેષજાતાહ્વાદમહત્તયા ।
 અન્યોન્યં સ્તોતુકામૌ ચ સન્નવાચૌ પરન્તુ તો ॥ ૧૧૦ ॥
 રામભક્તિ સુધાપૂર્ણ રત્નાકરમહોદધી ।
 અન્યૈઃ સ્તુતૌ તદા ભક્તૈર્મુનીશ્વર કપીશ્વરૌ ॥ ૧૧૧ ॥
 તયોરુપરિ પુષ્પૌઘા દિવ્યાઃ પેતુર્મનોરમાઃ ।
 ધન્યે યન્ધરણીપુણ્યા યદેતત્પાદપાંશુભિઃ ॥ ૧૧૨ ॥
 જાતોત્સવૈસ્તુ તૌ દેવૈરસ્તુયેતાં ગતસ્મયૈઃ ।
 રામદેવપદામ્ભોજભ્રમરો મધુરશ્વરૌ ॥ ૧૧૩ ॥
 મન્દં તત્વાગતપ્રણાવુપવિષ્ટૌ શિલાતલે ।
 નભસ્વલ્કુમ્ભજન્માનૌ જજલ્પતુરભૌ કવી ॥ ૧૧૪ ॥
 પૂતઃ પતિતજાતોપિ પાદપદ્મપરાગતઃ ।
 તવાહં પતનાન્મૂર્ધ્નિ રામભક્તિ સુધામ્બુધેઃ ॥ ૧૧૫ ॥
 યસ્ત્વં મયામહાભાગ ચિરેણાકાઙ્ક્ષિતાગમઃ ।
 આગતોસ્યાશ્રમં પૂતીર્તુર્મમેડગસ્ત્ય સત્યતે ॥ ૧૧૬ ॥
 દુર્લભોસ્મિન્સદા વિષ્ણુદાસસાધુસમાગમઃ ।
 તત્રાપિ શ્રીરમાનાથ રામાશ્રયસમાગમઃ ॥ ૧૧૭ ॥
 શ્રીરામો રામભક્તશ્ચ દ્વાવેવેહ પ્રિયૌ મમ ।
 પ્રધાનસ્ત્વન્તુ તેષાં યન્નાથેનાસિ મમ પ્રભો ॥ ૧૧૮ ॥
 નારદાત્સનકાદિભ્યઃ શમ્ભોરપિ વૃહસ્પતે ।
 પારાશર્યાચ્છુકાચ્ચાપિ જયાયાનસિ નિજૈર્ગુણૈઃ ॥ ૧૧૯ ॥

જ્ઞાત્વા વિદ્વન્સતાં સદ્ગમદીર્ઘં દીર્ઘદર્શિનામ્ ।
 પૂજાપ્રશ્નપ્રણામૈશ્ચ તત્ત્વં જિજ્ઞાસ્યમેવ યત્ ॥ ૧૨૦ ॥
 નાના વાદાઃ પુરાણેષુ સંહિતાસુ સ્મૃતિષ્વપિ ।
 વેદેષ્વપિ ચ કાવ્યેષુ પ્રાકૃતાપ્રાકૃતેષ્વપિ ॥ ૧૨૧ ॥
 મુષ્ટામુષ્ટિ ચ શાસ્ત્રેષુ પાણિડતૈઃ સજયતે પરઃ ।
 યુક્તયસ્તેષુ દૃશ્યન્તે સર્વેષ્વપિ ચ સર્વશઃ ॥ ૧૨૨ ॥
 ન પદાર્થ પરાભૂતિઃ સ્વરૂપેણ પરેણ ચ ।
 ક્રિયતે તદભિવાદો વાદિભિઃ કિં તુ દુષ્યતે ॥ ૧૨૩ ॥
 તસ્માત્પરાત્પરં જ્ઞાનં સમ્પ્રદાયાદ્વિશોધયેત્ ।
 વિજ્ઞાયસ્વધિયાધીરૈઃ સમ્પાદ્યં પ્રતિપત્તિભિઃ ॥ ૧૨૪ ॥
 સોડહં તત્ત્વં પરં જ્ઞાનં પ્રેપ્સુશ્ચ પરમાત્મનઃ ।
 પરસ્થા દેવતાયાશ્ચ ધ્યાનં કાલગુણાન્વિતમ્ ॥ ૧૨૫ ॥
 ઇત્યુક્ત્વા પાવમાનિઃ સઃકૃતાઞ્જલિરમું મુનિમ્ ।
 ઉપતસ્થે ગુરું ગૌરિ ! ગૌરવાદ્ગુણ યન્નિતઃ ॥ ૧૨૬ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાઞ્ચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પઞ્ચમેપટલે
 સાધુસમાગમ પ્રકાશનો નામ પ્રથમોઽધ્યાયઃ ૧ ॥

૨. અથ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવોવાચ-
 એતદ્વાયુભુવો વાક્યં શ્રુત્વા વેદવિદામ્વરઃ ।
 અગસ્ત્યો ભગવાંસ્તં ચ સસ્મિતં વાક્યમબ્રવીત્ ॥ ૧ ॥
 અગસ્ત્ય ઉવાચ-
 ત્વં માં પરીક્ષસે વિદ્વન્ સ્વતઃ સર્વાર્થવિત્તમઃ ।
 અજ્ઞાતં વિદ્યતે કિં તે જ્ઞેયં જ્ઞેયેષુ વસ્તુષુ ॥ ૨ ॥
 સર્વોત્કર્ષોપયુક્તોઽહં સત્યો સૌ પવનાત્મજ ।
 રામમન્ત્ર પ્રભાવોઽયં ત્વયા મે પસ્થિયતામ્ ॥ ૩ ॥
 મત્તસ્ત્વં સર્વથા શ્રેષ્ઠસ્ત્વત્તઃ શ્રેષ્ઠો ન ચાપરઃ ।

ત્વત્ત એવ પરિજ્ઞાતું તત્ત્વમિચ્છામિ ચત્પરમ્ ॥ ૪ ॥

સર્વથા દ્વારભૂતં તે વક્તું મદ્રાજ્યમુત્તરમ્ ।

આગ્જનેય ભવ ત્વેતદ્રામદૂત મહામતે ॥ ૫ ॥

હિરણ્યગર્ભો ભગવાન્ સર્વેષાં હિ પિતામહઃ ।

પદ્મનાભસુતઃ શ્રીમાન્ ભક્તાનાં પ્રથમો ગુરુઃ ॥ ૬ ॥

પ્રમાણં મૂલભૂતં નો વેદાખ્યં ચચ્ચતુર્વિધમ્ ।

તદ્યસ્ય વદનામ્ભોજ ભ્રમરાચિતમાદિતઃ ॥ ૭ ॥

તસ્ય હિરણ્યગર્ભસ્ય સાક્ષાત્કથયતો મુખાત્ ।

પુરા કલ્પેમયાધે તત્તત્ત્વં ચિત્તે સમાહિતમ્ ॥ ૮ ॥

નાન્યદ્રામાત્પરં તત્ત્વં કૌશલ્યાનન્દવર્ધનાત્ ।

જનકીવલ્લભાત્કાલત્રિકે દેશેષુદૃશ્યતે ॥ ૯ ॥

ન શ્રીરામવ્રતાદન્યદ્ વ્રતં સર્વાર્થસાધનમ્ ।

ન રામારાધનાદન્યો યજ્ઞો વેદેષુ દૃશ્યતે ॥ ૧૦ ॥

નાન્યોમન્ત્રઃ પરો રામમન્ત્રાત્પૃક્ષરાદપિ ।

સૂર્યશક્તિશિવાદીનાં મન્ત્રા હીનતરાઃ સ્ફુટમ્ ॥ ૧૧ ॥

ચત્વારોપિ મહાવેદા નૈતત્તુલ્યાઃ કૃલાદિભિઃ ।

કા કથાસ્મૃતિશાસ્ત્રાણાં પુરાણાનાં ચ પાવને ॥ ૧૨ ॥

રામનામ્ના સમં નાન્યં નામ વિષ્ણોઃ શિવસ્ય ચ ।

કાન્યેષાં તુ કથા નામ્નાં સત્યં સત્યમિહોચ્યતે ॥ ૧૩ ॥

રામનામ્ના શિવઃ કાશ્યાં ભૂત્વા પૂતઃ શિવઃ સ્વયમ્ ।

સ નિસ્તારયતે જીવરાશીન્કાશીશ્વરઃ સદા ॥ ૧૪ ॥

રામપાદોદકાન્નાન્યત્યાવનં પતિતાવલેઃ ।

રામોચ્છિદ્રં યદ્દન્નં સ્યાત્યાવયે દખિલં તુતત્ ॥ ૧૫ ॥

રામશ્ચાપિ પુરસ્તસ્ય પતિર્લક્ષ્મ્યા ઇવાચ્યુતઃ ।

અન્યઃ પતિર્ઘૃવાણોયઃ પતિતઃ સહિ ગર્હિતઃ ॥ ૧૬ ॥

અયોધ્યાપતિરેવ સ્યાત્પતીનાં પતિરીશ્વરઃ ।

અન્યાષાં મથુરાદીનાં રામાંશાઃ પતયો યતઃ ॥ ૧૭ ॥

ભોગસ્થાનં પરાયોધ્યા લીલાસ્થાનં ત્વિયં ભુવિ ।
 ભોગલીલા પતી રામો નિરઙ્કુશવિભૂતિકઃ ॥ ૧૮ ॥
 દ્વિભુજો જાનકીજાનિઃ સદા સર્વત્ર શોભતે ।
 ભક્તેચ્છાતો ભવેદેષ વૈકુણ્ઠેતુ ચતુર્ભુજઃ ॥ ૧૯ ॥
 પરં સાધારણં રૂપં નિત્યં દ્વિભુજમેવ તત્ ।
 પરમં રસ સમ્પન્નં ધ્યેયં યોગવિદાં સદા ॥ ૨૦ ॥
 ભોગસ્થાનાનિ યાવન્તિ લીલાસ્થાનાનિ યાનિ ચ ।
 તાનિ સર્વાણિ તસ્યૈવ પુરા વ્યાખ્યાનિ સર્વશઃ ॥ ૨૧ ॥
 સવાહ્યાભ્યન્તરઃ કૃત્સ્ન આનન્દરસશબ્દિતઃ ।
 મધૂદધિરિવાપારો રામ એવ પરઃ પુમાન્ ॥ ૨૨ ॥
 આસીનં તમયોધ્યાયાં સહસ્ત્ર સ્તભ્ભમણિડતે ।
 મણ્ડપે રત્નસંજ્ઞે ચ જાનક્યા સહ રાઘવમ્ ॥ ૨૩ ॥
 મત્સ્યઃ કૂર્મઃ કિરિનેકો નારસિંહોપ્યનેકધા ।
 વૈકુણ્ઠોપિ હયગ્રીવો હરિર્વામનકેશવૌ ॥ ૨૪ ॥
 યજ્ઞ નારાયણો ધર્મપુત્રો નરવરોપિ સઃ ।
 દેવકીનન્દઃ કૃષ્ણો વાસુદેવો બલોપિ ચ ॥ ૨૫ ॥
 પૃષ્ણિગર્ભો મધૂન્માથી ગોવિન્દો માધવોપિ ચ ।
 વાસુદેવઃ પરોનન્તઃ સકુર્ષણ ઇલાપતિઃ ॥ ૨૬ ॥
 પ્રદ્યુમ્નોપ્યનિરુદ્ધશ્ચ વ્યૂહા સર્વેપિ સર્વદા ।
 રામં સહોપતિષ્ઠન્તે રામાદેશવ્યવસ્થિતાઃ ॥ ૨૭ ॥
 એતૈરન્યૈશ્ચ સંસેવ્યો રામો નામ મહેશ્વરઃ ।
 તેષામૈશ્વર્યદાતૃવાન્મૂલત્વાત્તે નિરીશ્વરાઃ ॥ ૨૮ ॥
 ઇન્દ્ર નામા સ ઇન્દ્રાણાં પતિઃ સાક્ષી ગતિઃ પ્રભુઃ ।
 વિષ્ણુઃ સ્વયં સવિષ્ણૂનાં પતિર્વેદાન્તકૃદ્દિભુઃ ॥ ૨૯ ॥
 બ્રહ્મા સ બ્રહ્માણાં કર્તા પ્રજાપતિપતિગતિઃ ।
 રુદ્રાણાં સ પતી રુદ્રો રુદ્રકોટિનિયામકઃ ॥ ૩૦ ॥
 ચન્દ્રાદિત્ય સહસ્ત્રાણિ રુદ્ર કોટિ શતાનિ ચ ।
 ઇન્દ્રકોટિ સહસ્રાણિ વિષ્ણુ કોટિ શતાનિ ચ ॥ ૩૧ ॥

બ્રહ્મકોટિ સહસ્ત્રાણિ દુર્ગાકોટિ શતાનિ ચ ।
મહાભૈરવકલ્યાનિ કોટ્યર્વુદશતાનિ ચ ॥ ૩૨ ॥

અવતાર સહસ્ત્રાણિ ભક્ત કોટિ શતાનિ ચ ।
ગન્ધર્વાનાં સહસ્ત્રાણિ દેવ કોટિશતાનિ ચ ॥ ૩૩ ॥

વેદાઃ પુરાણ શાસ્ત્રાણિ તીર્થ કોટિ શતાનિ ચ ।
દેવબ્રહ્મમહર્ષીણાં કોટિ કોટિ શતાનિ ચ ।
સતતં યં નિષેવન્તે સ શ્રીરામ ઇતીરિતઃ ॥ ૩૪ ॥

નિર્મત્સરૈશ્ચ વિદ્વદ્ભિર્મન્ત્રાર્થપ્રયતૈરપિ ।
જાતાન્યેતાનિ રામાંશાત્રોચ્યન્તે બ્રહ્મવાદિભિઃ ॥ ૩૫ ॥

યં વેદાન્ત વિદો બ્રહ્મ વદન્તિ બ્રહ્મવાદિનઃ ।
પરમાત્મેતિ ચ યોગીન્દ્રા ભક્તાસ્તુ ભગવાનિતિ ॥ ૩૬ ॥

યજ્ઞો વિષ્ણુરિતિ સ્પષ્ટમૃત્વિજો બ્રુવતે બુધાઃ ।
સ્વભાવકાલકર્માદિ શબ્દ વાચ્યં તુ હૈતુકાઃ ॥ ૩૭ ॥

ભોગેનાસૌ સ્વતઃ પૂર્ણો દાતા ભગગુણસ્ય ચ ।
સ્વતો વામસમસ્તર્હર્દી રામકામવરપ્રદઃ ॥ ૩૮ ॥

જ્ઞાનશક્તિબલૈશ્ચર્યં વીર્યતેજસ્ય શેષતઃ ।
ભગશબ્દ નિમિત્તાનિ વિના હૈયૈર્ગુણાદિભિઃ ॥ ૩૯ ॥

તસ્યાનન્તગુણસ્યાપિ ષડેવામી મહાગુણાઃ ।
એતવ્યાધ્યા ગુણા અન્યે યેપિ સ્યુઃ પુરુષોત્તમે ।
સર્વજન્મસ્થિતિધ્વંસહેતૂ રામો નિરકુશઃ ॥ ૪૦ ॥

સકુલ્પ સિદ્ધ સર્વાર્થઃ પૂર્ણોભયવિભૂતિકઃ ।
સીતાપિ સદૃશી તેન વયોરૂપગુણાદિભિઃ ॥ ૪૧ ॥

દ્વાદશાબ્દ વયોયુક્તા નિત્યાનન્દ વિધાયની
તરુણીસૈવરૂપેણ શ્યામા શ્રૃંગાર સંશ્રયા ॥ ૪૨ ॥

ગૌરાડ્ગી પીતવસના નીલરક્તશિવાંવરા ।
સર્વેશ્વરી સદારાધ્યા ભુક્તિમુક્તિવરપ્રદા ॥ ૪૩ ॥

નિત્યં રામાનુકુલૈવ ચિત્રરૂપ પ્રદર્શિની ।

षोडशाब्दपरिच्छिन्नवयः सोऽपि भयापहः ॥ ४४ ॥

पीतवासा घनश्यामः शिभात्रय शिभाऽऽकः ।

काक पक्षयुगी श्रीमान् पञ्चभाऽऽशिभाऽऽकः ॥ ४५ ॥

मुक्ताङ्गुललसन्नासः स्वतः स्मितशुभाननः ।

पीतवक्षा मण्डाभाङ्गुः क्षीणमध्यमनोऽरः ॥ ४६ ॥

नित्योत्सव स्वभावश्च नित्य कौतुक पोषकः ।

सर्वविद्यागुणाम्भोधिर्नित्यनिर्धूतदूषणः ॥ ४७ ॥

रक्तपद्मविशालाक्षो रत्नदन्तोऽरुणाधरः ।

गान्धर्वे य भुवि श्रेष्ठो नारीगणमनोरमः ॥ ४८ ॥

गन्धर्वराजप्रतिभो मुक्तोत्तमविभूषणः ।

रसज्ञः स्वजनानन्दी विलासी विलसत्प्रभः ॥ ४९ ॥

स्वच्छन्दगोऽपि धर्मार्थे रतः स्मरविवर्द्धनः ।

दाता भोक्ताऽपि साक्षी दयासिन्धुः सुरागवान् ॥ ५० ॥

अकोपनः क्षमाशीलो वीलारञ्जितसज्जनः ।

सुन्दरेन्दुः शुभाचारी मुग्धेन्द्रो मधुरस्वरः ॥ ५१ ॥

कृतज्ञः कृतिवान्काव्यज्ञानामिन्द्रः कलानिधिः ।

गम्भीरः स्थिरधीः प्राज्ञः सुस्निग्धमधुरस्वरः ॥ ५२ ॥

स्थिरस्नेहः सुयातुर्यः धैर्याद्विगुणसागरः ।

सौकुमार्यसरः श्रीमान् लक्ष्मीवांल्लक्षणान्वितः ॥ ५३ ॥

वज्रसंघननो भव्यः सौगन्धस्फुरितद्युतिः ।

वाग्मी सकलशास्त्राणामाभ्याताऽमृतभाषणः ॥ ५४ ॥

सर्व प्राणिरुतज्ञः सः सर्व प्राणमनोऽरः ।

सर्वोपास्यः प्रसन्नात्मा सर्वरक्षा विभुस्स्वराट् ॥ ५५ ॥

सर्वाभयप्रदः सर्वकामितार्थ विधायकः ।

भक्तानुपक्षको दक्षो गुणदोषस्वरूपवित् ॥ ५६ ॥

वह्नीषु भोगपत्नीषु दक्षिणो दयितोऽनघः ।

सर्वशृङ्गारसम्पन्नः सर्वनायकनायकः ॥ ५७ ॥

સર્વાનન્દમયઃ સર્વાનન્દસન્દોહદાયકઃ ।
 કિંક્રિણીનૂપુરારાવૈર્મુગ્ધસ્ત્રીમુખમારુતૈઃ ॥ ૫૮ ॥
 વીણામૃદંગ ઝઞ્ઞાદૈર્વાદિતૈર્લલનાયુતૈઃ ।
 સારિકાશુકસન્નાદૈઃ કોકિલા ભ્રમરારુતૈઃ ॥ ૫૯ ॥
 વન્દિસ્તુતિગુણૈસ્સ્તોત્રપાઠે સારસ કૃજિતૈઃ ।
 પ્રબુદ્ધઃ કોશલાપાલવાલો ધ્યેયઃ સુધીજનૈઃ ॥ ૬૦ ॥
 નાના સુગન્ધમાલાદીન્ મર્દનો મદિરેક્ષણઃ ।
 સતીષ્વપિ વિશાલાસુ રત્નપ્રાસાદપદ્મિષ્ણુ ॥ ૬૧ ॥
 નાના સીમાન્તરમ્યાસુ નાનાભોગવતીષુ ચ ।
 નાના ચિત્ર સુગન્ધેષુ સુમો મોહનમન્દિરે ॥ ૬૨ ॥
 નાના શકુનિ સડ્ગીતે વાતાયનવિભાવિતે ।
 ઉપાગમ્ય વયસ્યૈ સ રાજવંશ્યૈર્મનોહરઃ ॥ ૬૩ ॥
 સેવ્યમાનઃ શુભાલાપૈઃ નાનોપાયનપાણિભિઃ ।
 ઉદ્ભુદ્ધઃ પદ્મપત્રાક્ષઃ કિચિદાલસ્યજૃમ્ભિતઃ ।
 જગન્નાથસુતઃ સદ્ભિઃ સ્મર્તવ્યઃ સ શુભાર્થિભિઃ ॥ ૬૪ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાગ્ચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પગ્ચમપટલે
 શ્રીરામરહસ્ય પરસ્વરૂપ ગુણવિભૂતિ પ્રકાશનો નામ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ૨ ॥

૩. અથ તૃતીયોઽધ્યાયઃ ।

શિવોવાચ-

કુમ્ભયોનિર્મુની રામરહસ્યં મરુતઃ સુતે ।
 પ્રેમણા શૃણુવતિ તત્પ્રીત્યા પ્રોવાચ પરમોત્તમમ્ ॥ ૧ ॥
 માતુરન્તઃ પુરં પશ્ચાત્પ્રવિષ્ટઃ સાનુજાનુગઃ ।
 સ્વામમ્ભાં હર્ષયન્નામઃ પગ્ચાષ્ટિક ઇવાર્ભકઃ ॥ ૨ ॥
 માત્રા ચોત્સડ્ગ આરોપ્ય કૃતપાદાભિવન્દનઃ ।
 લાલિતો મધુરાલાપૈશ્ચૃવિતાનનચન્દ્રમાઃ ॥ ૩ ॥
 લવ્વ્યાશીઃ ખણ્ડલકુકૈર્ભોજિતો લલિતાલકઃ ।
 વદ્યચૂડશ્ચલાક્ષોઽસૌ ધારિતાંવરભૂષણઃ ॥ ૪ ॥

માત્રા પૃષ્ઠઃ પરં ભાવ્યં તસ્યા અન્તે પપાઠ સઃ ।
 અગ્રાહિતધનુર્વાણો લુલુણઠ ચ મહીતલે ॥ ૫ ॥
 નૃત્યેતિ સ તથા માત્રા ઉક્તઃ ખણ્ડિતભાષણઃ ।
 નનર્ત સ મહીપાલનન્દનો જનનન્દનઃ ॥ ૬ ॥
 પ્રસન્ના જનની વત્સમુત્થાપ્યાલિડગ્ય ચાનઘમ્ ।
 આનન્દાશ્રુસુધાલેશૈઃ સિષિગ્યે હૃદયે પ્રિયમ્ ॥ ૭ ॥
 કીડિતું ગન્તુકામોડયં ભીષતો ભયદર્શનૈઃ ।
 અરુદત્ કુપિતો માતુર્ભાણ્ડભેદં ચકાર ચ ॥ ૮ ॥
 અપરાધ્યન્ ગૃહારામદ્રુમભઙ્ગેન બાલકઃ ।
 માત્રાનુધાવિતો વહ્નુ ન લબ્ધોડનિલચગ્ચલઃ ॥ ૯ ॥
 દૂરેસ્થિતો ભયં ત્યક્ત્વા બાલો માતરમેવ સઃ ।
 ભીષયામાસ ભીતિદ્વો રાજન્યોડહમિતિ બ્રુવન્ ॥ ૧૦ ॥
 કોસૌ માં ભીષયેલ્લોકે હન્યાદ્ધામિતવિક્રમઃ ।
 રામં દાશરથિં શૂરં સમાજાર્જિતપાદુકમ્ ॥ ૧૧ ॥
 તં હન્યામહમેવાજાવ વશ્યંહિ ધૃતાયુધઃ ।
 બહવોપિ મયા સિંહા વરાહાશ્ચ નિષૂદ્ધિતાઃ ॥ ૧૨ ॥
 તસ્માન્માતઃ કૃપાણીં મે તૂણીરં ધનુરુત્તમમ્ ।
 ચર્મ ચારુ ચ શીઘ્રં ત્વં દેહિ દાસોસ્મિ તે સદા ॥ ૧૩ ॥
 ચોરયિત્વા બલાદ્ગ્રાહું નેષ્યામ્યાયુધમન્યથા ।
 રક્ષસ્વ ગૌરવં માતર્વદામિ તવ કિકુરઃ ॥ ૧૪ ॥
 એવં વહુ વિધાં વાયં વદન્પ્રૌઢ ઇવાત્મજઃ ।
 આશ્વાસિતઃ શનૈર્માત્રા સત્યાસત્યવચોમૃતૈઃ ॥ ૧૫ ॥
 વત્સ વત્સ ચિરં જીવ ધનુર્વાણૌ ગૃહાણ ભોઃ ।
 પ્રિયં પુત્રં ન વધ્નામિ સત્યં મન્યસ્વ મે વચઃ ॥ ૧૬ ॥
 કીડિત્વા શીઘ્રમેહીતિ વાક્યં માતુર્નિશમ્ય સઃ ।
 ઉપેત્યાઙ્ઘ્રિયુગે લુણ્ઠલ્લબ્ધકામો મુદાન્વિતઃ ॥ ૧૭ ॥
 અગ્જનાગ્જિતચાર્વક્ષો નાશામૌક્તિકમોહનઃ ।
 કિઙ્કિણી નૂપુરારાવશ્ચારુ ચૂડશ્ચ ચગ્ચલઃ ॥ ૧૮ ॥

પીતાંવરેણ સૂક્ષ્મેણ વેષિતોડલકશોભિતઃ ।
 ચારુચાપલસત્પાણિઃ પીતવાસોડયુગચ્છવિઃ ॥ ૧૯ ॥
 ગજરાજગતિર્મુગ્ધો નવહાસ્યપ્રિયાન્સખીન્ ।
 હાસયન્ કીડયન્ ભ્રાન્ત્યા યોધયન્નભયન્મિથઃ ॥ ૨૦ ॥
 એવં પૌરશિશૂન્સર્વાન્ મોહયન્મધુરસ્વનૈઃ ।
 વસ્ત્રાલહ્કારદાનૈશ્ચ ત્યક્ત રાગક્રિયાનસૌ ॥ ૨૧ ॥
 ક્રીડામૃગાણાંશ્ચાસૌ જાતિપક્ષિગણાનપિ ।
 પશ્યન્ શૃણ્વન્ ગિરસ્તેષાં ચિત્રાશ્ચિત્રવચા સ્વયમ્ ॥ ૨૨ ॥
 નિસ્સસાર પિતુઃ પાદૌ દૃષ્ટું રામઃ સહાનુગઃ ।
 મોહયન્જનનીદ્રારસ્થિતાન્ સ્થિરરતીન્ જનાન્ ॥ ૨૩ ॥
 પૂજયન્જનકેનાસો દૃષ્ટો હૃષ્ટતનુત્વચા ।
 અહ્કારોપિત એવાશુ યુયુવે ચારુલોચનમ્ ॥ ૨૪ ॥
 હૃદાલીઢે સુતં ચાસૌ મોક્તું પ્રાણ ઇવાશયી ।
 શક્રોતિસ્મ નિધિં પ્રાપ્ય કદર્ય ઇવ તત્પિતા ॥ ૨૫ ॥
 પિતુરકુગતો રામ ઇન્દ્ર નીલમણિપ્રભઃ ।
 નાના લહ્કારરમ્યાડ્ગ ઇન્દ્રકામ ઇવાસ્ફુરત્ ॥ ૨૬ ॥
 વસન્તાકુગતઃ કામ ઇવ રામો રરાજ વા ।
 જનકાકુસ્થિતો રામો મોહયામાસ મોહનાત્ ॥ ૨૭ ॥
 સભ્યાનાં હૃદયે રામો વિષ્ણોર્વક્ષસિ કૌસ્તુભઃ ।
 સ્થિતો નાદાપિ ભારાય નીરાગાય ચ કલ્પતે ॥ ૨૮ ॥
 હિતાનિ શિક્ષિતઃ પિત્રા પ્રત્યગૃહ્ણાત્ કૃતાઞ્જલિઃ ।
 ઉત્થાય ચ નમશ્ચકે રામો વાલોપિ ધર્મવાટ્ ॥ ૨૯ ॥
 પુત્રમુદ્દિશ્ય રાજેન્દ્રશ્ચકે દાનાનિ ભૂરિશઃ ।
 ન હિ તસ્ય પ્રિયઃ પુત્રાદન્યોસ્તિ ભુવનત્રયે ॥ ૩૦ ॥
 આજ્ઞાયા પિતુરાચાર્યાગારં રામો જગામ હ ।
 સમેતઃ સખિભિર્વાલેરધ્યેતું સકલાઃ કલાઃ ॥ ૩૧ ॥
 વેદમન્ત્રપવિત્રૈસ્તુ સિચ્યમાનો જલેરસો ।

विप्रैः क्षिप्रतपः सिद्धैर्गीयमानैश्च गायकैः ॥ ३२ ॥

अर्थं यशस्तथात्मानं निवेद्य गुरवेर्बकः ।

जग्राडेव निऽजं न्यासं वाऽभयं निम्बिलं गुरोः ॥ ३३ ॥

उत्तमाणोभिरामोऽसावर्थमानादिभिर्गुरोः ।

निषिद्धोपि मङ्गराजसूनुत्वाभृदुलत्वतः ॥ ३४ ॥

गुरोर्गाश्वा रयामास गोपराजसुतप्रभः ।

आलुत्समिधोप्यस्य वा रिपुष्पकुशादिकान् ॥ ३५ ॥

आदेशाभ्य गुरोः रामः सरयूतीरमास्थितः ।

सानुजः ससभः सौम्यक्रीडासाधनसंयुतः ॥ ३६ ॥

द्वन्द्वशः योधयामास मल्लैर्मल्लान् मृगैर्मृगान् ।

भेषैर्मेषांश्च तत्रासौ पक्षिभिः पक्षिणस्तथा ॥ ३७ ॥

स्वयं रङ्गे यं यिक्रीडः ॥ ३८ ॥

पश्यतां सिद्धसङ्घानां पुष्पवागभिः पूजितः ॥ ३८ ॥

डासं नाना विधन्तत्र भाँडसंज्ञैः सङ्स्त्रजैः ।

कारयन् गायकैर्गीतैः शुश्राव स्वभाष्यसौ ॥ ३९ ॥

स्नानार्थमागता नद्यां नाना पौरजनस्त्रियः ।

भुभूर्छुः सङ्सा रामं दृष्ट्वा लोकेदृगुत्सवम् ॥ ४० ॥

गीयमानगुणो मुग्धो मुग्धाभिश्चललोचनः ।

त्याजिताभिरयं रामो नीतोऽनेन मन्दिरं ॥ ४१ ॥

नौभिस्ततो जलक्रीडां यके यं क्रीतरङ्गिताम् ।

प्लवनैर्धावनै स्तीरेषून्मज्जन निमज्जनैः ॥ ४२ ॥

व्युत्प्रोऽक्षय कुडमलैर्वारि जातानां कन्दुकैश्चलः ।

वस्त्रापलरणैस्तासां नग्रा नग्रा क्रियेक्षकः ॥ ४३ ॥

प्रविडीर्णार्द्रकेशोऽसौ गन्धर्वार्बकसन्निभः ।

अधस्तीरतरोस्तिष्ठन् मोडयामास नागरीः ॥ ४४ ॥

रन्तु कामोथ रामोसावा रामान् प्रविवेश तैः ।

राजवंश्यैर्वयस्यैश्च साकं क्रीडावियक्ष्णैः ॥ ४५ ॥

વેશ્યા નટી નટૈશ્ચાપિ ભાંડૈર્ગાયકનાયકૈઃ ।
 સામન્તૈસ્સેવકૈશ્ચાપિ સેવ્યમાનો નૃપાત્મજઃ ॥ ૪૬ ॥
 ક્રીડન્મનોભિરામાયાં સડ્ગીતાગમકોવિદઃ ।
 નદ્યોશ્ચ સડ્ગમે તત્ર વિજહાર વનેક્ષકઃ ॥ ૪૭ ॥
 સરવ્યાસ્તીરમાસાઘે વિલ્વોદ્યામં હરિસ્તથા ।
 દૃષ્ટ્વા તત્ર રમિત્વા ચ તમસાવનમાવિશત્ ॥ ૪૮ ॥
 વિહાર વનમાગમ્ય કેલિકુઞ્જ ચ ગહ્વરમ્ ।
 રેમે તત્ર ચિરં રામઃ સ્વૈરામાર્પિતવિગ્રહૈઃ ॥ ૪૯ ॥
 સ્વકુન્ડે જાનકીકુણ્ડે નન્દિગ્રામે ચ રાઘવઃ ।
 સ્થિત્વા ભુક્ત્વા ચ સ્વાદૃનિ રમાકેલિવનં યયૌ ॥ ૫૦ ॥
 કારયિત્વા નદીકીડાં કુમારઃ કૌતુકાદિહ ।
 ગતો વેદશ્રવાં દિવ્યામાપગામથ ગોમતીમ્ ॥ ૫૧ ॥
 પ્રવિવેશ વ્રજં તત્ર ગોપી ગોપમહોત્સવઃ ।
 દધીનિ વુભુજે રામો મધુરાણિ ફલાનિ ચ ॥ ૫૨ ॥
 ઐકાન્તે ગોમતી તીરે ગોપકન્યા મનોરમાઃ ।
 રસાર્તાઃ રમયામાસૂ રામો રમયતાંવરઃ ॥ ૫૩ ॥
 વનાદ્ધનં વ્રજન્વીરો વીરવાલૈસ્સહાનુગૈઃ ।
 ક્રીડન્ ાસ્થાનં તતો ગત્વા શસ્ત્રાસ્ત્રૈર્વિજહાર સઃ ॥ ૫૪ ॥
 ગોપ્રતારાખ્ય તીર્થેડથ રાસસ્થલમનુત્તમમ્ ।
 દૃષ્ટ્વા વિહૃત્ય તત્રાસૌ સ્વર્ગદ્વારમુપાગમત્ ॥ ૫૫ ॥
 ચન્દ્ર ધર્મહરિન્તત્ર ગુપ્તવિષ્ણુહરિં તથા ।
 દૃષ્ટ્વા સમ્પૂજ્ય રામોડસૌ ક્ષીરસાગર દક્ષિણે ॥ ૫૬ ॥
 શિવં સરસ્વતીં તત્ર ચક્ષરાજં ચ મારુતમ્ ।
 સામસાગરકે તસ્માલ્લોકોત્તરં સમર્ચિતમ્ ॥ ૫૭ ॥
 ઐરાવત કુલોદ્ભૂતં નામ શત્રુઞ્જયં ગજમ્ ।
 આરુઢ નગરં રામઃ પ્રાવિશન્નગરોત્સવઃ ॥ ૫૮ ॥
 મત્તેભસદૃશં હ્યશ્ચં રથં સ્વાર્ણપરિસ્કૃતમ્ ।
 મેઘનદ્ધં મૃગૈર્યુક્તં ગજ સાવકસંયુતમ્ ॥ ૫૯ ॥

आरुढ्य व्यडरद्रामो वीथ्यां वीथ्यां य नूतनः ।
 नरयानं नरं यापि विमानं मधुराश्रयः ॥ ६० ॥
 पद्म्यां पद्मविशालाक्षः प्राविशश्च गृहं गृहम् ।
 यथाभावं यथाशुभं यथा योग्यञ्च सुन्दरः ॥ ६१ ॥
 आनन्दयन्नरात्रारपी रामो नरार्भकः ।
 वाल्मीकीनकैः सर्वैरत्नस्वर्णैः विनिर्मितैः ॥ ६२ ॥
 वैडारिकं दधानोसो वेषं सङ्कीडसम्भुटे ।
 सर्वेष्वपि समाजेषु सर्वास्वपि क्षियासु य ॥ ६३ ॥
 सर्वेषामपि सर्वेषु गृहेष्वपवनेषु य ।
 दृष्टो मनोहर-सर्वे रामो राजवलोचनः ॥ ६४ ॥
 रामादन्यः प्रियस्तासां प्रजानां नाभवत्पुरि ।
 वाचयन्तं पुराणानि श्रुत्वा यन्तं य क्वचित् क्वचित् ॥ ६५ ॥
 अभ्यसन्तं य वेदान्तं योगं साधनं क्षियां य ताम् ।
 ददन्तं क्वापि देयानि गृहान्तं परतः क्वचित् ॥ ६६ ॥
 शयानं विवदन्तं य गायन्तं क्वचिदेव य ।
 भुञ्जानमुपतिष्ठन्तं नृत्यन्तं क्वचिदायतम् ॥ ६७ ॥
 उसन्तं डासयन्तं य प्रासादाग्रनिवासिनम् ।
 क्वचित्साधु समाजस्थं मल्लगोष्ठ्यां स्थितं क्वचित् ॥ ६८ ॥
 पुण्यस्त्री सेवितं क्वापि विप्रवर्यं समावृतम् ।
 आरामे विहरन्तं य कीडन्तं सरयूजले ॥ ६९ ॥
 आयान्तं पथि गच्छन्तं पश्यन्तं यतुरङ्गमान् ।
 ध्यायन्तं य जपन्तं य पृथ्यन्तं कुशलानि य ॥ ७० ॥
 अटन्तं मृगयायां वा गजशिक्षापरायणम् ।
 अश्वशिक्षापरे पक्षिवृन्दपाठनपण्डितम् ॥ ७१ ॥
 वासोलङ्कार रत्नानि धारयन्तं य मोहनम् ।
 काव्यालङ्कार नाट्यादिव्याख्याननिरतं क्वचित् ॥ ७२ ॥
 मातुरन्तः पुरे व्याप्तं वाल्मीकाविशारदम् ।

હર્ષયન્તં નવૈર્વાલભાષિતૈઃ પિતરં પુનઃ ॥ ૭૩ ॥

હૃષ્ટં ક્વાપિ સ્થિતં મૌનાન્માત્રા પિત્રાત્ર સજ્જનૈઃ ।
તૈરનુનીયમાનં ચ સેવ્યમાનં ચ સોદરૈઃ ॥ ૭૪ ॥

રુષ્ઠાનનુનયન્તં તાન્ વાસોલકુારદાપનૈઃ ।
રત્નમણ્ડપમધ્યસ્થં નાના લક્ષ્મીનિષેવિતમ્ ॥ ૭૫ ॥

સીતાશોભિતવામાઙ્ગં નાના શૃંગારવર્ધનમ્ ।
નાના રસમયી લીલાં કારયન્તં સખીગણૈઃ ॥ ૭૬ ॥

આનન્દયન્તમેવાન્યાત્રાનાન્દોલનલાલિતમ્ ।
નાના રાગરસાસ્વાદસક્તં ભક્તહિતોદિતમ્ ॥ ૭૭ ॥

વીણાવાદન તત્ત્વણં નાના ગીતકથોત્સવમ્ ।
દિવ્યૈર્ગન્ધૈશ્ચ વાસોભિરાસવૈઃ શુચિભિઃ પુનઃ ॥ ૭૮ ॥

તામ્બૂલૈશ્ચ સુધાપાનૈઃ પ્રીણયન્તં પ્રિયાં ચ તામ્ ।
સર્વત્ર ચિત્રરૂપાણિ વિભ્રન્તં ચ સ્વયેચ્છયા ॥ ૭૯ ॥

પશ્યન્તિ સ્મ જના રામં સ્વે સ્વે પાર્શ્વે સ્થિતં પુનઃ ।
સભા નામ સુકીર્તિર્યા તસ્યામાસીનમુન્નતેઃ ॥ ૮૦ ॥

રાજાસને મહારાજ નાના નેપથ્ય શોભિતમ્ ।
નર વાનર કોટીનાં કોટિભિઃ પરિવારિતમ્ ॥ ૮૧ ॥

યક્ષ રાક્ષસ ગન્ધર્વ સિદ્ધ કિન્નર કોટિભિઃ ।
દેવ દાનવ દૈત્યાદૈર્વન્દિતં વન્દિભિઃ પુનઃ ॥ ૮૨ ॥

મહારાજાધિરાજેન્દ્રં રામં પશ્યન્તિ સજ્જનાઃ ।
ઋષિકોટિસ્તુતં વેદબ્રહ્મરુદ્રાદિપૂજિતમ્ ॥ ૮૩ ॥

પ્રસન્નં દદતં તેભ્યસ્તં તં કામં મનોગતમ્ ।
ધ્યાયેદ્દેવં ચ દેવં તમેકાન્તિજનવત્સલમ્ ॥ ૮૪ ॥

અયોધ્યાપુરનેતારં રામં ભેતારમંહસામ્ ।
નાના ધ્યાનાનિ રામસ્ય મયોક્તાનિ યથામતિ ॥ ૮૫ ॥

એવં સમીર સૂનો તે શ્રોતુકામેન યત્પરમ્ ।
રાસલીલાં ત્વયા પૂર્વં સ્તાવિતાં તામથો વદ ॥ ૮૬ ॥

અનુગ્રાહ્ય સ્તવયાદાહં રસમચ્ચા ત્વપૂર્વયા ।
વિદ્યાવિનિમયોપ્યઽત્ર વિદ્વત્સુવિદુષાં સ્ફુટઃ ।
અર્થાગ્રાહ્યેષુ તત્ત્વેષુ તત્ત્વગ્રાહ્યમિતિ શ્રુતમ્ ॥ ૮૭ ॥

॥ ઇતિ નારદપાગ્યરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પગ્યમપટલે
રામરહસ્યે નાનાધ્યાનપ્રકાશનો નામ તૃતીયોઽધ્યાયઃ ૩ ॥

૪. અથ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવ ઉવાચ-

ઇત્યગસ્ત્યેન મુનિના પ્રાર્થિતઃ પવનાત્મજઃ ।
સર્વ રામ રહસ્યેષુ સ્વતન્ત્રશ્ચ સસાદ હ ॥ ૧ ॥

શ્રુત્વા મુનિમુખાદ્રામધ્યાનં મઙ્ગલમાયતમ્ ।
દણ્ડવત્પ્રણાતોભૂત્વા પ્રાહ તં પવનાત્મજઃ ॥ ૨ ॥

જાતે શ્રોત્રે પવિત્રે ત્વન્મુખચન્દ્ર સુધાદ્રવાત્ ।
પૂતા વાગપિ મે ભૂયાદિતિ તત્પુનરુચ્યતે ॥ ૩ ॥

શ્રોતા પ્રાયો ભવામીહ વક્તાતુ કવચિદેવ હિ ।
ત્વચિ શ્રોતર્યહં કિં સ્યાં વ્યાખ્યાતાપિ ભવદ્ગિરામ્ ॥ ૪ ॥

દુર્લભારામદાસા હિ રામભક્તિઃ સુદુર્લભા ।
ભૃશં સુમથિતાત્સિન્ધોર્લક્ષ્મીરેકૈવ નિર્ગતા ॥ ૫ ॥

એકતઃ સકલા લક્ષ્મી ભક્તીરામસ્ય ચૈકતઃ ।
ના દીયમાના જનૈર્ગ્રાહ્યા ભક્તિર્લક્ષ્મી ન વા ચલા ॥ ૬ ॥

સર્વો લક્ષ્મી કટાક્ષૈકવિલાસો વિભવો હરેઃ ।
કથ્યતે સકલૈર્લોકૈસ્તેનાસૌ પરમેશ્વરઃ ॥ ૭ ॥

સર્વલક્ષ્મીમયી સીતા સર્વસિદ્ધિનિધીશ્વરી ।
સર્વાનન્દમયી સીતા સર્વારોગવિવર્ધિની ॥ ૮ ॥

સાધ્વી પુણ્યપ્રિયા પત્ની સર્વપત્નીતિ સિદ્ધતિ ।
સર્વેષામીશ્વરાણાં તુ સ એવ પરમેશ્વરઃ ॥ ૯ ॥

શ્રુતિ સ્મૃતિ પુરાણાદિ સિદ્ધાહીશ્વરતા મુને ।
અઙ્ગીક્રિયત એવાત્ર બ્રહ્માદીનામપીશ્વરૈઃ ॥ ૧૦ ॥

મત્સ્યકૂર્મ વરાહાણાં કુતો ન નૃહરેરપિ ।
 શૌરેસ્ત્રિવિક્રમસ્યાપિ વૈકુણ્ઠસ્યાઽચ્યુતસ્ય ચ ॥ ૧૧ ॥
 પ્રદ્યુમ્નસ્યાઽનિરુદ્ધસ્ય વિષ્ણોર્નારાયણસ્ય ચ ।
 શ્વેતદ્રીપપતેર્જિષ્ણોઃ સકુર્ષણગણેશયોઃ ॥ ૧૨ ॥
 હયગ્રીવસ્ય ગોવિન્દઃ માધવામ્ભોધિશાયિનામ્ ।
 વામનાધોક્ષજાદીનાં હૃષીકેશામૃતેશયોઃ ॥ ૧૩ ॥
 હેતુવાદકરૈર્મનૈરન્યથૈવોપપદ્યતે ।
 પ્રત્યક્ષં શ્રુતિસિદ્ધં યન્મહત્વં મૃતિ નાશનમ્ ॥ ૧૪ ॥
 કિન્તુ તેષુ ન મે પ્રીતિર્નયદ્રૈષ્યો મૃષા નદૃક્ ।
 સ્વભાવ એવ નિત્યોયમીદૃશો વિધિગોચરઃ ॥ ૧૫ ॥
 કુતો બ્રહ્માદિષુ પ્રીતિઃ ખણિત્તાત્મગુણેષુ યત્ ।
 દેવાસૂર્યાપરાવૃત્તેદુર્ગાદિષુ તુ કિં પુનઃ ॥ ૧૬ ॥
 મત્સ્યાદિભિરભેદોવા ભેદો વાસ્તતિરત્યયઃ ।
 તૈસ્તૈરંશાંશિ ભાવો વા પ્રમાણાનુભવેન ચ ॥ ૧૭ ॥
 કિં તૈરેકાન્તભાવસ્ય રામભક્તિસુધોદયઃ ।
 બ્રહ્મચર્ય વ્રતસ્યાપિ રામે કેલિરતસ્ય મે ॥ ૧૮ ॥
 પુરાણે ક્વચિદંશત્વં રામસ્યાપિ શ્રુતં ચ યત્ ।
 અન્યાભિસન્ધિકં તત્તુ મૂલમાનવિરોધતઃ ॥ ૧૯ ॥
 નહિ તેન વિના શૂન્યં રામેણ પરમં પદમ્ ।
 લીલાભિ વ્યક્તિતાત્પર્યાદવતારકૃતિશ્રુતે ॥ ૨૦ ॥
 અવતારિત્વમસ્યૈવ રામસ્યાપ્યવતારતા ।
 આદિત્યવદ્વિરોધોઽત્ર ન સ્વરૂપભિદા ક્વચિત્ ॥ ૨૧ ॥
 એકસ્મિન્નેવ રામે તુ કૌશલ્યોત્સાહગલાલિતે ।
 સીતાપતૌ મમ પ્રીતિરવિચ્છિન્ના સ્વભાવજા ॥ ૨૨ ॥
 એકાન્તિરામભક્તસ્ય સન્નિધાને હનુમતઃ ।
 વક્તું પ્રવર્તતે વાર્ણી શ્રોત્રમન્યસ્ય તૂદ્યતિ ॥ ૨૩ ॥
 સીતા સમાધિકા ભાર્યા વિષ્ણોરપિ સુદુર્લભા ।
 સર્વશર્કુગારસમ્પન્ના મત્સ્યાદીનાં તુ દુઃશ્રવા ॥ ૨૪ ॥

पुरी विष्णोरपि स्कीता नास्त्ययोध्या समाधिका ।
 मत्स्यादीनां तु यद्धारिवनमात्रनिवासिता ॥ २५ ॥
 नित्यानित्यविभूतिर्या यङ्नाभीवदृष्यते ।
 सीतायोध्यापती रामस्तेभ्योऽधिकतमोऽस्त्यतः ॥ २६ ॥
 सरय्या सदृशीमन्यां नाढं पश्यामि यापगाम् ।
 यावै वेदद्रवोद्भूता रामाराममनोरमा ॥ २७ ॥
 तयोरतिश्रमं या तु नाशयन्ती रतिप्रदा ।
 चित्रवारिजजतानि दर्शयन्त्युत्पलानि य ॥ २८ ॥
 पिता दशरथादन्यो धन्यो न भुवनत्रये ।
 यो वै रामवियोगे तु प्राणानपि जिहसति ॥ २९ ॥
 कौशल्यासदृशी माता न भूता न भविष्यति ।
 या पुत्रभवसम्भूतौ रामं प्रियसुतं शुभैः ॥ ३० ॥
 नयलक्ष्मण शत्रुघ्नभरतैस्सदृशापरे ।
 समये भ्रातृभोगार्थं स्वान्स्वान्भोगान्त्यजन्ति य ॥ ३१ ॥
 साकेतोपवनेभ्योपि नाधिकानि समानि य ।
 अन्यानिनन्दनादीनि वनानि पृथिवीदिवोः ॥ ३२ ॥
 अेषुराम प्रिया पदभ्यां मालाकारीव गच्छति ।
 वैदेही विभ्रती येषां मालां पुष्पमयीं नवाम् ॥ ३३ ॥
 सर्वयोषिद्गुणश्रेष्ठाः सर्वाः साकेतयोषितः ।
 त्यजन्त्यागारकार्याणि यास्तद्गीतकृतोत्सवाः ॥ ३४ ॥
 सत्यनामाप्रजा धन्या या राममुपदर्शनात् ।
 तुच्छी कुर्वन्ति मुक्त्यादि पुरुषार्थं यतुष्टयम् ॥ ३५ ॥
 वासो येषामयोध्याया रोमो मित्रं सुदृढुरुः ।
 तद्गीतानि मुपे येषां तेभ्यः किन्न ददौ विधिः ॥ ३६ ॥
 योपि स्वप्ने वदेद्रामं सम्भ्रमस्मलनादिषु ।
 तस्य पादरजो मे तु मूर्ध्निमधिरौढतु ॥ ३७ ॥
 रामादन्यं परं श्रेष्ठं यो वे पाण्डित्यमात्रतः ।

સન્તમહુદયસ્તસ્ય જિહ્વાં છિન્ધામહં મુને ॥ ૩૮ ॥
 રામં દૃષ્ટ્વાપિ યો મૂઢઃ ૦ દદૃક્ષેદપરં શુભમ્ ।
 નીલ્યા તસ્યાક્ષિણી કોપાદઞ્જયેયં કૃતાગસઃ ॥ ૩૯ ॥
 કૂરં પશ્યેચ્ચયોરામં સૌમ્યં વન્ધુશતાધિકમ્ ।
 રેણુકામ્બુષ્ટિ મસ્યાપિ ક્ષિપામ્યક્ષિણ દુરાત્મનઃ ॥ ૪૦ ॥
 યસ્તુ રામં ન પશ્યેત યં ચ રામો ન પશ્યતિ ।
 ગર્હિતઃ સર્વલોકેષુ પતિતઃ પાપજીવનઃ ॥ ૪૧ ॥
 ન મે રામો ન તસ્યાહમિતિ યસ્ય દૃઢઃ ૦ મતિઃ ।
 સ મ્લેક્ષો નાપરો લોકેર્ભૂમેર્ભારો મહત્તરઃ ॥ ૪૨ ॥
 રામપ્રીત્યૈવ સર્વેષુ પ્રીતિસિદ્ધિઃ સુરેષ્વપિ ।
 મત્સ્યાદિષ્વવતારેષુ ગોપાલગુણગૌરવાત્ ॥ ૪૩ ॥
 યાવદ્રામેરતિર્યેષાં ન સ્યાદ્ગૌરવશાલિનામ્ ।
 તાવતેષાં તુ વૈકલ્યમર્ચનસ્તવનાદિષુ ॥ ૪૪ ॥
 દ્વૈપત્યલોકનાથોસૌ શ્વાનં દૃષ્ટ્વા પ્રકુપ્યતે ।
 એકપત્યં તતો વિદ્વાનાશ્રિત્ય શરણં વ્રજેત્ ॥ ૪૫ ॥
 તસ્ય લોકપ્રધાનસ્ય પ્રકોપાત્પ્રભવન્તિ કિમ્ ।
 ક્ષુદ્ધા દેવાઃ કૃલં દાતુમિન્દ્રાયાઃ કર્મયોનયઃ ॥ ૪૬ ॥
 હીનૈઃ સામ્યં તુ રામસ્ય દત્તં પાપવિમોહિતૈઃ ।
 આત્માનર્થોપચારાય તત્સ્યાદ્ધ્રાલાહલં યથા ॥ ૪૭ ॥
 મધુરે ભોજનેપુંસોવિષવદ્ભોજને મલમ્ ।
 મલં સ્યાદન્યદેવાનાં સેવનં કૃલ વાઞ્છયા ॥ ૪૮ ॥
 તસ્માદનન્યસેવી સન્સર્વકામપરાઙ્મુખઃ ।
 જિતેદ્રિયમનઃકાયોરામં ધ્યાયેદનન્યધીઃ ॥ ૪૯ ॥
 અત્ર નાન્યોઽધિકારી સ્યાદ્રામરામાશ્રયે રસે ।
 ઉક્ત લક્ષણ એવ સ્યાન્નિન્દા મત્સરવર્જિતઃ ॥ ૫૦ ॥
 ન નારી પુરુષો નાપિ ન ષણ્ડો ન ચ પણ્ડિતઃ ।
 ન મૂર્ખો ન ચ મધ્યસ્થો ન શૂદ્ધો ન દ્વિજોપિ સન્ ॥ ૫૧ ॥

કિં ત્વપ્રાકૃતમેવ સ્વં દેહેન્દ્રિયવિલક્ષણમ્ ।
 અનુસન્ધાય સન્ધ્યાદ્રામ કેલિમનોબુધઃ ॥ ૫૪ ॥
 ત્વાં ચ માં ચ નમસ્કૃત્ય વિશ્વકસેનં ગણેશ્વરમ્ ।
 ગુરુનાયમલપ્રાણાન્ધ્યાયેદ્રામં રહસ્થિતઃ ॥ ૫૫ ॥
 રામં પ્રણમ્ય સીતાં ચ સખીસ્તસ્યા મહત્તરાઃ ।
 અયોધ્યાં સરયૂં ચાપિ વનાન્યુપવનાનિ ચ ॥ ૫૬ ॥
 મત્તનાગેન્દ્રરૂપં તં ચક્ષરાજં પ્રણમ્ય ચ ।
 ક્ષીરસાગરતીરસ્થં શિવં ગૌરીં ગણાધિપમ્ ॥ ૫૭ ॥
 ધ્યાયેચ્છૃડ્ગારસંસક્તં કામરૂપં કલાશ્રયમ્ ।
 સીતાદિશ્રીસહસ્રાણાં વૃન્દ્રમધ્યે વિહારિણમ્ ॥ ૫૮ ॥
 ષોડશાબ્દવયોરૂપં મહામુગ્ધ મનોહરમ્ ।
 ચગ્ધ્યલં શીલસમ્પન્નં ગમ્ભીરં ચતુરં પુનઃ ॥ ૫૯ ॥
 દેવ્યા સમ્પ્રાર્થિતો હ્યેવં સીતયામૃતશીતયા ।
 સમૂઢૈશ્ચ સખીનાં તુ પ્રણુન્નૂનશીલયા ॥ ૬૦ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાગ્ધ્યરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં રામરહસ્યે પગ્ધ્યમપટલે
 રામધ્યાન પ્રકાશનોનામ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ ૪ ॥

૫. અથ પગ્ધ્યમોઽધ્યાયઃ ।

પાર્વત્યુવાચ-
 કથં સમ્પ્રાર્થિતો દેવ્યા દેવો દાશરથિઃ પતે ।
 કેન વા હેતુના કિં વા ચકાર ચતુરોત્તરઃ ॥ ૧ ॥
 શ્રીશિવ ઉવાચ-
 અગસ્ત્યશ્રોતરિ પ્રીત્યા સીતાવાજ્યાનિ મારુતિઃ ।
 પ્રસન્નહૃદયઃ પ્રોચે ભક્ત્યા સ્વાદસમુદયઃ ॥ ૨ ॥
 યાવન્તિ માનુષે લોકે સુખાનિ સમ્ભવન્તિ ચ ।
 નિરવધાનિ સર્વાણિ તાનિ ભુક્તાનિ તે મયા ॥ ૩ ॥
 સ્વપ્ને ભ્રમેપિ વા દુઃખં નાન્વભૂવં ભુવઃ સુતા ।
 પ્રાપ્ય પ્રાણપતિં હિત્વા દયમાનમનોરમમ્ ॥ ૪ ॥

દુર્લભં યન્મનુષ્યાણાં દેવાનામપિ યત્સુખમ્ ।
 તત્સુખં દેહિ મે કાન્ત નિતાન્તસુખગપ્રિય ॥ ૫ ॥
 રૂપમેતાઃ પ્રસંશન્તિ સ્ત્રિયઃ પુંસોભિલાઃ સ્વતઃ ।
 ન વિદ્યા ન કુલં નાપિ દાક્ષ્યં શૌર્યં પરાક્રમમ્ ॥ ૬ ॥
 રૂપ સૌન્દર્ય માધુર્ય ચાતુર્ય સ્થિરતાદયઃ ।
 સૌકુમાર્યં ચ સૌગન્ધ્યં ત્વયિ સર્વે ગુણાઃ સ્ફુટાઃ ॥ ૭ ॥
 ચકવર્તિ કુલોત્તંસો હંસચિન્દુકૂલવાન્ ।
 વિદ્યાવિનયસમ્પન્નઃ શૌર્યવીર્યપરાક્રમી ॥ ૮ ॥
 ગન્ધર્વશાસ્ત્રનિપુણઃ કામશાસ્ત્રવિશારદઃ ।
 વદાન્યો દર્શનીયશ્ચ નિત્યઃ સ્વાધીનયૌવનઃ ॥ ૯ ॥
 કલાસુ કુશલોડકલેશસ્વભાવઃ સ્મિતભાષણઃ ।
 કોમલઃ પેશલઃ સાધુવત્સલોડકશ્મલાશયઃ ॥ ૧૦ ॥
 કૌશલેશસુતઃ શ્રીમાન્ કૌશલ્યેયો ગુણામ્બુધિઃ ।
 નાન્યોસ્તિ ત્રિષુલોકેષુ સર્વભૂતહિતે રતઃ ॥ ૧૧ ॥
 પદ્મપત્રવિશાલાક્ષઃ પીનવક્ષા મહાભુજઃ ।
 નાનાડડનન્દસન્દોહઃ સન્નિવેષસુવેશધૃક્ ॥ ૧૨ ॥
 સર્વ એવોપયુક્તાસ્તે ગુણાઃ સર્વત્ર સર્વદા ।
 નાર્થવાક્યં ભવેદેષાં સર્વ લોકહિતપ્રિયાઃ ॥ ૨૩ ॥
 તથાપિ દૈહિકા એવ ગુણાઃ લોકવિલક્ષણાઃ ।
 તવાનન્તસુખસ્થાડપિ સૌખ્યસમ્પત્તિહેતવઃ ॥ ૧૪ ॥
 શૃંગારે ચ નિદાનાનિ મધ્યોત્તરવિભાવુકાઃ ।
 નારીમાત્રપ્રિયાઃ પુંસાં દૃષ્ટિચિત્તાપહારિણઃ ॥ ૧૫ ॥
 યદ્દૃષ્ટં ચચ્છુતં ભુક્તં પીતં ચ નિતરાન્તુ તત્ ।
 વૈરસ્થાય ભવેદારાત્રવ્યાન્વેષી યતોયતઃ ॥ ૧૬ ॥
 ત્વં તુ નૈવ તથા ભૂતો વિભ્રદ્વૈભવમુત્તમમ્ ।
 નિત્યનવ્યઃ સદા ભવ્યો દૃષ્ટો ભુક્તઃ શ્રુતોપ્યતઃ ॥ ૧૭ ॥
 પૂર્ણભાગ્યસ્ય તે ગેહેડનન્તભૂતિરતઃ પરમ્ ।
 સહસ્ત્રૈર્ગુરુનારીણાં પૌરસ્ત્રીણાં ચ માનદ ॥ ૧૮ ॥

सडस्त्रैर्गुडदासीनां कार्याणां य सडस्त्रैः ।
 द्रष्टुं सम्भाषितुं येश न शक्योसि निशास्वपि ॥ १८ ॥
 तस्मादेकान्तवासेन नित्योज्वलपरेण य ।
 योग्यस्त्रीपरिवारेण भवितव्यं त्वया प्रिय ॥ २० ॥
 आसामपि मनांस्येवं योषितां तव सुन्दर ।
 अेकान्ते रन्तुकामानां ज्ञातुमर्हसिसुप्रत ॥ २१ ॥
 राज्यम्पितैव ते कुर्वन् प्रजापाल्यं करोति छि ।
 न ते भारो भवेत्सोपि कीडाकावो वुभुक्षतः ॥ २२ ॥
 वडिश्वर एव प्राणः पितुस्त्वं सुभभुक् सदा ।
 न निषिध्येद्भने कीडां यूनां यद्विकृतिं विदन् ॥ २३ ॥
 ज्वत्पितृक अेवेड न रामारामभुग्यदि ।
 भूते तस्मिन्त्रसौ नाडे निरयेन भविष्यति ॥ २४ ॥
 छति प्रियाः प्रियावायः श्रुत्वोवाय प्रियः प्रियाम् ।
 देवि शित्ते ममाग्येवं वर्तते यत्त्वत्थोदितम् ॥ २५ ॥
 गृडेषु गृडकृत्यानामानन्त्याद्गुडमेघिनाम् ।
 क्वावकाशः सुभं भोक्तुं वीथिस्थानामिवाम्बुधेः ॥ २६ ॥
 लौडिका वैदिका धर्मा उक्ता ये गृडवासिनाम् ।
 त्यागे तेषां तु पातित्यं सिद्धौ कामविरोधिता ॥ २७ ॥
 तस्मादाराभवासेन कामान्काममनोगतान् ।
 रसज्ञाया त्वया भोक्ष्ये प्रियया शाश्वतीः समाः ॥ २८ ॥
 वनवासीति तेनेमे लोकास्त्वां कथयन्तु य ।
 तेनैव जनसंवाधो निवर्तेत यतस्ततः ॥ २९ ॥
 माता पिता सुहृद् भ्राता पुत्रश्च यः सभास्वसा ।
 स्वस्येयः श्वसुरः श्वस्रूः सडायाः मित्रवां धवाः ॥ ३० ॥
 धर्मार्थसाध काख्येते न कामभलवर्द्धनः ।
 भार्यैका तु तथामूता कामानन्दविवर्द्धिनी ॥ ३१ ॥
 ज्वने भरणे या छि भर्तारमनुगच्छति ।

તસ્થા અન્યો ન વૈ બન્ધુઃ પત્યુરાપદ્ધિનાશનાત્ ॥ ૩૨ ॥

ઔપપત્યે સુખાભાસે પરલોકવિરોધિનિ ।

સજજન્તે સજજના નૈવ સર્વ લોકહિતૈષિણઃ ॥ ૩૩ ॥

ભાર્યૈકૈવ ગતિસ્તેષાં સન્તાનાનન્દકારિણામ્ ।

નહિ જારજવંશોત્ર વિદ્વદ્ભિસ્તુ પ્રશસ્યતે ॥ ૩૪ ॥

જારસેવાકુલસ્ત્રીણાં કુલધર્મવિલોપિની ।

સ્ત્રિયા સર્વાભિના ત્યાજ્યો જારસ્તસ્માદઘૌઘકૃત્ ॥ ૩૫ ॥

અહં ત્વત્સદૃશીમન્યાં ન પશ્યામિ મહીતલે ।

એકપત્નીપ્રતં તસ્માદ્ભુવિ પ્રથિતમાદિતઃ ॥ ૩૬ ॥

ત્વં તુ લોકોત્તરાકારામૃતાચારામૃતૈષિણી ।

રૂપશીલત્રયોવિત્તકલાભિરનુગામિની ॥ ૩૭ ॥

કિન્ન ત્વામનુવર્તયં ચિત્રરૂપપ્રદર્શિનીમ્ ।

નિત્યાનુકૂલ સંસર્ગાત્સ્વભાવામપિ મૈથિલિ ॥ ૩૮ ॥

યૂનો મનઃ સ્ત્રિયામેવ રાગાદેવ પ્રવર્તતે ।

રૂપસ્વભાવસેવાભિઃ કુતો ન ત્વયિ મન્મનઃ ॥ ૩૯ ॥

ન ત્વાદૃશી પૂર્ણભાગ્યા માદૃશો ન મહીતલે ।

યત્નાત્તુ લભ્યતે પુંસાં પૂર્ણાનન્દપ્રવર્તિની ॥ ૪૦ ॥

ઇતિ પ્રિયાં પ્રિયાં વાર્તા કૃત્વા લોકપતેઃસુતઃ ।

સ્વતન્ત્રઃ સર્વકૃત્યેષુ જગામ સ્વવનાનિ સઃ ॥ ૪૧ ॥

અશોકવનિકાન્તેષુ પ્રાવિશત્સહ સીતયા ।

અત્યેતિ કલ્પકલ્પાદ્ધિ પ્રેયસ્યાહ્લાદનક્રમૈઃ ॥ ૪૨ ॥

દુઃપ્રવેશા જનાનાં સા દેવાનામપિ વાટિકા ।

રામસ્ય પુરુષેન્દ્રસ્ય સમ્ભોગારમ્ભકારણાત્ ॥ ૪૩ ॥

નૈતાદૃશી સુરેન્દ્રસ્ય નાગેન્દ્રવરુણસ્ય ચ ।

ન કુવેરસ્ય નાન્યેષાં દેવાનાં રતિવાટિકા ॥ ૪૪ ॥

ન નાગાનાં ન દૈત્યાનાં ન ચ દાનવરક્ષસામ્ ।

તત્તુલ્યા વનિકા વિષ્ણોર્વૈકુણ્ઠેપિ ન વિદ્યતે ॥ ૪૫ ॥

दुःप्रैक भाजनानां तु मनुष्याणां कुतस्तस्यम् ।
 यस्याःस्मरणं मात्रेण नृक्काणां शोको विनश्यति ॥ ४६ ॥
 भक्तनागेन्द्ररूपेण पुण्यलोकविनायकः ।
 आदेशाद्रामयन्द्रस्य तां रक्षति स यक्षराट् ॥ ४७ ॥
 विस्तीर्णां सरयूतीरे नीरनीरजशोभिता ।
 भक्तकोडिलसङ्घुष्टा लंससारसनादिता ॥ ४८ ॥
 भक्तालिकुलगुञ्जारोश्रोत्रानन्दमद्योत्सवा ।
 भयूरावपनृत्याद्यैः कामशालेव शोभते ॥ ४९ ॥
 निर्वैरमृगशावाधैर्वालकीडास्थलीव सा ।
 सारिका शुक्लात्यूलप्रभुभैर्वलु पक्षिभिः ॥ ५० ॥
 विडारागारवन्धाढ्यशालावय्य विनादिता ।
 स्रवन्मधुमरन्दाद्यैर्पानशालेव पिच्छिला ॥ ५१ ॥
 प्रकाशैः पुष्पजातीनां राडेवासौ दिवानिशम् ।
 परागपटलैर्व्योम वितानवरशीतला ॥ ५२ ॥
 यलत्पल्लववल्लीभिर्नृत्यशालेवशोभिता ।
 हृलैर्नानाविधैः स्वर्गमुक्तिभूमिरिवास्थिता ॥ ५३ ॥
 तमालाकुलवीथीभिर्दिवसेऽपि कुलूरिव ।
 जपायम्पङ्कपुष्पाद्यैरुक्तासन्ध्येव शोभते ॥ ५४ ॥
 छत्रकोपलरत्नाद्यैर्वलुमध्यमलीतला ।
 जलयन्त्रप्राणालीभिः प्राविडिव विभाविता ॥ ५५ ॥
 नानानिलयलालित्यं हृदि कुण्डलिकल्पिता ।
 वल्लीजलपरिच्छिन्ना मुक्तकेशेव भामिनी ॥ ५६ ॥
 नानागह्वरगम्भीरा नानार्थेव सुविस्तृता ।
 नाना मलीरुडारोडा विष्णोर्भक्तिरिव स्थिता ॥ ५७ ॥
 नाना शाद्वलसञ्छिन्ना नभसेव मलीव सा ।
 प्रकुल्लानेककुमुदो शारदीयोऽरिवोद्यता ॥ ५८ ॥
 मायेव शंवरस्यैषा कालनेमेरिवायता ।
 औन्द्रजालिकराजस्य विश्वकर्तुर्मयस्य वा ॥ ५९ ॥

ગન્ધર્વશાવરાદીનાં માયામયમહીરુઢેઃ ।

વાટિકા રામચન્દ્રસ્ય ત્રિલોક્યાં પ્રથિતા મુને ॥ ૬૦ ॥

હિમાદ્રિમૃગપક્ષમાદિકૃતાસ્તરણચિત્રિતા ।

કવચિત્કવચિત્રદેશે સા સીતાહેતોરિતિ શ્રુતે ॥ ૬૧ ॥

॥ ઇતિ નારદપાગ્યરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પગ્યમપટલે

રામરહસ્યે અશોકવનિકા પ્રવેશ તદ્દુણ પ્રકાશનો નામ પગ્યમોડધ્યાયઃ ૫ ॥

૬. અથ ષષ્ઠોડધ્યાયઃ ।

શિવ ઉવાચ-

હનુમાન્ મુનિ હંસાય રાજહંસસુતસ્ય તામ્ ।

રામસ્યવક્તુમારેભે વનકેલિમલૌકિકીમ્ ॥ ૧ ॥

શ્રીહનુમાનુવાચ-

પ્રવિશ્યયાસ્થિતં રામમશોકવનિકાં પ્રિયાઃ ।

યોષિતોડન્વવિશત્રૈકા રૂપયૌવન શોભનાઃ ॥ ૨ ॥

યોગિનાં સિદ્ધયસ્તજજાઃ સિદ્ધં યોગદશા ઇવ ।

યોગિન્યસ્તા પ્રવીણાશ્ચ સઙ્ગીતાદિવિશારદાઃ ॥ ૩ ॥

મહાહા પ્રમદા નાર્યો દિવ્યાંવરવિભૂષણાઃ ।

મુગ્ધા સિદ્ધાશ્ચ સસ્નિગ્ધા રાજન્યાઃ પ્રમદોત્તમાઃ ॥ ૪ ॥

વૈશ્યાઃ શૂદ્રાશ્ચ શુચયસ્તપોડભ્યાસતપોદિતાઃ ।

યોગ્યા એવ ભવન્ત્યસ્થ સાકાક્ષા દેવકન્યકાઃ ॥ ૫ ॥

નિસર્ગસુન્દરોડપ્યસ્ય મધુરઃ પેશલઃ સ્વતઃ ।

તત્રાસીદ્યોષિતાં મધ્યે જગન્મોહનમોહનઃ ॥ ૬ ॥

સીતાપ્યાસ તથા રૂપારૂપિ રાજમનઃ પ્રિયા ।

આશ્વિનેસરસીવૈષા પક્ષિપન્નાદિ શોભિની ॥ ૭ ॥

આહ્વાદિની તુ દમ્પત્યોરશોકવનિકૈવસા ।

તસ્યાં ચ દમ્પતી એવં નેત્રોત્સવતયા સ્થિતૌ ॥ ૮ ॥

એકનેત્રં તયોરાસીન્મિથોરૂપવશીકૃતમ્ ।

वनश्रिया हृतं यान्यद्विरोधोपि तथोरभृत् ॥ ८ ॥
 भञ्जुरकिङ्किणीकवाणो श्रोत्रमासीत्तयोर्मिथः ।
 आरेभे भृङ्गजातीनां श्रोत्रमन्यस्य सुस्थिरम् ॥ १० ॥
 भृङ्गरावस्तिरोधत्तेद् गीतवाद्दित्रघोषणम् ।
 भञ्जुरनूपुरारावैः रामाणां सतिरोहितम् ॥ ११ ॥
 रामाणां कोकिलानाञ्च भूमिभूमिरुडाश्रया ।
 ज्ञातानि तु कुलान्यसन्नान्य ओषां बिदा विदौ ॥ १२ ॥
 हरिद्रर्पापि सा भूमिःशाद्वलैरुपरिस्थितैः ।
 रक्ता पादतलच्छाया सङ्गादास तु योषिताम् ॥ १३ ॥
 तत्र रामः प्रियैर्वाङ्गैरामामाह्लादः यश्छनैः ।
 वनिकां दर्शयामास सिङ्गामीभगामिनीम् ॥ १४ ॥
 सर्वरक्तमिवाभाति पश्यतो मे तवाधरम् ।
 जपादिसुतरां सीते रक्तं तन्मे मनस्त्वयि ॥ १५ ॥
 विल्वं प्रियतरं मज्जमानादिककुलेष्वपि ।
 तव स्तनतुलां लेशं यद्विभर्ति यशस्विनि ॥ १६ ॥
 उन्तुं मृगात्र जायेत मनो मे मिथिलोद्भवे ।
 तेषु त्वन्नेत्रसादृश्यं किञ्चिद्भावयतो वने ॥ १७ ॥
 दैवि विंवाधरायास्ते स्मृतेस्तु मम युज्यते ।
 यदा स्वाद्यतो द्राक्षाः पक्वाः सद्य उपाहृताः ॥ १८ ॥
 कान्तिगन्धिलवायोगादङ्गानां तव जानकि ।
 केतकी केतकीत्येव ज्यातिं जाता सकण्टका ॥ १९ ॥
 मयापि भ्रमरेणैव त्यक्तश्चम्पक उद्गजाः ।
 तवाङ्गकान्तिगन्धानामनुग्राणां निषेवनात् ॥ २० ॥
 अग्नेस्त्वं गर्भभूतासि जातर्षभं तु तस्य त्विट् ।
 कथमङ्गोपमानं स्याद्गौराङ्गी तव जानकि ॥ २१ ॥
 भवदायतनत्वाङ्घ्रिकमलेषु तपस्विनी ।
 भुत्वं न स्वतस्तेषु पद्ममालिनि भूसुते ॥ २२ ॥

તારુણ્યમાર્દવં નાપિ પલ્લવેષુ નવેષ્વપિ ।
 કિન્તુ તે પદ્યોરેવ તદેવ દ્વયમ્ડગ્ને ॥ ૨૩ ॥
 રુષાક્ષામશરીરત્વાન્મધ્યં સિંહસ્ય ચત્ક્રશમ્ ।
 નૈતિ મધ્યેન તે તૌલ્યં સ્વભાદણુના પ્રિયે ॥ ૨૪ ॥
 વેર્ણી વિલોક્ય તે તાપો યઃ પાપસ્ય વિજાયતે ।
 હાલાહલન્તુ નાગસ્ય સ એવાન્તકસન્નિભમ્ ॥ ૨૫ ॥
 મણિં વેણીમુખે દૃષ્ટ્વા નાગોપિ વિદધે મણિમ્ ।
 તથાત્વે ભીષયત્રેષ સર્વેરપિ નિહન્યતે ॥ ૨૬ ॥
 ગુણાધિક્યવતી દ્વૈષ્યાત્પ્રેયસી સ્યાત્કલક્રિતઃ ।
 ત્વદ્ગુણસ્ય ગુણેષ્વાયાશ્ચન્દ્રવદ્ગુણોજનઃ ॥ ૨૭ ॥
 તવોરુગુણપુષ્કલ્યાદીક્ષિતાત્કૈદલીગતા ।
 નિઃ સારત્વં જગદ્ભૂતં સારભૂતે જલાશ્રયાઃ ॥ ૨૮ ॥
 શ્રોણી તે સૌખ્યસૌધસ્ય નિઃશ્રેણી મમ શોભને ।
 યત્ર સ્થિતસ્ય મે સ્વર્ગો ભૂમેર્ગત ઇવેયતે ॥ ૨૯ ॥
 દક્ષિણસ્તે ભુજો મુક્તિર્મુક્તિર્વામોપિ વામદૃક્ ।
 તથોરન્તર્ગતસ્યાથ કિં મે દુર્લભમુત્તમમ્ ॥ ૩૦ ॥
 વલ્યઃ પુષ્પમુચો ભીરુ નિત્યં ત્વામનુકુર્વતે ।
 વાવદૂકાં પ્રસડ્ગે તુ નાનાવાદમરુત્સુ ચ ॥ ૩૧ ॥
 યા વિદ્રુમલતા યુક્તા વિમુક્તાલતિકાશ્ચ તાઃ ।
 પદ્મરાગલસન્મુક્તાં મુક્તાત્વામનુસંશ્રિતા ॥ ૩૨ ॥
 યે યે તે સ્મારકા વૃત્તા તે તેડતીવ પ્રિયા મમ ।
 યથાડયં દાડિમઃ સુભ્રુ સુદત્યાસ્તવ ભૂમિભૂઃ ॥ ૩૩ ॥
 સીતે તે ગુણમાત્રાયા યોગાદ્યોગ્યા ભવન્ત્યમી ।
 મીના મૃગા ખગા વાપિ લતા વા વનિતાપશુઃ ॥ ૩૪ ॥
 યથાયં ગજરાજઃ શ્રીરાણાં ભૂતિવિભૂષણઃ ।
 ગત્યા તે સ્વીકૃતો લેશાન્મૈથિલેશસુતે યતઃ ॥ ૩૫ ॥
 ચન્દનાચલસમ્બન્ધી વાયુઃ સર્વસ્તુતોપ્યસૌ ।
 ન તે શ્વાસાનિલેનાત્ર તુલામાયાન્મુનિસ્તુતે ॥ ૩૬ ॥

कर्पूरः करभोरु त्वद्धासत्रासादिवातुरः ।
 उड्डीयते कृताभीति रघ्यतीव शुचिस्मिते ॥ ३७ ॥
 सोऽनुभवितुमेवाहं जानाम्यङ्गययं तव ।
 न वा वर्णयितुं सीते जाने जातु जनेऽिते ॥ ३८ ॥
 अन्योन्यं तौ य सन्यस्य पीनयोरंशयोर्भुजे ।
 येरतुर्वनराज्जुषुकामिनौ द्वौ ततः परम् ॥ ३९ ॥
 कोडिलौ सारसौहंसौ दात्युडो भ्रमरौ शुक्रौ ।
 सारिको भञ्जनौ मीनौ कोकौ पारावतौ यथा ॥ ४० ॥
 तथा तौ सरसौ स्वैरमधुपानमदोद्धतौ ।
 निविडाशे वने तस्मिन्वीथ्यां वीथ्यां विजर्जतुः ॥ ४१ ॥
 दृश्यते न यदा क्वापि रामो रामामनोहरः ।
 निङ्कुञ्जेन निवीयैव किं हि कुर्यादिति प्रिया ॥ ४२ ॥
 तदा नाथेति वादिन्यां प्रेयस्यां प्राणायी पुनः ।
 अथमस्मि पुरस्तेऽभितियात्यपरोक्षताम् ॥ ४३ ॥
 प्रयस्यापि न ते नासौ दृश्यते यद्वि रुधते ।
 भिद्यते हृदयं तर्हि प्रत्यक्षाशु ततोऽभवत् ॥ ४४ ॥
 गृहित्वा य तरोः शाभे तोलयन्तौ तनू निजे ।
 पुष्पाणिपातयन्तौ तौ प्रेयसौ शिरसा मिथः ॥ ४५ ॥
 सडास्यं नेत्रयोर्लास्यं कटाक्षैरिह तेनतुः ।
 मुग्धत्वान्मधुमत्तत्वात्कामित्वाय्य व्यपत्रपौ ॥ ४६ ॥
 कर्णोत्तं सान्द्रकुर्वन्ते कर्णिकारैश्च तौ मिथः ।
 पूरयन्तौ य सत्पुष्पैर्वक्त्रस्निग्धासितान्ध्यान् ॥ ४७ ॥
 मावे निर्माय पुष्पैस्तौ धारयन्तौ मिथः प्रियो ।
 रेमतुः पुष्पश्रयायां लतागेहे गुरुस्मरौ ॥ ४८ ॥
 उन्नमय्य प्रियां मध्ये हस्तागम्ये कृत्वादिडे ।
 ग्राहयन्डास्यकृन्मोक्तुमिच्छति न तां लताम् ॥ ४९ ॥
 श्रमस्वेदमुष्णीं बालां प्रेयसीं सदयोदधिः ।

પૌષ્પેણ વ્યજનેનાસૌ વી જયન્હસતિ પ્રિયઃ ॥ ૫૦ ॥
 મન્દં મન્દં ચલત્યગ્રે વ્યૂહન્શાખા લતા અપિ ।
 લતાજાલપ્રસક્તાં તાં મોચયંશ્ચ હસત્યસૌ ॥ ૫૧ ॥
 પુષ્પૈર્વૃતૈઃ પ્રિયા શુષ્કૈર્વિદ્યુપાદા ભવેત્તતઃ ।
 શોધયન્મદ્યતિં તસ્યાઃ પાદૌ ચ સ્મૃશતિ પ્રિયઃ ॥ ૫૨ ॥
 નામધ્યેયાનિ વૃક્ષાણામેકૈકસ્ય ચ પૃચ્છતિ ।
 પ્રિયા તસ્યૈ પ્રિયસ્તાનિ કથયન્નતિ વર્તતે ॥ ૫૩ ॥
 વહત્યારોઘ્યપૃષ્ઠેન વનવીથીપ્રદર્શકઃ ।
 મૃદ્ધૌ મૃદુઃ મૃદુઃ પ્રેયાન્હસ્તેન ભૂરુહ પ્રિયામ્ ॥ ૫૪ ॥
 માલતીપુષ્પમાલાતુ ખેદયેદતિધારણે ।
 તતોમૃદુલમખ્યેન નાસૌ સીતા લઘીયસી ॥ ૫૫ ॥
 ઉપવિશ્ય ચ શાખાયાઃ શાદ્રલે ચ શિલાતલે ।
 પ્રિયાકુલે ચ પ્રિયાલંવ્ય કરં પત્યુશ્ચ ગચ્છતિ ॥ ૫૬ ॥
 ભીતા ભ્રમરસગ્ધરાત્પીતામ્બરસમાવૃતા ।
 આશ્લિષ્ય મૈથિલી બાલા કાન્તં ગચ્છતિ કાનનમ્ ॥ ૫૭ ॥
 ભીષિતાવાનરેણેહરોષિતા ચ પ્રિયા સતી ।
 સા તં નિઃસારયામાસ કાન્તં ચાલિડ્ગ્ય કાનનાત્ ॥ ૫૮ ॥
 સીતા ન કોકિલા શાખા સીતા સન્નાપિ મોહિતા ।
 અસ્મદીયેતિ સીતાયા વાણ્યા પઠતિ વૈ શુકઃ ॥ ૫૯ ॥
 યત્ર યત્ર વને સીતા શાવલાલનગર્ધિની ।
 તત્ર તત્ર મૃગા મૃગ્યાઃ શાવા અખ્યનુદ્દુલ્લુપ્તઃ ॥ ૬૦ ॥
 અનુપસ્થિતદાસીકાં સીતાં કાનનદેવતાઃ ।
 પરિચેરુઃ પ્રિયૈર્વાઙ્મૈર્મતૈર્નૃત્યૈશ્ચ લોચનૈઃ ॥ ૬૧ ॥
 પુષ્પપલ્લવસછિન્નશાખાસ્વીયાં સમાહિતા ।
 ઇન્દ્રાણીં મોહયામાસ દેવોધાનવિહારિણીમ્ ॥ ૬૨ ॥
 વામાવામપુરઃ પૃષ્ઠા સન્નાસન્નૈવ જાનકી ।
 મોહયન્તી વને દૃષ્ટા કાન્તેનાપિ ચલા ચલા ॥ ૬૩ ॥

સગ્ચરન્તી વને સીતા લીલાનિર્ઝરનાદિની ।
 સૌદામિનીં સ્વયાકાન્ત્યા મોહયામાસ ભામિની ॥ ૬૪ ॥
 નૃત્યન્તં શિખિનં દૃષ્ટ્વા નર્તયન્તીં પ્રિયં સ્વયમ્ ।
 અનુચકે મયૂરીં સા બાલા લીલાનુજીવિની ॥ ૬૫ ॥
 ગૃહીતકમલાદોભ્યાં સા સીતારણ્યવાસિનીમ્ ।
 સમુદ્રમથનોદ્ભૂતાં લક્ષ્મીં દેવીં જિગીષયા ॥ ૬૬ ॥
 હંસીશ્ચ સારસીશ્ચૈવ રમમાણાઃ પ્રિયૈઃ સહ ।
 કાન્તાનુમોદિતા સીતાડપ્યન્વધાવજિધૃક્ષયા ॥ ૬૭ ॥
 વ્યાજનિદ્રૌ ચ સુમૌ તૌ કયાપ્યાલ્યા પ્રબોધિતૌ ।
 પ્રકુપ્ય સહસા તસ્યૈ હસન્તૌ તૌ પ્રસેદતુઃ ॥ ૬૮ ॥
 દૂરોજ્જિઝત સખી યૂથૌ લીલાર્થકૃતવિગ્રહૌ ।
 સીતારામૌ વનેડવ્યેવ વિહરન્તૌ સદા સ્થિતૌ ॥ ૬૯ ॥
 કિં ચિદ્દાસ્યાય ચ પ્રેયાન્ સુમઃ કુઞ્જેડરુણાં શુકઃ ।
 નિઃસસાર શનૈસ્તસ્માદજ્ઞાતપ્રિયયાંશુકાત્ ॥ ૭૦ ॥
 કસ્યાશ્ચિદ્રૂપમાસ્થાય બાલાયાઃ પ્રિય એવ સઃ ।
 ચિન્વન્પુષ્પાણિ સસ્મેર આજગામ પ્રિયાન્તિકે ॥ ૭૧ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાગ્ચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પચ્ચમપટલે
 રામરાસે વનપ્રદર્શન પ્રકાશનો નામ ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ ૬ ॥

૭. અથ સમમોઽધ્યાયઃ ।

ગૌર્યુવાચ-
 ઇયં ભગવતસ્તસ્ય લીલા રામસ્ય સુન્દરી ।
 પૂર્વ ત્વયા કુતો નોક્તા શ્રુતૌ રામાયણસ્ય ચ ॥ ૧ ॥
 શ્રીશિવ ઉવાચ-
 ઇદૃશી ગોપ્યતે લીલા સદા મુનિજનૈર્જનૈઃ ।
 અર્થકામપરઃ સર્વો નાસ્ય ભક્તિધનો યતઃ ॥ ૨ ॥
 અત્ર કેવલભક્તસ્ય નાન્યેષામધિકારિતા ।
 ઐશ્વર્ય શ્રવાણે તેષાં ભક્તસ્યોભયયોગ્યતા ॥ ૩ ॥

ઐશ્વર્યશ્રવણે તસ્ય ભક્તિઃ પૂર્વં ત્વપેક્ષિતા ।
 માધુર્યશ્રવણે ત્વદ્ધ પૂર્ણાપત્તી વિલોક્યતે ॥ ૪ ॥
 પૂર્ણૈશ્વર્યબુધસ્યાપિ માધુર્યશ્રવણં વિના ।
 ભક્તિર્નજાયતે પૂર્ણા શુષ્કજ્ઞાનં તુ નિષ્ફલમ્ ॥ ૫ ॥
 અત્યર્થપ્રિયરામસ્ય નિષ્કામસ્ય ચ ગૌરિસા ।
 રામઃ સીતાપ્રિયોપિ સ્યાદત્યર્થપ્રિયસજ્જનઃ ॥ ૬ ॥
 અગસ્ત્યો જ્ઞાનભક્તિભ્યામધિકારદ્વયાન્વિતઃ ।
 હનૂમાન્દેવલો ભક્તો માધુર્યચરિતાશ્રયઃ ॥ ૭ ॥
 સર્વાધિકારિતા લોકે રામાયણકથા શ્રુતૌ ।
 તત્ર સજ્જાતશુદ્ધીનામત્ર સ્યાદધિકારિતા ॥ ૮ ॥
 રામાયણસ્ય કૃત્સ્નસ્ય વક્તા તુ ભગવાન્સ્વયમ્ ।
 બ્રહ્મા ચતુર્મુખશ્ચાન્યે તસ્યોચ્છિષ્ટ ભુજઃપ્રિયે ॥ ૯ ॥
 અનન્તત્વેપિ કોટ્યાનાં શતેનાસ્ય પ્રપચ્ચનમ્ ।
 રામાયણસ્ય બુધ્યર્થ કૃતં તેન વિજાનતા ॥ ૧૦ ॥
 તથેહ વાઙ્મયં સર્વં નિમગ્નં ગગને યથા ।
 અમ્બુમાત્રં યથા સિન્ધૌ દેવ માત્રં યથા હરૌ ॥ ૧૧ ॥
 અર્થમાત્રં યથા ભૂમૌ મન્ત્રમાત્રં યથા શ્રુતૌ ।
 નામમાત્રં તથા નામ્નિ રામેતિ વિદિતે વિભૌ ॥ ૧૨ ॥
 યથા સર્વઃ પ્રપચ્ચોયં પ્રકૃતૌ વિકૃતૈઃ કૃતઃ ।
 નહિ દેવોપિ ચ શક્નોતિ શ્રોતું રામાયણં સમમ્ ॥ ૧૩ ॥
 એકદેશેન સર્વોપિ પ્રપચ્ચઃ ક્રિયતે વિભોઃ ।
 વિશિષ્ટે ચરિતં તસ્ય પૃષ્ઠે યન્મુનિભૂભુજા ॥ ૧૪ ॥
 અજ્ઞાનનન્દનસ્તસ્મૈ જગાદગદતાં વરઃ ।
 પ્રિયા પાદામ્બુજે સ્પૃષ્ટા સોવાચ પ્રિયરુપિણી ॥ ૧૫ ॥
 ચિરાત્ પ્રાણેશ્વરઃ સોડયં સુમો રાણિ પ્રબોધ્યતામ્ ।
 ઇત્યુક્તા જાનકી દેવી તથેમાં પ્રતિ વક્તિ સા ॥ ૧૬ ॥
 શ્રાન્તો વનવિહારેણ નેત્રહારેણ ભૂરિણા ।
 સુકુમારતરઃ સુમો નિદ્રાયાં ચ કથચ્ચન ॥ ૧૭ ॥

प्राणोप्सितः कथं सोयं मयाद्य प्रतिबोध्यताम् ।
 उन्निद्रः स विकुयेन् मे यङ्कवर्तिसुतः प्रियः ॥ १८ ॥
 नष्टश्रान्तिर्गतालस्यः स्वयमेव प्रबुध्यते ।
 आली सा सीतयेत्युक्ता वीणावाणीमुवाचताम् ॥ १९ ॥
 दैवित्वदाज्ञया देवं सन्ध्याकाल उपस्थिते ।
 अनेन प्रबोधयाम्येवगीतैर्वीणादिवानैः ॥ २० ॥
 प्रबुद्धोपि न कुप्येद्धि स्वायुष्कामो युवा सुभी ।
 एति बालाभिरालीभिर्गीतेषु मधुरेष्वपि ॥ २१ ॥
 प्रवृत्तेषु जजगार नासीत्तत्र न नायकः ।
 यदा मुग्धाभिराकृष्टे पीते वस्त्रे न किञ्चन ॥ २२ ॥
 शय्या शून्यैव सन्दृष्ट्वा पुष्पा दृश्यत जेदिनी ।
 ततो दुःખतरं प्रापुर्योषित्सङ्घाः सङ्ग्रहः ॥ २३ ॥
 पुष्पाण्यैकैकशस्तस्याः प्रियार्थे समसोधयन् ।
 परितो मृगयामासुर्वने विस्तृत गह्वरे ॥ २४ ॥
 वृक्षं वृक्षं य पृथञ्च्यो वल्लभुर्वनराजिषु ।
 कश्चिन् मुग्धास्तदामुग्धा अपराः प्रतितूये रे ॥ २५ ॥
 किमर्थं मृग्यतेऽन्यत्र मृग्यमाणोपि दुर्लभः ।
 मुग्धो राजेन्द्रसूनुस्तु कञ्चुकीषु निगूढितः ॥ २६ ॥
 मृग्यता किल कञ्चुक्यो मुक्ता वः कुयमण्डलात् ।
 मल्लिका शोभिते यद्वा धम्मिल्ले य स्वडे स्वडे ॥ २७ ॥
 वनञ्च मृग्यतामाशु भृङ्गैः नियतसोन्यथा ।
 नेत्रेषु लृट्येष्वाराद्रं बारभ्येषु योरुषु ॥ २८ ॥
 डारेषु कुण्डलाद्यौ य केयूरकटकादिषु ।
 लभ्येत सोधिकः प्रेयानञ्जनासञ्जनीषु य ॥ २९ ॥
 नैकाकी स वने तिष्ठेद् भीरुभीरुः सुभैधितः ।
 प्रेयो वा कुत्र चित्स्वाङ्गे गोपितो रसलुब्धया ॥ ३० ॥
 योगिन्या मोढितो वापि ते उभे एव तिष्ठतः ।

પ્રયોવિશ્વેશસન્તમાં સીતાં તાસુ સખીષુ ચ ॥ ૩૧ ॥

પ્રાવોચન્મુહ્યમાનાષુ કાર્ણે કાપિ ચ યોગિ ની ।

અયમેવ સખીવેષો દક્ષિણે દક્ષિણશ્છલી ॥ ૩૨ ॥

દયિતે દપિતં વિહ્લિ વદ મા મા હરાર્થિતે ।

ઇત્યજ્ઞાતતયા સીતા શિક્ષિતા નિપુણા હિતાઃ ॥ ૩૩ ॥

વિયુજ્યાન્વેષ્યતાં સ્વામી સખ્યા સર્વાભિરન્યગઃ ।

તતસ્તા દ્વન્દ્વશો યાતાઃ પ્રેયસઃ પદવીમનુ ॥ ૩૪ ॥

યથા લભ્યઃ પ્રિયો નઃ સ્થાત્તસ્યા એવેતિ નિશ્ચિતા ।

સીતાપિ સહ યોગિન્યા મૂર્ખેવ પ્રયયૌ વનમ્ ॥ ૩૫ ॥

વિસ્મિતા ચસ્તિતૈસ્તસ્ય કોપશાન્તિસમન્વિતા ।

જ્ઞાતાત્મદયિતાચારાં સીતામાસ્વાસિતાં તથા ॥ ૩૬ ॥

પ્રિયો રૂપવર્તી સમ્યક કૃત્વા કૌતુક કેલયે ।

સખીભ્યો દર્શયામાસ પ્રિયોચમિતિ વાદિની ॥ ૩૭ ॥

લબ્ધો મયા મમૈવૈષ નાન્યસ્યા ઇતિ યોગિની ।

તતઃ સર્વાભિરાગત્ય પ્રિયો દૃષ્ટો ન જાનકી ॥ ૩૮ ॥

ઇતિપૂર્વેવ સીતેતિ કલ્પિતા પ્રિયકારણાત્ ।

તતઃ સડ્ગમયામાસુસ્તયાકાન્તમિવાવને ॥ ૩૯ ॥

યોગિની પ્રાપિતજ્ઞાના ગૂઢાગૂઢસુચિસ્મિતા ।

મિથો જ્ઞાતસ્વરૂપૌ તૌ મિથોદર્શન હર્ષિતૌ ॥ ૪૦ ॥

હર્ષયામાસતુઃ કાન્તૌ સખીરત્યર્થમીક્ષણૈઃ ।

એતદ્વાં મિથુનં નિત્યં પશ્યેમ ક્ષેમયોગકૃત્ ॥ ૪૧ ॥

ઇત્યમેવ ચિરં જીવાદિત્યાશાનઃ પરં પ્રિયો ।

નૈતદ્વિધિં વિધાતાપિ વિધાતું વિભુરેવ સઃ ॥ ૪૨ ॥

ય દીદં તેન સૃષ્ટે સ્થાત્સૃજ્યેતાન્યદપીદૃશમ્ ।

યન્માયામયમેવેદં મિથ્યા ન મિથુનં તતઃ ॥ ૪૩ ॥

આવિરાસ્તેતિ પૂર્ણાન્નો ભાગ્યાદ્ભૂમિતલોપરિ ।

ઇતિ પ્રૌઢ્ા વયોભડ્ગીતરડ્ગિતદૃશૌ પ્રિયૌ ॥ ૪૪ ॥

નિકુઞ્જે તુ લતાગેહે સ્વાગાતામાગતાનુગૌ ।
 સ્વાં સ્વાં સ્નંજં તુ ગુમ્ફન્તુ રામણીયકરજ્જિતામ્ ॥ ૪૫ ॥
 ઇત્યુક્ત્વારમણૌ રન્તુમેકાન્તકૃતકેતનૌ ।
 અગમ્યં કુઞ્જમાસાધ સ્થિતૌ સ્મેરમુખામ્બુજૌ ॥ ૪૬ ॥
 વિપરીતે સમારબ્ધે સુરતે તત્ર વિભ્રતૌ ।
 વિપરીતે નિજેરૂપે તથોરાસીત્સ્મરોત્સવઃ ॥ ૪૭ ॥
 તતઃ સખીસમાજેષુ મધુરાન્મધુરં મૃદુ ।
 પ્રાવર્તત ય સડ્ગીતં તાભ્યામપિ ય સુશ્રુતમ્ ॥ ૪૮ ॥
 નિવર્ત્ય ચ સ્વસડ્ગીતં કાભિશ્ચિદ્નિતાઃસહ ।
 શુશ્રુવિરે રહસ્યાનિ વચાંસિ તુ તથોરપિ ॥ ૪૯ ॥
 કથમ્પ્રિય સ્ત્રિયાવેષાચ્છન્નો ભિન્નહૃદા ત્વયા ।
 વાણીરૂપપટિમ્ના ચ જ્ઞાતોહં શિવમોહનઃ ॥ ૫૦ ॥
 ભવત્યામપિ પશ્યન્ત્યાં પટોદન્તર્હિતસ્ત્વહમ્ ।
 નિશ્ચકામાબુધે તસ્માન્મન્યેથાસ્ત્વં પટોઃ પટુમ્ ॥ ૫૧ ॥
 વચ્ચનેન પટીયાંસ્ત્વં ભવિતું નાર્હસિ પ્રિય ।
 સ્ત્રીત્વેપિ તેજસા સ્પષ્ટો મયા જ્ઞાતોસિ ભૂરિણા ॥ ૫૨ ॥
 પટીયસીં તુ મામેવ પ્રિય વેષવિચેષ્ટિતૈઃ ।
 મન્યસ્વ મધુરાપાડ્ગીં મધુમત્તવિલોચનામ્ ॥ ૫૩ ॥
 સાહં મુગ્ધા જડા બાલા જ્ઞાતશ્ચેતાશિતા ચ યા ।
 ચકારાકાશમાકાશાદધસ્તાચ્ચોપરિક્ષિતિમ્ ।
 (ચકારાધઃ ક્ષિતેવ્યોમ વ્યોમ્નોડધસ્તાદ્ભુવસ્તલમ્ ॥ વા. પા.) ॥ ૫૪ ॥
 નેદં તવ વિશાલાક્ષિ મમરૂપાવધારણે ।
 કૌશલં કિન્તુ યોગિન્યા કસ્યાશ્ચિત્સુહૃદસ્ત્વયિ ॥ ૫૫ ॥
 મુગ્ધા એવ ભવન્તીહ સુખિન્યો નતુ પણ્ડિતાઃ ।
 સ્ત્રિયસ્તસ્માદહં પ્રાયોમુગ્ધાપિ તવ હર્ષિણી ॥ ૫૬ ॥
 પૂજામાનવિલોપો હિ પણ્ડિતાયાઃ સુદુઃસહઃ ।
 મૂર્ખા સ્વીયાપમાનાદ્દિપત્યા નૈવ વિરુદ્ધયે ॥ ૫૭ ॥
 મૂર્ખયોષિત્સહસ્ત્રેણ કીડન્તિ ગૃહમેધિનઃ ।

યોષિત્સુકુશલામેકાં ગૃહમેધીયકર્મસુ ॥ ૫૮ ॥
 દાસ્યેવાહં ભવિષ્યામિ મૂર્ખેત્યર્થ વિલોપિની ।
 વિદુષ્યાસ્તેતુ ભાવિન્યાઃ કસ્યાશ્ચિદ્ગૃહમેધિનઃ ॥ ૫૯ ॥
 રુષ્ટા વદસિમામેવં પ્રાણેભ્યોઽપિ ગરીયસી ।
 અત્રૈવ તવ મુગ્ધત્વં સ્ફુટમેવમવેક્ષ્યતે ॥ ૬૦ ॥
 રુષ્ટા ચેત્તિં કરિષ્યામિ તવા ન્યામભિકાઙ્ક્ષતઃ ।
 ધર્માર્થચતુરાં પત્નીં મૂર્ખાહં તુ વ્યપેક્ષિતા ॥ ૬૧ ॥
 ત્વમેવ સમયં પ્રાપ્ય ભવિષ્યા વિદુષીતમા ।
 અર્થોપધાયક મૌઢ્યંસ્વીકૃતં ગુણવદ્ભુધે ॥ ૬૨ ॥
 પ્રેયસઃ કરમુત્ક્ષિપ્ય ચણ્ડીં કિં ચિત્સિક્ષણા ।
 અપસૃત્ય ચ સા કિં ચિદુરોદભયકાતરા ॥ ૬૩ ॥
 પશ્યન્તીમૃગ બાલેવશપન્તી વિપરીતવત્ ।
 કિં ચિત્કાલં પ્રિયેણાસાવન્વભૂયતિ ભૂરિદા ॥ ૬૪ ॥
 સડ્ગસ્તદૈવ તે કાર્યો યદાઽહં વિદુષીતમા ।
 ભવિષ્યામિ ન મૂર્ખાયાઃ સડ્ગો રાગાય તે ભવેત્ ॥ ૬૫ ॥
 કેનવિદ્ધિતકામસ્ત્વં બદ્ધશક્તિશ્ચ કેન વા ।
 યેન ત્વં પણ્ડિતાં પત્નીં નાભિ ગચ્છસિ સમ્પ્રતિ ॥ ૬૬ ॥
 યથન્ય સ્ત્રીપ્રસડ્ગોઽસૌ સ્વપ્રાદાવપિ દુર્લભઃ ।
 તર્હ્યેવં સ્ત્રી વિવેકોયં કાન્તત્વાં કુત આગતઃ ॥ ૬૭ ॥
 ગન્ધર્વામરનાગાનાં રાણાં શૂદ્રવિશામપિ ।
 કન્યાસ્તવ વિશાલાક્ષ્યો યોગિન્યઃ પરમા અપિ ॥ ૬૮ ॥
 સર્વા વાત્સ્યાયની વિદ્યા વિનીતાઃ સ્વાદુપણ્ડિતાઃ ।
 યાઃ સન્તીહમનસ્તાભિર્હૃતં તે ચલચેતસઃ ॥ ૬૯ ॥
 ઇત ઊર્ધ્વં હૃતસ્વાન્તો ગતાતઙ્કો રમસ્વ ચ ।
 આભિરાભીરકન્યાભિરન્યાભિરનિશં પ્રિય ॥ ૭૦ ॥
 ભગ્નેચિત્તે ક્રિયત્ કાલં ભિન્ને પાત્રે જલાદિવત્ ।
 સુખં તિષ્ઠેત્તતસ્તવત્ત ઔદાસીન્યં વરં મમ ॥ ૭૧ ॥

॥ ઇતિ નારદપાંચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પાંચમેપટલે
રામરહસ્યે વનકેલિ પ્રકાશનોનામ સમમોઽધ્યાયઃ ૭ ॥

૮. અથ અષ્ટમોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવ ઉવાચ-

સર્વપ્રાણિપ્રિયસ્યૈવ રામસ્યાનુનયાશ્રયાઃ ।

વાયઃ પલ્લવયત્રાહ પ્રેમામ્ભોધિર્મરુત્સુતઃ ॥ ૧ ॥

ઉક્તં હાસ્યવિનોદાય વાજ્યં હાસાય તં પ્રિયઃ ।

મત્વા ચોપસસાદાઽસૌ વૈદેહીં સુમનઃપ્રિયામ્ ॥ ૨ ॥

દોભ્યાંમાદાય મૃદ્ધીં તાં વક્ષસાશ્ચિચ્ચ ચોચિવાન્ ।

સૌદામિનીમિવામ્ભોદે સ્ફુરન્તીમુરસિ પ્રિયઃ ॥ ૩ ॥

હાસ્યાયૈવ મયૈતત્તે વાજ્યમુક્તં હિ તેષિણી ।

પાદૌસ્પૃશામિ તે ભીરુ માખિદ ખેદનાશિની ॥ ૪ ॥

ત્વં તુ મે કલ્પવલ્લીવ ભૃગુરાજાપિ તસ્ય યત્ ।

નોપેક્ષ્યાન્યા ન ચાપેક્ષ્યા યથા વા કણ્ટકારિણા ॥ ૫ ॥

નિત્યા ત્વં પમિની નારી પદ્મગન્ધિનિ પદ્મદૃક્ ।

અન્યા નાલીવ નો કન્યા માન્યાલેર્મમ ચાસમા ॥ ૬ ॥

પૂર્ણાચન્દ્રમસો જ્યોત્સ્ના ચકોરસ્યામૃતપ્રદા ।

રામસ્યમે સદા શ્યામે ત્વમેવ કિલ કામધુક્ ॥ ૭ ॥

કલેવ કમલે વાન્યાપ્યસ્તીતિ વિદિતં તુ મે ।

મમાપિ હૃદયે કિં તે વસતીતિ દૃશ્યગતા ॥ ૮ ॥

હાસાનામનભિજ્ઞાં ત્વાં યોહં વાલે જહાસ યત્ ।

સોહમેવ ભવામ્યજ્ઞસ્તન્મે ત્વં ક્ષન્તુમર્હસિ ॥ ૯ ॥

રમ્ભાગર્ભસમં ચેતો યોષાયાઃ પ્રિયજોષણાત્ ।

તુલ્યં ખાદિરગર્ભેણ પુંસશ્ચિત્તમપેક્ષિતમ્ ॥ ૧૦ ॥

નવનીત સમસ્યેવ ચિત્તસ્ય મમ રૂપિણી ।

ત્વં હિ વન્હિશિખેવાસિ કથં ધીરેણ ભૂયતે ॥ ૧૧ ॥

તવસ્પર્શાદિજં ભુક્ત્વા સુખં ત્વન્યત્ર દુર્લભમ્ ।

વિરજયેત કથં વિદ્વાન્માદૃક્ માનિનિ જાતુચિત્ ॥ ૧૨ ॥

નામાડપિ તવ માં રામે ધૂર્ણયેત્ત્વં કુતો ન તુ ।

ગન્ધસ્તવાડ્ગસમ્બન્ધી વધ્નીયાત્ત્વં કુતો ન મામ્ ॥ ૧૩ ॥

આભૂષણસ્વનસ્તે ત્વાં પ્રત્યુદ્ગન્તું મનઃ સ્વિનિ ।

ચેષ્ઠયેન્માં કુતો ન ત્વં લૌહં ચુમ્બકવત્ પુનઃ ॥ ૧૪ ॥

રોમાગ્ચયે પુરેણીદૃક્ ત્વદ્રસ્ત્રાભરણાનિ મામ્ ।

સાક્ષાત્ત્વં ન કુતો વક્કેશિ કલેશવિનાશિની ॥ ૧૫ ॥

ભવત્સંવન્ધિયત્કિઞ્ચિદ્દૃષ્ટં વા યદિ કર્ણિં તમ્ ।

હર્ષ વર્ષમિવાત્યર્થં કુર્યાત્ત્વં ન કુતઃ શુભે ॥ ૧૬ ॥

ન ત્વાં મૂર્ખેતિ જાનામિ સર્વજ્ઞાનવર્તી પ્રિયે ।

કિન્તુ સ્ત્રીદોષરાહિત્યં ત્વચ્ચે વેતિ સ્વભાવતઃ ॥ ૧૭ ॥

કૌટિલ્યં યસ્ય નાસ્તીતિ વ્રતે મૂર્ખેતિતં જનઃ ।

ન સ્વાર્થકુશલો ધૂર્તો વગ્ચનીયોઽમુના જનઃ ॥ ૧૮ ॥

ત્વયાનુમી (ની)યમાનો યો રાગોઽન્યાસુ પ્રસડ્ગતઃ ।

સ ત્વચ્ચેવેતિ નિશ્ચિત્ય સુખમાસ્સ્વ રમસ્વ ચ ॥ ૧૯ ॥

મદ્ભિન્નપુરુષાગમ્યે રહસ્યેકાકિનીં સ્થિતામ્ ।

ત્વાં માં ચાન્યાભિચારેણ સેવેરન્કા ઇમા વિના ॥ ૨૦ ॥

સર્વ સ્ત્રીપુરુષૌઘાનામહં સ્વામીતિનિશ્ચયાત્ ।

મમ સર્વેશ્વરસ્યાપિ સ્વામિન્યેષા ત્વ મે વહિ ॥ ૨૧ ॥

શિક્ષાયાં ગુણ એવસ્યાન્ન દોષો દોષનાશિની ।

ન પુનઃ કરવાણીત્યં વાણીં શ્રુત્વા તવેદૃશીમ્ ॥ ૨૨ ॥

મમકોપોય મુત્સિક્તદુગ્ધવજ્જલસેવનાત્ ।

સીતે તવ મુખામ્ભોજદર્શનાદુપશામ્યતિ ॥ ૨૩ ॥

તિરોધીયેત સહુગ્રે મુખેન્દોસ્તવ જાનકિ ।

આનન્દાવ્ધિર્મ એધેત તવાસ્મિતવિધૂદયે ॥ ૨૪ ॥

ન ત્વાં હાતું મનાગ્બુદ્ધયા કીર્તિરાત્મવતા યથા ।

અનન્યા ત્વં મયા સીતે ચન્દ્રેણેવ ચ ચન્દ્રિકા ॥ ૨૫ ॥

એવં સામમુખૈર્વાક્યૈઃ કાન્તેનાગદિતા સતી ।
 ઊચે સ્મેરમુખી સીતા ગાઢઃં માધુર્યભાષિણી ॥ ૨૬ ॥
 કદા રુષ્ટા ત્વયા દૃષ્ટા પ્રેયોહં પ્રિયવાદિની ।
 ભ્રાન્ત્યૈવાધાનુનીતાસ્મિ કિંકુરોમિતથાપિ તે ॥ ૨૭ ॥
 રોષ્ટુત્વિષ્ટ ન જાનામિ કથં સ્ત્રીભિસ્તુ રુષ્યતે ।
 કદા વા શિક્ષિતોમાનો મયા નામ પ્રિયસ્ત્રિયા ॥ ૨૮ ॥
 દૃષ્ટં દંશેનયન્મર્મ નેત્રે ચ સુમનોરજઃ ।
 યાતં તેન મયારોષાચ્છમં ચા રુદિતં પ્રિય ॥ ૨૯ ॥
 ત્વયામે પણ્ડિતેનાપિ ન જ્ઞાતા મર્મવેદના ।
 નાહં પૃષ્ટા ન ચ સ્પૃષ્ટા કામાન્ધેન ત્વયા રહઃ ॥ ૩૦ ॥
 તસ્યોપરિ પુનર્મૂર્ખાં મામવાદીસ્નાથવત્ ।
 નિજચાતુર્યમેવ ત્વં વ્યઞ્જયન્ વિહસન્નપિ ॥ ૩૧ ॥
 સ્વદારેષ્વ સ્વદારેષુ રન્તું જાતમનોરથઃ ।
 મયા કિં પ્રતિષિધ્યેથાઃ સ્વામી સર્વેષુ વસ્તુષુ ॥ ૩૨ ॥
 બલ્હીનામેવ નારીણાં ભોક્તા જાનામિ સર્વથા ।
 ગુણદોષાન્ન ચૈકસ્યાસ્તસ્યામેવ સ્થિરસ્પૃહઃ ॥ ૩૩ ॥
 ગુણોદ્ગ્રેહવતી યા તુ બલ્હીનાં વસ્યોષિતામ્ ।
 એકસ્યામેવ તસ્યાં ચેદ્ગુણો રમતે તતઃ ॥ ૩૪ ॥
 શ્રુતં ચન્દ્રમસૈકૈ વરોહિણીવર રોહણી ।
 નિત્યં સમ્ભુજ્યતેડન્યાસુ વિદ્યમાના સ્વપીતિમે ॥ ૩૫ ॥
 વિષ્ણોર્લક્ષ્મીઃ શિવસ્યોમા વાસવસ્ય શચી સતી ।
 પુષ્પેષોશ્ચ રતિઃ સૌમ્યા સર્વેષામપિ સર્વદા ॥ ૩૬ ॥
 એકૈકા શ્રયતે પત્ની ધર્મકામાર્થવર્દ્ધિની ।
 શૃંગારે સર્વથા ધર્માવિરોધો ન ચ સમ્મતઃ ॥ ૩૭ ॥
 નારી વેષોભવાન્યાદૃક્ તાદૃશી તવ સુન્દરી ।
 અર્હત્યદ્ધર્સનેસ્થાતું નાહં હીનાગુણૈઃ શુભૈઃ ॥ ૩૮ ॥
 માલા તવ ભવિષ્યામિ વૈજયન્તી મનોરમા ।
 પાદુકે વા પ્રિયા કાઞ્ચી નૂપૂરૌ પદિકોથવા ॥ ૩૯ ॥

ઉત્તરીયોત્તરીયે વા (કટિવસ્ત્રોત્તરીયે વા)કુણ્ડલે કટકાબુત ।

છત્રં વા વ્યજનં વાપિ પર્યઙ્કુઃ પ્રચ્છદોથવા ॥ ૪૦ ॥

કેયૂરૌ મુદ્રિકા વાપિ ચામરૌ ચષકોથવા ।

ભૃંગારો મુકરો વાપિ ગન્ધો વા સુરભિસ્તવ ॥ ૪૧ ॥

અડ્ગસંયોગ એવાસ્તાં ચેન કેનાપિ હેતુના ।

અન્તર ન સહિષ્ણુલં વારિશૈત્યાદિવદ્ધિભો ॥ ૪૨ ॥

દર્શનાત્રાપયાસ્થામિ સેવક્યેવ સતી સતી ।

સામ્યં તેન ભજિષ્યેહમેષામેડસ્તુ પરાસ્થિતિઃ ॥ ૪૩ ॥

પાલિતા જનકેનાહમિતિ તેનાસ્મિ જાનકી ।

અજ્ઞાતજ્ઞાતગોત્રાદિર્ભિત્વા ભૂતલમુત્થિતા ॥ ૪૪ ॥

ત્વં તુ મૂઢ્ઢાભિષિક્તાનાં રાજન્યાનાં કુલોદ્ભવઃ ।

આવયોરન્ત ૨ દીર્ઘં તેનાસ્મિ તવ દાસિકા ॥ ૪૫ ॥

સીતા ભૂત્વા પરં ત્વેતત્રોપાસે ચાપરાં સ્ત્રિયમ્ ।

ઇતિ વ્રતં ન હાસ્થામિ દાસ્થાએતત્ર મામકમ્ ॥ ૪૬ ॥

તસ્માત્તુભ્યં નમામ્યેષાહ જાતાંડજલિરુજ્જવલા ।

દાસીમેવ નિજા સીતાં દાસોસ્મીતિ તુ મા વદ ॥ ૪૭ ॥

ઇતિ ચોક્તવર્તી કાન્તાં શ્રાન્તાસ્મીતિ પુનર્વદામ્ ।

સ્વભાસ્મેરમુખઃ પ્રયાન્પુનઃ સ્મેરો જગાદ સઃ ॥ ૪૮ ॥

સર્વે રુચ્યૈ પ્રકારૈસ્ત્વં તુલ્યૈવાસિ મયા પ્રિયે ।

અધિક્યેડપિ ન દોષોસ્તિ ચસ્માન્મે સ્તોત્રમેવ તત્ ॥ ૪૯ ॥

અન્યોન્યં સ્વામ્યદાસ્થાદિઃ પ્રીતઃ પરમપોષકઃ ।

નિત્યં સ્યાદમ્પતીનાં તુ સ્વાડ્ગાનામિવ સેવનમ્ ॥ ૫૦ ॥

એતત્સંવાદમિત્યં તૌ કૃત્વાન્યત્ર ચ જગ્મતુઃ ।

સુમનાંસ્યવચિન્વન્તૌ સીતાભિર્દદૃશે પુરઃ ॥ ૫૧ ॥

ચતુઃસરાં સ્રજં પૃષ્ઠે સૃજન્કાન્તોપ્યડદૃશ્યત્ ।

માલાપુષ્પ વિશાલેયં માલાસ્સૃષ્ટા મયેતિ ચ ॥ ૫૨ ॥

સડ્ગતા દમ્પતીભ્યાં તા વદન્ત્યઃ પ્રમદોત્તમાઃ ॥ ૫૩ ॥

॥ ઇતિ નારદપાઞ્ચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં રામરહસ્યે પઞ્ચમપટલે
દમ્પત્યોર્મિથઃ પ્રેમપ્રકાશનો નામાષ્ટમોઽધ્યાયઃ ૮ ॥

૯. અથ નવમોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવ ઉવાચ-

શ્રૃણુવન્ રામ રહસ્યાનિ પ્રસીદન્મુનિસત્તમઃ ।

તત્પ્રીત્યતિશયેનૈવ સન્નુનોદ પુનઃ કપિમ્ ॥ ૧ ॥

સાઘ્ન્યં સર્વાભિરાલીભિર્વનમાલી યુતાનિમા ।

રામો રામપ્રિયા ચોપાવિશત્સાદ્ગલસંસ્તરે ॥ ૨ ॥

સ્વયા પ્રીત્યા સખીભિશ્ચયોગિન્યાથ કયાપિચ ।

પ્રેર્યમાણઃ પ્રિયાં રામશ્ચકે શૃંગારશોભિતામ્ ॥ ૩ ॥

ચક્રે પ્રણયિનં તદ્રત્સીતાપિ પ્રણયાદમુમ્ ।

સવર્વાંગસુન્દરમપિ સ્વભાવાદતિ સુન્દરમ્ ॥ ૪ ॥

અન્યોન્યં સહ ચર્યોપિ શૃંગારૈ રતિભૂષિતા ।

આસન્નાસન્નતરુણા રામોત્સવ બુબુક્ષ્યા ॥ ૫ ॥

અન્યાંસિ સીધુકલ્પાનિ વિવિધાનિ વહૂનિ ચ ।

શુદ્ધૈશ્ચ સાધુભિસ્તસ્યોપાહૃતાનિ ચ કિંકુરૈઃ ॥ ૬ ॥

રામોથ બુબુજે પ્રીત્યા પશ્ચાત્સીતા સખીગણૈઃ ।

દાસ્યો બુબુજિરે પશ્ચાદ્ધથા તોષં યથારુચિ ॥ ૭ ॥

સમં હિ ભુક્તેશ્રીરામઃ સીતયા સર્વદા સુધીઃ ।

એકસ્થાત્યાં મહાપ્રેમણા દમ્પતી સ્નેહગુઙ્ગિતૌ ॥ ૮ ॥

કર્પૂરૈ લાલવર્ણગાઘૈર્ભવ્યાસ્તામ્બૂલવીટિકાઃ ।

દદુઃ કાન્તાય રામાય સીતાયા અપિ ચાલિકાઃ ॥ ૯ ॥

સ્વયં ચ ચર્વયામાસુઃ પ્રમદા મુદિતા ભૃશમ્ ।

ચામરવ્યજનાદી નિપક્ષિકીડનકાનિ ચ ॥ ૧૦ ॥

તથોશ્ચ પ્રેયસોઃ પ્રીત્યૈ દધુર્દીર્ઘવિલોચનાઃ ।

રહસ્યે હાસ્યવાક્યાનિ વદન્ત્યોઽન્યા ઉપસ્થિતાઃ ॥ ૧૧ ॥

પાદસંવાહનાદીનિ તથોર્વન્યવિહારિણોઃ ।
 ચક્રુશ્ચક્રનિતંવાશ્ચ કાશ્ચિત્કઞ્જવિલોચનાઃ ॥ ૧૨ ॥
 પુષ્પમણ્ડપપર્યકુશાયિનો રતિશાયિનોઃ ।
 શ્રૃંગારમપિનોઃ (શૃંગારકૃતયોઃ)કાશ્ચિત્સઞ્જગુર્મધુ રન્તયોઃ ॥ ૧૩ ॥
 તયોશ્ચ પરિતઃ કાશ્ચિત્ વીણાવાદનતત્પરાઃ ।
 સ્થિતાશ્ચ સુષુપ્તુઃ કાશ્ચિત્કાશ્ચિત્કઞ્જગૃહેષુ ચ ॥ ૧૪ ॥
 વંશીવેણુમૃદંગગાદિવાદપાટવપારગાઃ ।
 આસેદુશ્ચેન્દુવદનાસ્તયો રાજકુમારયોઃ ॥ ૧૫ ॥
 સર્વાસુ ચ સ્થિતાસ્વેવ કોટિશો વનિતાસ્વથ ।
 આદિત્યોન્તર્હિતઃ કિમ્વા વસ્વધ્વાર્ગુરુહિયા ॥ ૧૬ ॥
 સર્વા જજગરુઃ સોયં કાલે બાલા ઉપસ્થિતે ।
 નિર્મલા વિમલે વ્યોમ્નિ દાતું રાત્રિ સુખં તયોઃ ॥ ૧૭ ॥
 આનન્દયન્તુમુદ્રત્યોશ્ચકોર ચતુરપ્રિયઃ ।
 ઇન્દુશ્ચોદૈચ્ય સન્ધ્યાયા વિન્દુઃ કિં વદને સ્થિતઃ ॥ ૧૮ ॥
 અણ્ડઃ કિં કીર્તિહંસસ્ય યશઃ પિણ્ડીકૃતં નુકિમ્ ।
 યૂનો સીતા મુખચ્છાયા કિંવા વ્યોમસરસ્યસૌ ॥ ૧૯ ॥
 પુણ્ડરીકં રમાયા વા કીડાહંસો વિધેશ્ચકિમ્ ।
 કીડાકન્દુક એવાસૌ કામવધ્વારતેર્વિધુઃ ॥ ૨૦ ॥
 શુદ્ધં સતાં મનો વાપિ ભક્ત્યા શુભ્રીભવદ્ધરેઃ ।
 રન્તું મનોરથો વાપિ ધરિત્રીજનિરામયોઃ ॥ ૨૧ ॥
 અત્યર્થ હાસ્ય શીલાયાઃ સીતાયાશ્ચ પ્રિયેણ કિમ્ ।
 એષ હાસ્યરસો લોકે શોકામયવિનાશનઃ ॥ ૨૨ ॥
 નવનીતમયઃ પિણ્ડો મન્થનાદુદ્ધર્ગતઃ ।
 સર્વસાધારણો વ્યોમગંગાયાં વિધિના ધૃતઃ ॥ ૨૩ ॥
 શૃંગારપુરુષસ્યાર્થવિધાત્રા વિહિતં યશઃ ।
 ગુટિકા પારદસ્યૈષા ચન્દ્રનામ્ના પ્રસિધ્યતિ ॥ ૨૪ ॥
 સીતારામરહસ્યાનિ દ્રષ્ટું કિં વામલોચનમ્ ।
 આવિષ્કૃતં વિરેજેહ પુંસા પૂર્ણશશિચ્છલાત્ ॥ ૨૫ ॥

રિરંસૂ ભૂસુતારામો ચન્દ્રકાન્તિચ્છટાચ્છલાત્ ।
 જ્ઞાત્વા વેધા દધચ્છૈત્યં કર્પૂરં વિકસત્યસૌ ॥ ૨૬ ॥
 કર્પૂરદીપિકૈવૈષા ચન્દ્રનામ્ની પ્રકાશતે ।
 દેવૈર્વ્યક્તીકૃતા રાત્રૌરામ રાસં નિરીક્ષિતુમ્ ॥ ૨૭ ॥
 એવં સખ્યઃ શશાકું તા દૃષ્ટ્વોત્પ્રેક્ષત સસ્મિતાઃ ।
 સીતાયા વદનં ચાપિ વિલોક્ય જહુષુર્ભુશમ્ ॥ ૨૮ ॥
 મલ્લિકા માલતીયૂથ્યો જાત્યોપિ કુસુમૈરલમ્ ।
 પ્રકાશં વ્યદધન્ કાન્તં હર્ષયન્ત્ય ઇવ સ્ત્રિયઃ ॥ ૨૯ ॥
 કુમુદિન્યોમુદમ્રાપુઃ સહુગ્રાપાયનિર્વૃતાઃ ।
 કામુજ્ય ઇવ ભર્તારં દૃષ્ટ્વા ચન્દ્રવિકસ્વરાઃ ॥ ૩૦ ॥
 વાયુર્વવૌ સુખસ્પર્શો દ્વાણપ્રાણોઽથ મન્થરઃ ।
 ગીતઃ શિલીમુખૈર્મત્તોમાતઃ્ગ ઇવ સમ્ભ્રમન્ ॥ ૩૧ ॥
 તુમુલં રુરુવુર્લીલાઃ પતઃ્ગા વિરુધાદિષુ ।
 આયાન્ત્યાઃ કિમુ યામિન્યા નૂપુરાદ્યાઃ પ્રિયં પ્રતિ ॥ ૩૨ ॥
 યામિકા ઇવ કામસ્ય સારસાઃ કિલ ચુક્રુશુઃ ।
 અશ્રૂયન્ત નદીનાદાઃ કામદુન્દુભયઃ કિમુ ॥ ૩૩ ॥
 સ્તુત્વા કામં ગતા મૌનં મયૂરા ઇવ વન્દિનઃ ।
 વિશ્રામં પક્ષિણોયાતા વ્યાહૃત્ય વણિજો યથા ॥ ૩૪ ॥
 નિદ્રાં ગતાઃ પ્રજા રાત્રિં શાન્તિમિન્દ્રિયવૃત્તયઃ ।
 વિદ્યાં પ્રાપ્યેવ વોધેન્દોરુદયે ચ મહત્યપિ ॥ ૩૫ ॥
 પૂર્વં વિજ્ઞાપિતો દેવો રન્તું રમયિતું ચ સઃ ।
 સીતયા ભીતયા દેવ્યારન્તું ચકે મનો નિશિ ॥ ૩૬ ॥
 રાત્રિં રાસગુણોપેતાં દેવીનાં ચ મનાંસિ સઃ ।
 વિલોક્ય રમણીરામો રન્તું ચિત્તં દધે પ્રભુઃ ॥ ૩૭ ॥
 બુધ્વા બુધિં વિભોસ્તસ્ય રામસ્યામલરૂપિણઃ ।
 પ્રાદુર્ભૂયોપતસ્યે તં રન્તુકામા મનોભવઃ ॥ ૩૮ ॥
 આલોક્યોપસ્થિતં કામં રામો વાક્યમથાબ્રવીત્ ।

વિધેહિ ક્રીડતઃ કામ કામં મે મનસેષ્ણિતમ્ ॥ ૩૯ ॥

યૂનાં ચ યુવતીનાં ચ લોકે યત્સુખમુત્તરમ્ ।
તત્સર્વં ભોક્તુમિચ્છામિ ભોજયન્નપિ યોષિતઃ ॥ ૪૦ ॥

સાહાય્યં કુરુ મે તત્ર માનિની માનવર્ધન ।
ન ત્વાં પ્રાર્થયતે કોપિ સ્વાભાવિકમરિન્દમ ॥ ૪૧ ॥

કામોરામ મથોવા ચ સ્વામિનં નિજકામિનમ્ ।
ક્ષન્તું યદિકૃતાન્ મન્તૂન્ભયા શક્ચસિ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૪૨ ॥

તતસ્તેડચ્યુતસાચિવ્યં કુર્વન્ કેલિકલાસુ ચ ।
વૈચિત્રાણિ સુખાનાન્તે દદ્યાં દેવ ત્વયાહુતઃ ॥ ૪૩ ॥

અહં શૃંગારનામા તે આદિસર્ગજ આત્મજઃ ।
મોહયન્નપિ ભૂતાનિ વર્તેહં તવ વર્ત્મનિ ॥ ૪૪ ॥

નાન્યસ્ત્વદ્ભવિતુંયોગ્યઃ શૃંગારસ્યાશ્રયોમમ ।
શૃંગારી તુ ત્વમેવેહ નિત્યઃ શાશ્વતિકોડજરઃ ॥ ૪૫ ॥

નાન્યોધારયિતું ત્વત્તઃ શક્તોસ્તિ ત્રિદશેષ્યપિ ।
કામનામાનમગ્નિં શ્રયાશંસુદુઃસહમ્ ॥ ૪૬ ॥

શ્રૃંગારઃ કેવલો ન સ્થાલેવલો વા વરઃ પુમાન્ ।
શૃંગાર્યેવ પુમર્થઃ સ્યાદ્રસસ્થિતિ રિતીર્યતે ॥ ૪૭ ॥

એવં વિજ્ઞાપિતાત્માનં મીનકેતું મનોભવમ્ ।
મૈથિલીવલ્લભો રામ આહ કામજનાશ્રયઃ ॥ ૪૮ ॥

ક્ષંસ્યે સર્વાણિ ચાગાંસિ તાનિ યાનિ કૃતાનિ તે ।
નાગાંસ્યેવ ભવિષ્યન્તિ મત્પ્રીત્યેકકૃલાનિ ચેત્ ॥ ૪૯ ॥

નિર્ભયમ્મથિ સર્વાસુદેવીષુ ચ રિરંસુષુ ।
પ્રવર્તસ્વ મયાજ્ઞમો મલ્લીલાદ્રુપકારકઃ ॥ ૫૦ ॥

વસન્તોપિ શરચ્ચાત્ર પ્રેયાંસિ કુરુતાં મમ ।
સર્વેપિ તવ એવાત્ર કુર્વન્તુસ્વગણૈરપિ ॥ ૫૧ ॥

એવમાજ્ઞાં વિભોસ્તસ્ય લબ્ધમીનધ્વજસ્તદા ।
રિરંસોર્મુદેડવ્યર્થં વસન્તેન સમ વને ॥ ૫૨ ॥

॥ ઇતિ નારદપાંચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં રામરહસ્યે પંચમેપટલે
કામવરપ્રકાશો નામ નવમોઽધ્યાયઃ ૯ ॥

૧૦. અથ દશમોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવ ઉવાચ-

પંચબાણોથ વાણૈસ્વૈર્શાણોત્તીર્ણૈર્હસન્નસૌ ।

રાજાધિરાજરાજેન્દ્રકુમારં સમતાડયત્ ॥ ૧ ॥

કથં સામન્તશૂરોઽસૌ વાલાસુ મૃદુલાસ્વપિ ।

પ્રજહારાપ્રહાર્યાસુ કૌશલેયવધુષ્વિતિ ॥ ૨ ॥

કોકિલાશ્ચ વસન્તશ્ચ શૂરંવાલા પ્રહારિણમ્ ।

અપ્રશસ્ય સ્વકૈદોષૈઃ સ્વૈર્ગુણૈરન્વમોદયન્ ॥ ૩ ॥

દૃષ્ટ્વા કાન્તાઃ સ્ત્રિયઃ કાન્તમત્યન્તમધુરાકૃતિમ્ ।

અતિક્રમ્ય પ્રિયં યાપિ ભોક્તુમૈચ્છન્નૃથક્ પૃથક્ ॥ ૪ ॥

કાચિત્ કાન્તકરામ્ભોજં ગાઢં જગ્રાહ કામુકી ।

કાચિત્ પીતપટં ચાસ્ય હારકુચિદ્વિશકિન્ની ॥ ૫ ॥

તર્જન્યા તર્જયત્કાચિદ્વિપ્રલબ્ધા સ્વવપ્ચકમ્ ।

મુખામ્ભોજં ચુચુંવાસ્ય ચન્દ્રાખ્યા ચતુરા સખી ॥ ૬ ॥

ચન્દ્રિકા વજ્રકલ્પેન તસ્યોરોજેન રાગિની ।

જઘાનોરઃસ્થલં સ્થૂલં ગજમૌક્તિકભૂષિતમ્ ॥ ૭ ॥

પ્રેયસઃ કરમાધત્તે કુચે ચન્દ્રકલા મૃદૌ ।

ચન્દ્રા કાન્તકપોલં સ્વકપોલેન ત્વયોજયત્ ॥ ૮ ॥

ચન્દ્રકાન્તાઽનનં તસ્ય નિર્નિમેષેક્ષણા સતી ।

મુક્તાલલિતનાસાગ્રમ્પૌપીયૂષવર્ષિ ચ ॥ ૯ ॥

કર્ણૌ જજાપ સા ચન્દ્રમુખી નિર્યઙ્મુખેક્ષણા ।

ઈર્ષ્યન્તીતરા નારીર્હર્ષ્યન્તી મનોસ્ય ચ ॥ ૧૦ ॥

ચન્દ્રચૂડા નિજા વેર્ણી દર્શયન્તી જહાસ તમ્ ।

સુગન્ધિની સુખસ્પર્શદોર્મૂલેનાડવવોધિની ॥ ૧૧ ॥

ચરી ચ ચરણૌ તસ્ય પસ્પર્શોત્તમવર્ણિની ।

ચઞ્ચુશ્ચિબુકમસ્યાથ કોમલાડ્ગુલિચાલનૈઃ ॥ ૧૨ ॥
 કાન્તે પશ્યતિ ચાર્વડ્ગી શિથિલાં કટિમેખલામ્ ।
 જૃમ્ભમાણા ચ કારાસ્ય કામવેગેન પીડિતા ॥ ૧૩ ॥
 નેત્રાઞ્ચલૈશ્ચલા કાન્તં ચાલયન્તી રતિસ્થલમ્ ।
 કઞ્ચુકી સા મુમોચાશુ ઘર્મવ્યાજેન સા પુનઃ ॥ ૧૪ ॥
 ચક્રમે કામરોષેણ ખેલા કાન્તકૃતેન ચ ।
 ચારુકા સ્વેદવિન્દુ શ્રીદૃષ્ટાતેન ભવદ્ભૃશમ્ ॥ ૧૫ ॥
 ભુજૌ કાન્તસ્ય પશ્યન્તી ચારુ નેત્રાભવજ્જડા ।
 વક્ષો વિલોક્ય રામસ્યામૂર્છચ્ચ ચારુમોદિની ॥ ૧૬ ॥
 કાકપક્ષૌ ચ કાન્તસ્ય સ્પૃશન્તી ચારુદાયિકા ।
 રોમાઞ્ચિતાધ્યભૂદ્ધૌ સ્નિગ્ધૌ ભ્રમરસન્નિભૌ ॥ ૧૭ ॥
 ત્વમેવ પુરુષસ્ત્વન્યે ત્વદાયત્તગુણશ્રિયઃ ।
 ઇતિ ચારુમતી ચારુ વાક્યમુક્ત્વાલિલિડ્ગ તમ્ ॥ ૧૮ ॥
 યદિ નિર્વાપયત્યેવ કામાગ્નિં પુરુષસ્તતઃ ।
 નોચેદસ્ય કથૈવૈષેત્યૂચે ચારુસુલોચના ॥ ૧૯ ॥
 ઉદાસીનમપિ ત્વાં તુ કા ત્યજેદિહ નાયિકા ।
 ઇતિ ચાર્વાશ્રયા વાણી વાણશાણિમનોભવા ॥ ૨૦ ॥
 ત્યજન્તં ત્યજતે લોકો ભજન્તં ભજતે ન વા ।
 અર્થો તૂભૌ ભજેતેતિ ચૂડા સસ્મિતમબ્રવીત્ ॥ ૨૧ ॥
 પુમાંશ્ચેદ્રનિતાં યોગ્યાં ન ત્યજેદિતરો યથા ।
 વેશ્યાવદ્રનિતા ચેતિ ચારિકાવચનં મૃદુ ॥ ૨૨ ॥
 ત્યજન્તપિ સ્વયા તૃપ્ત્યા નાહં ત્યક્તું ભવામિ હ ।
 ઉપાકૃષ્ય ચ નાથેતિ ચરાચારોચયદ્વયઃ ॥ ૨૩ ॥
 દુસ્ત્યાજયા સ્વકથાપીહ કથં સ્થાદેષ સુત્યજઃ ।
 પ્રાણા અપિ પ્રિયા નેતિ વ્યાજહાર ચરાલિકા ॥ ૨૪ ॥
 આનન્દાશ્રુકલાપીહ રુદ્ધકણ્ઠાવિલેક્ષણા ।
 યયાતિવદ્ધિલોકન્તં કાન્તં રાજીવલોચનમ્ ॥ ૨૫ ॥

અન્તરં ન સહિષ્ણેહમક્ષિપક્ષમજમખ્યણુ ।
 પશ્યન્તી લલિતે નેત્રે અસ્યેત્યૂચે ચરાલિકા ॥ ૨૬ ॥
 મુગ્ધે માવ્યવધેહિ ત્વં પશ્યન્ત્યામેતિ વલ્લભમ્ ।
 નિર્ગચ્છેદન્યથા પ્રાણઃ એતચ્ચિતા જગાદ ચ ॥ ૨૭ ॥
 સર્વસ્યાસ્ય જનસ્યૈકઃ કામં પૂરિયિતું ક્ષમઃ ।
 કથં સ્યાન્નાયકોડપ્યેષ ઇત્યસ્યા અપરં વચઃ ॥ ૨૮ ॥
 એકોપ્યેષ જનસ્યાસ્ય કામં પૂરિયિતું ક્ષમઃ ।
 સ્યાદેવેત્યબ્રવીચ્ચિત્તચરી નામસખી શ્રિયઃ ॥ ૨૯ ॥
 આજ્ઞાચેદ્યિતસ્યાસ્ય સર્વકામવરેશ્વરી ।
 સર્વાન્કામાન્ વિદધ્યાં તદ્ભૂપેણાસ્મિ વશી કૃતા ॥ ૩૦ ॥
 એતચ્ચિન્તામણેર્વાક્યં શ્રુત્વા ચેતયતી સખી ।
 એતત્કાર્યમનેનૈવ વિધેયમિતિ યાગદત્ ॥ ૩૧ ॥
 એક એવ યથૈષોહં તથૈકૈવ કુતો ન ભોઃ ।
 વિધેઃ સૃષ્ટૌ મનઃકાન્તા ચેદિકેતિ જગાદ ચ ॥ ૩૨ ॥
 એકસ્યા અપિ યાશ્રન્ત્યાઃ કામાનસ્ય મનોહિતાન્ ।
 પર્યાપ્તા ન તથા તે સ્યુશ્ચેતસ્યા ઇતિ સદ્વચઃ ॥ ૩૩ ॥
 વિરક્તા અપિ સર્વત્ર વિદ્વાં સસ્તિવતરત્ર ચ ।
 અનુરક્તા ઇહૈકસ્મિન્નિતિ ચેતાવચોડમૃતમ્ ॥ ૩૪ ॥
 રાજા વા રાજપુત્રો વા નૈકાર્યમિહ જાયતે ।
 અયં તુ સર્વલોકાર્યમસ્તીતિ ચતુરાભિધા ॥ ૩૫ ॥
 કસ્યા વા ભાગ્યમેવં સ્યાત્પૂર્ણમીદૃગ્યચૈકયા ।
 ભુજયેતાયમિતિ વ્યક્તં વરાયાવચનં વરમ્ ॥ ૩૬ ॥
 સખ્યઃ પાદરજો સ્પૃશ્ય ભૂરિ ભૂરિ તરાદપિ ।
 ભોગ્યાધોગ્યાચ્ચ દેવીનાં લબ્ધં ચેદિતિ ચમ્પિકા ॥ ૩૭ ॥
 પત્ન્યુજ્જરજોપીદૃગ્ લબ્ધો યાભિઃ સ એવ ચેત્ ।
 ભાગ્યં તાસામનિર્વાચ્યમિત્યબ્રૂતેહ ચમ્પદા ॥ ૩૮ ॥
 નિર્વ્યાજો નો વસન્તોડયં કાન્તશ્ચમ્પા વચન્તિવહ ।
 વાસયામ વનં સર્વમેતચ્ચમ્પાવદત્સખી ॥ ૩૯ ॥

કાન્તો ભક્તાનુ કમ્યેવ નિષ્કમ્પઃ કવિ ભૂરિદઃ ।

કમ્પયન્નઃ કથં સાખ્ય ઇતિ ચમ્પી વચો ગુરુ ॥ ૪૦ ॥

મયિ સન્નિહિતાયાં કિં વિભર્તિ ચમ્પકસ્રજમ્ ।

કિશોરોયં મનશ્ચૌર ઇતિ ચમ્પકરોચિકા ॥ ૪૧ ॥

અસ્મિન્નચગ્ધલા લક્ષ્મી રૂપસૌન્દર્યમોહિતા ।

સ્વં નામેદં દદૌ મહ્યં ચગ્ધલેતીતિ ચગ્ધલા ॥ ૪૨ ॥

એતદ્વૂપતરડુગેષુ સોન્મજ્જનનિમજ્જનૈઃ ।

દોલાવચ્ચપલાસ્મીતિ તન્નામ્ની ચપલેતિચ ॥ ૪૩ ॥

પીતાંવસ્વદેતસ્મિન્મદ્ડુગં પ્રતિ રગ્જતિ ।

તતશ્ચોલાભિધાસ્મીતિ ચોલાયા વચનં મૃદુ ॥ ૪૪ ॥

જ્ઞેયો યમેવ લોકેર્થો હૃદ્યો વિષય એષ વૈ ।

ચિદેતદ્વિષયૈવેતિ ચિદાનામ્ની સાખી શ્રિયઃ ॥ ૪૫ ॥

ચિત્તં જાનેહમેવાસ્ય ગમ્ભીરં જલધેરપિ ।

મુગ્ધા યૂયં ન જાનીધ્વમેતશ્ચિત્તપ્રકાશિકા ॥ ૪૬ ॥

નાર્યો વાસ્ય વિજાનીયુરેતચ્ચિત્તં તતઃ કુતઃ ।

વેદાનામેતદાખ્યાને પ્રામાણ્યમિતિ ચન્દ્રિકા ॥ ૪૭ ॥

એષ એવ વિજાનીત એતચ્ચિત્તં સુદુર્ભિદમ્ ।

સર્પઃસર્પગતિં વેત્તિ ચણ્ડી વાક્યમકણ્ઠકમ્ ॥ ૪૮ ॥

સર્વેષામેવ ચેતાંસિ સાક્ષાદ્વેત્તિ મનોભવઃ ।

નાકામોદૃશ્યતે કશ્ચિદેતચ્ચમ્પટિકાવચઃ ॥ ૪૯ ॥

એતદર્પિતસત્કામા (ચેતસ્કા)અકામા અપિ સાધવઃ ।

ચત્કામસ્યાપ્યયં કામ એષા ચાણ્ડાચપેટિકા ॥ ૫૦ ॥

સન્તં વા સન્તમેતસ્મિન્દોષં ચાવિષ્કરોતિ ચેત્ ।

તસ્યા મૂર્ધ્નિ દણ્ડઃ (મૂર્છિમદ્દુઃખિઃ)સ્યાદિત્યૂચે ચણ્ડદણ્ડિકા ॥ ૫૧ ॥

દોષા અપિ ગુણા એવ પ્રિયસ્યાસ્ય ગરીયસઃ ।

ઇન્દોરિન્દોશ્શુભસ્યેતિ વિમલં વિમલાવચઃ ॥ ૫૨ ॥

એતત્પાદામ્બુજં યસ્યાઃ કરચોર્લુદિ વર્તતે ।

सैव स्यात्कमला नाम्नी नारीति कमलावयः ॥ ५३ ॥

अेनश्छुश्रूषणे यूयं वार्तासु य विशारदाः ।

नाडं तथा विधास्मीति वाला वारुति भाषिणी ॥ ५४ ॥

कामार्तापि रतिं कालं नेच्छामीच्छानुगाविना ।

तस्मात्कालेति वर्तुं कान्तं कालेति भाषणम् ॥ ५५ ॥

मा मल्ला प्रियरङ्गेषु तवास्तीति प्रभाषणात् ।

स्त्रीणां मा मल्लिकास्मीति शास्ता मामल्लिकाभावेत् ॥ ५६ ॥

सर्वेषु प्रियकार्येषु मलयन्नेक्षमे यतः ।

ततः सर्वेऽमलेत्याहुर्ममेषा मलसंज्ञिता ॥ ५७ ॥

नीरक्षीरवदेतस्मिन् सर्वं यद्विभजाम्यहम् ।

भरावीव भवामीतो भरावीति वभाषा य ॥ ५८ ॥

भवाम्याश्लेष काले यन्मालावद्वितोरसि ।

प्रियो मां मालिकेत्याह मालिकेति पपाठ य ॥ ५९ ॥

दृष्ट्वा त्वामेव मोहः स्थान्मम मोहेति मामयम् ।

सर्वेषु व्यवहारेषु भूते मोहेत्यभाषत ॥ ६० ॥

मृगस्येवाक्षिणीयन्मे प्रेयः प्रीतिप्रदे ततः ।

तेनोक्ताहं मृगाक्षीति मृगाक्षीति विवक्षणा ॥ ६१ ॥

सीताया माधवस्यास्यापूर्वोत्सवतयास्मि तत् ।

तेनाहं माधवीत्युक्ता माधवी मधुरं वयः ॥ ६२ ॥

लोकानन्दप्रदस्यापि मुदंश्चित्रा यतोऽस्य य ।

भूयो भूयो भवामीति मुदाप्याहं मुदेति य ॥ ६३ ॥

सर्वलोकैक मोहस्य सीतैकप्रिययोषितः ।

मोहोऽस्यास्मीति मोहेति मोहा वाक्यममत्सरम् ॥ ६४ ॥

देवस्यास्याज्ञाया यास्मि सर्वमोहप्रदेत्यहम् ।

मोहप्रदा प्रियेणोक्ता एति मोहप्रदावयः ॥ ६५ ॥

मन्दं वस्मि य गच्छामि भुञ्जे मन्दोदरीत्यहम् ।

कान्तेनोक्ताऽस्मि मन्दाहमिति मन्दाऽमदं वयः ॥ ६६ ॥

વિચિત્રાણિ ચ કાર્ય્યાણિ દર્શયન્તી પદે પદે ।
 યત્તેનોક્તાસ્મિ કાન્તેન માયેત્યુક્તં ચ માયથા ॥ ૬૭ ॥
 યદ્દુઃખં પ્રિયસ્થાપિ ન સ્ફુરેત્તસ્ય તસ્ય ચ ।
 પ્રકાશિકેતિ મેધાહમિતિ મેધાવચઃ પ્રિયમ્ ॥ ૬૮ ॥
 નાન્યૈઃ પ્રીણામિ ભોગ્યૈસ્તુ વિનોરુવરમણ્ડનૈઃ ।
 પ્રિયોરુમણ્ડને મેરુ મણ્ડનેત્યુરુમણ્ડના ॥ ૬૯ ॥
 દૃષ્ટમદ્રૂપભૌમેન દૃષ્ટિદોષવિશક્તિના ।
 મણ્ડિતાહમનેનેતિ મણ્ડિતાખ્યેતિ મણ્ડિતા ॥ ૭૦ ॥
 વાત્સાયનાદિશાસ્ત્રાણાં જ્ઞાનાનુષ્ઠાનશિક્ષણૈઃ ।
 પણ્ડિતેત્યમુનોક્તેતિ પણ્ડિતાખ્યેતિ પણ્ડિતા ॥ ૭૧ ॥
 પશ્યે ધાવત્રાયં માં તુ તાવન્નદ્રુત દૃગ્ભવેત્ ।
 તતઃ પ્રેમેતિ ચાસ્યેતિ પ્રેમા પ્રેમ વિભાવની ॥ ૭૨ ॥
 પરેષામપિ સર્વેષામીશેત્યસ્ય નિદેશતઃ ।
 પરેશાભિધયાસ્મીતિ પરેશા સત્યસંજિતા ॥ ૭૩ ॥
 અસ્યાતીવરહસ્યેષુ યેષાં વૈ તત્ત્વદર્શનમ્ ।
 તત્પાપનાશિનીતીતિ મામૂયે પાપનાશિની ॥ ૭૪ ॥
 સારથામિ પ્રિયામસ્ય સ્વયં ચૈનં સરામિ યત્ ।
 સારિકાહાસ્મિ તેનેતિ સારિકાખ્યાવચઃ શુચિ ॥ ૭૫ ॥
 શાટિકા વત્પ્રિયોડ્ગે માં ધત્તે સ્વાડ્ગેષુ યદ્રહઃ ।
 તેનાસ્મિ શાટિકાખ્યેતિ શાટિકા સુખવાટિકા ॥ ૭૬ ॥
 એવં શારા શુભાકારા વારિજા વારિજાનના ।
 વરદાહભયદા ભીતા ગામિની મન્દગામિની ॥ ૭૭ ॥
 વ્યાપિકા વેદિકા વેદા વોધિકા વિબુધાપરા ।
 ધિષણા ધરિકા ધીરા પ્રમદા ચ ધરા વરા ॥ ૭૮ ॥
 જનિકા જામિની જંવા જડ્ગતી જગમા ।
 જના સમાજેષુ મિથઃ સ્ત્રીણાં સ્વં સ્વં ભાવમવાદિષુઃ ॥ ૭૯ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાગ્ધરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં રામરહસ્યે પગ્થમેપટલે
 સ્વંસ્વંસૌભાગ્ય પ્રકાશનો નામ દશમોઽધ્યાયઃ ૧૦ ॥

૧૧. અથ એકાદશોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવઓવાચ-

અથ યૂથ સહસ્રાણિ સ્ત્રીણામાદાય ચત્વરે ।

રામઃ પ્રવર્તયામાસ રાસં નામવિલાસકમ્ ॥ ૧ ॥

સ્વયં ગન્ધર્વરાજસ્ય કિશોરેણ સમચ્છવિઃ ।

રામઃ સડ્ગીતચુગ્ધૂનાં રાજા ભોક્તા શિરોમણિઃ ॥ ૨ ॥

મધ્યે રાસં વિરેજેડલં ચન્દ્રો સૌ ચ નભસ્યતિ ।

તારાણામિવ નારીણાં સર્વાસાં ચમનોહરઃ ॥ ૩ ॥

કર્તા કારયિતા ભોક્તા દ્રષ્ટા સ્વામી ચ સર્વશઃ ।

યૂષા યૂથ સહસ્રાણાં રાસાનાં ચ સ્વયંવિભુઃ ॥ ૪ ॥

વિચિત્રૈરુચિતૈર્વાદૈર્ગાં તૈર્નાનાવિષૈરપિ ।

રાગૈઃ કાલોચિત્તેઃ સર્વેર્નારીકણ્ઠવિજૃમ્ભિતૈઃ ॥ ૫ ॥

રમ્યૈઃ સમસ્વરૈઃ સર્વમૂર્ચનાગ્રામરજ્જિતૈઃ ।

દેશીતાલૈસ્તથા માર્ગતાલૈઃ પાત્રગુણાદિભિઃ ॥ ૬ ॥

નૃત્યૈર્નેકવિધૈઃ તાસામડ્ગલાવણ્યશોભિતૈઃ ।

ભૂષણૈર્વસનૈર્નેકૈશ્ચેષ્ટિતાભિનયૈરપિ ॥ ૭ ॥

પ્રવર્તમાન એતસ્મિન્ રાસે રામામનોરમે ।

મુમૂર્ષુઃ સર્વભૂતાનિ સાનન્દાનિ મહીતલે ॥ ૮ ॥

નદ્યો નિષ્પન્દવેગાશ્ચ પ્રશવશ્ચ સરીસૃપાઃ ।

નિશ્ચેષ્ટા અભવન્ સર્વે મુક્તા ઇવ નિરામયાઃ ॥ ૯ ॥

નો ચેલુઃ કિઞ્ચિદાકાશે વિમાનાનિ દિવૌકસામ્ ।

મોક્ષો યોગસમાધીનાં શિવતાણ્ડવવિદ્ભુતઃ ॥ ૧૦ ॥

વવૃષુઃ સુમનાંસીમા રામસ્યોપરિ ભૂરિશઃ ।

કહ્નુમાન્ સ્ત્રક્તિલકાશ્ચ ભૂષાવસ્ત્રાણિ દેવતાઃ ॥ ૧૧ ॥

દેવદુન્દુભયોર્નેદુર્લ્લખ્યગમ્ભીરનિસ્વનાઃ ।

જયનાદાશ્ચ ભક્તાનાં મુક્તાનામપિ સર્વતઃ ॥ ૧૨ ॥

સીતારામ સમાજનાં તત્ત્વદુણિદર્શનાઃ ।
 અશ્રૂયન્ત કૃતાઃ સિદ્ધૈઃ સ્તવાઃ સ્તવકસન્નિભાઃ ॥ ૧૩ ॥
 ગન્ધર્વાપ્સરસઃ સર્વાસ્સડગીતાર્થકૃતોદ્યમાઃ ।
 આસન્નાસન્નભૂમીકા રામપ્રેક્ષાણ્યપેક્ષિણઃ ॥ ૧૪ ॥
 શ્રુત્વા સડગીત સૌન્દર્ય કેચિદેવાસ્તુ મૂર્ચ્છિતાઃ ।
 કેચિદ્દૃશ્યેત નૈવાસૌ રામો રામા સમાજગુઃ ॥ ૧૫ ॥
 સર્વેશ્ચરાચરૈસ્તસ્ય સુખમેવાન્વભૂયત ।
 નૈષાં દૃક્ પથગઃ સોડભૂદ્રામો રામાયુતાશ્રિતઃ ॥ ૧૬ ॥
 શુદ્ધૈઃ સિદ્ધૈશ્ચ દેવૈશ્ચ નૃત્યન્ ગાયંશ્ચ ગાપયન્ ।
 દ્રષ્ટું શક્યો હરિસ્તત્ર રાસકેલૌ રસાશનઃ ॥ ૧૭ ॥
 યુગ્જાનૈ યોગભિર્યુક્તૈઃ સિદ્ધૈશ્ચ સનકાદિભિઃ ।
 મહા ભાગવતૈર્બ્રહ્મચારિવૃન્દવરૈરપિ ॥ ૧૮ ॥
 ધારણાદિવ્યનેત્રેણ દૃષ્ટ્વા રાસોડન્વભૂયત ।
 અકામ્યત ચ યોષાત્વં સિદ્ધિસ્તત્ર વિનાડસ્ય યત્ ॥ ૧૯ ॥
 નેદૃગ્વિધં સુખં રામાદન્યઃ પુત્રામલાક્ષિતઃ ।
 ભુક્તેડભુક્ત ચ ભોક્તા વા પૃથિવ્યાં દિવિ વા વિભુઃ ॥ ૨૦ ॥
 વિચિત્રા રામ રાસસ્ય કથા લોકમનોરમા ।
 વિસ્તીર્ણા ગુણવિસ્તારૈઃ પુણ્યા હૃદયતમાઃ સતામ્ ॥ ૨૧ ॥
 સર્વાસામવિશેષેણ સ્ત્રીણાં પ્રેમ સ્વ આત્મનિ ।
 વિજાનગ્જાનકીજાનિર્યોગમાયાં સમાવિશત્ ॥ ૨૨ ॥
 એકધાથદ્વિધાત્રેધાયતુર્ધા ત્વથ પચ્ચધા ।
 ષડ્ધા સપ્તાધધા ભૂયો નવધા દશધા પુનઃ ॥ ૨૩ ॥
 દ્વાદશૈકાદશાત્માથ ત્રિયતુર્દશધા પુનઃ ।
 વ્યષ્ટ પચ્ચદશાત્માથ સપ્તાષ્ટદશધા પુનઃ ॥ ૨૪ ॥
 ઊનવિંશૈકવિંશાત્મા રામો સા વાસ સન્ વિભુઃ ।
 શતાત્માથ સહસ્ત્રાત્માડનન્તાત્મા ચ તતઃ પરમ્ ॥ ૨૫ ॥
 એક એવ સ્વયા શક્યા પ્રત્યભાદ્રનિતાસુ સઃ ।
 દ્વેધાત્રેધાદિભેદોડયં નત્પસ્ય રસભડ્ગકૃત્ ॥ ૨૬ ॥

सौभाग्यातिशयत्वं हि प्रत्येकं तस्य योषिताम् ।

कस्या अपि भृशं न स्यात्तस्योभयत्र दर्शने ॥ २७ ॥

अेकैकां प्रति यैकैको भुजवन्धं मिथश्च सः ।

यकार कारयामास लीलानन्तभुगीश्वरः ॥ २८ ॥

अेवं तासां य तेषां य परस्परसुषैषिणाम् ।

रामाणामथ रामाणामयिन्त्यं सुभमैधत ॥ २९ ॥

दोर्दण्डावन्धनृत्येन प्रस्विन्नमुभपङ्कजाः ।

अन्योन्यं कान्तिसम्भेदात्ते य ताश्च यकाशिरे ॥ ३० ॥

स्वेदाङ्गरागगन्धैस्ताः सेव्यमानाः प्रियाः प्रियाः ।

न ग्लानिं न श्रमं भेजुर्भुजिष्य (भुजिष्या)भुजभूषणाः ॥ ३१ ॥

भर्मरैर्वस्त्राणां भूषावलिस्वनैरपि ।

मुभासवसुगन्धैश्च पाणिस्पृशैः प्रियस्य य ॥ ३२ ॥

वंशी मृदङ्गवीणादिध्वनैर्गानकलादिभिः ।

मुभस्पृशसमीरेण स्वस्यात्मनश्च दर्शनैः

(सुभस्पृशशरीरेण स्वस्यान्यस्य य दर्शनैः) ॥ ३३ ॥

स्तवैरात्मगुणाभासैर्यौवनागमकौशलैः ।

कामोन्मादैः प्रमादैश्च ङासैर्लास्यैः परस्य य ॥ ३४ ॥

गातुमुत्सङ्गिरे नर्तुं द्विगुणं य हरिप्रियाः ।

सिन्धुवद्भवृषे तासामानन्दोप ल्युतरत्र य ॥ ३५ ॥

गायन्ती गापयन्ती यनृत्यन्ति नर्तयन्ति य ।

सुभस्यास्य विरामं तु रामाकापि न येच्छति ॥ ३६ ॥

यकाङ्क्षे न क्षयं रात्रेश्चन्द्रास्तगमनं न य ।

नोदयं य स्वेः काचित्काश्चिन्नो जगतीलयम् ॥ ३७ ॥

कुत्रयं कुक्कुटादीनां मुग्धानैश्छेदनातुरा ।

कालयक्कस्य यलनं कापिनोऽयललोचना ॥ ३८ ॥

अनीश्वरं जगत्कापि कामयामास कामिनी ।

कान्तमेवेश्वरत्वेन यकभेऽमललोचना ॥ ३९ ॥

કાચિદસ્ય મહેશસ્ય પ્રસાદં પ્રમદૈચ્છત ।

નિશ્શેષં કર્મનાશઞ્ચ રામા કાચિદચીકમત્ ॥ ૪૦ ॥

ભાગ્યસ્યાક્ષીણ ભાવઞ્ચ કાચિત્કાપ્યજરામરમ્ ।

સુખસ્યાસ્યૈવ કાચિત્તુ નિત્યત્વં ચ નિતમ્બિની ॥ ૪૧ ॥

અધિકાય સુખાયાતોષ્યાકાશેન્દીવરાય મે ।

નમોસ્તિત્યબ્રવીત્કાચિત્ ખઞ્જનાક્ષીવરસ્તની ॥ ૪૨ ॥

ધન્યાયોધ્યા વનં ચૈષા સરોજા ચ સરોજિની ।

વિલાસા ઇદૃશા યત્ર સેવ્યન્તે સુરદુર્લભાઃ ॥ ૪૩ ॥

ધન્યોયં રમણો યેન ક્રિયતે સફલં વયઃ ।

ઇચ્છાનુરૂપવિભવૈર્વિ દૂરૈસ્તુ દિવૌકસામ્ ॥ ૪૪ ॥

ધન્યાસ્થાંવા ચ કૌશલ્યા ધન્યઃ પદ્મજિત્થઃ પિતા ।

યયોરેષસુતઃ શ્રીમાંલ્લોકોત્તરવયોગુણઃ ॥ ૪૫ ॥

તાવદ્ધન્યાવયં લોકે યાભિર્લવ્યઃ પ્રિયોહ્યયમ્ ।

સાખ્યસેવાદિ રસ્યાશ્ચ સીતાયા અતુલશ્રિયાઃ ।

(સાખ્યમેવ સુસ્વામિન્યા સીતાયા અતુલશ્રિયઃ) ॥ ૪૬ ॥

અસ્યાભાગ્યં મહાદેવો બ્રહ્મા ચ ચતુરાનનઃ ।

અનન્તો નાગરાજશ્ચ સહસ્રવદનઃ સ્વરાટ્ ॥ ૪૭ ॥

વશિષ્ઠાદ્યા મહાભાગા વાલ્મીકિર્ભગવાનૃષિઃ ।

અન્યેડપિ મુનિયો વક્તું શક્તા ન પ્રભવો વયમ્ ॥ ૪૮ ॥

યથાયં દયિતોસ્માસુ તથેયં દયિતાસ્ય ચ ।

કૃપાસૌશીલ્યવાત્સલ્ય સૌહાર્દાદિસુધોદધિઃ ॥ ૪૯ ॥

એવં કાન્તાજ્ઞાયા કાન્તં કાન્તસ્ય યાજ્ઞાયા પ્રિયામ્ ।

ગાયન્તિ સ્મભિથઃ પાત્રાઃ સાખ્યશ્ચ સહજા અપિ ॥ ૫૦ ॥

પૂર્ણઃ પૂર્ણતરોધ્યેવમાનન્દૈરુત્તરોત્તરૈઃ ।

અનેનૈવસુખેનાસૌ રામઃ પૂર્ણતમોડભવત્ ॥ ૫૧ ॥

॥ ઇતિ નારદપાઞ્ચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં શ્રીરામરહસ્યે પઞ્ચમપટલે

રાસવિલાસ પ્રકાશનો નામૈકાદશોઽધ્યાયઃ ૧૧ ॥

१२. अथ द्वादशोऽध्यायः ।

श्रीशिवोवाच-

अेषसाधारणो रासोऽकारि प्राणप्रियेण य ।

सर्वैरासिगणैः स्वैरं सङ्गीतादिपरायणैः ॥ १ ॥

अस्मिन्सीतासुहृत्वेऽपि तासु सर्वासु भामिनी ।

मानं जग्राडसौभाग्यसीमेति प्रमदेति य ॥ २ ॥

अदीना भौनमासृत्य मीनभञ्जनलोचना ।

स्वाधीनं कान्तमत्यन्तं जानात्येवावृणोत्तनुम् ॥ ३ ॥

सीता संरम्भवेगेन वालभावनकृतेन य ।

सभ्या कयापि चानीता भ्रान्तिं कौतुकमीक्षितुम् ॥ ४ ॥

सङ्गीतानन्दसन्दोभमग्नौ मैनाकवत्प्रियः ।

प्रियां न ज्ञातवान् रुष्टां रामो लक्ष्मीमिवोद्धतः ॥ ५ ॥

त्यक्त्वा प्रियोत्सवं नित्यं प्रियोत्सवपरम्पराम् ।

न ज्ञाता निर्गतातेन प्रिया बुद्धिरिवोत्तमा ॥ ६ ॥

रूपमाधुर्य्यसौन्दर्य्यलावण्यातिशयादसौ ।

सर्वा रामा अतिक्रम्य श्यामाः श्यामा रति प्रिया ॥ ७ ॥

अधैवेष्टा न तेनापि सम्यक् परिचितेत्यतः ।

दृष्ट्वा पूर्यते नास्य रिरंसापि प्रियस्य य ॥ ८ ॥

शून्यं तथा विनात्मानं मुधैवाव्ययरूपिणम् ।

विभाव्य व्यलपद्रामो रामाधीनाऽभिलस्थितिः ॥ ९ ॥

गता सिद्धिरिव क्वासौ योगिनी मम मुख्यतः ।

विधैवाभ्यासशून्यस्या दानुर्लक्ष्मीरिवायता ॥ १० ॥

सञ्जवनीव गीर्वाण गुरोर्द्वैत्यगुरोरपि ।

सीधुकुम्भीव नागस्य केन मेऽपहृताथ सा ॥ ११ ॥

दृशः शून्याश्च पश्यामि तथा यन्निद्रयेव य ।

वेपन्ते मम गात्राणि मुष्णं य परिशुष्यति ॥ १२ ॥

कादम्बिनीव शस्यानि मम गात्राणि जानकी ।

सिञ्चेत्ततोऽथ ज्वेयं कृषिकार एव श्वसन् ॥ १३ ॥

યસ્યાઃ સિદ્ધ્યાસ્મિ સિદ્ધોઽહં મત્ સિદ્ધ્યાત્વખિલં જગત્ ।

સિદ્ધિપ્રદાયાઃ સિદ્ધ્યા ય સિદ્ધિર્ધર્માર્થસમ્પદામ્ ॥ ૧૪ ॥

તાસાં સિદ્ધ્યા સુરાઃ સિદ્ધા (તસ્યાઃ સિદ્ધ્યા દેવકાર્ય)

સ્તત્સિદ્ધ્યા સિદ્ધિભાદુરિઃ ।

તાં તન્વીં તુ વિના સર્વ શૂન્યમેવાવશિષ્યતે ॥ ૧૫ ॥

તયા મત્પાર્શ્વવર્તિન્યા સિદ્ધ્યા સીતેતિ ખ્યાતયા ।

ન વિષ્ણુ ગણાયામ્યેવ ન જિષ્ણુ ન કૃણીશ્વરમ્ ॥ ૧૬ ॥

નાગ્નિં સદાશિવં નાપિ બ્રહ્માણં નાકનાયકમ્ ।

નાપો ન વાયુમાકાશં ન યમં વરુણં ન ચ ॥ ૧૭ ॥

ન ચન્દ્રં ન રવિ દેવં કુબેરં ન વિધિન્ન ચ ।

ન યોગસિદ્ધિસઙ્ઘાતન્નેલાં દ્વીપવતીમપિ ॥ ૧૮ ॥

ન મયાસ્તિ સમઃ કશ્ચિત્સીતા યસ્ય મનોરમા ।

ન ચ મત્તોઽધિકઃ કશ્ચિદીશ્વરેશ્વરસેવિતાત્ ॥ ૧૯ ॥

સર્વેશ્વરીશ્વરારાધ્યો યયાઽહં કિલ્લ તામ્બિના ।

અદ્યાઞ્જલિજલપ્રાયસુષ્પૈશ્વર્યો ભવામિ ચ ॥ ૨૦ ॥

કામં ચ તૃણવન્મન્યે સરતિં યુવનાયકમ્ ।

યયા પદ્મવિશાલાક્ષ્યા વૈદેહ્યા ભુવનશ્રિયા ॥ ૨૧ ॥

ક્વાસૌ પ્રાણાર્ગલા દેવી ક્વાસૌ સઞ્જીવિનીમમ ।

સા મે ક્વ સ્વામિની શ્યામા વામોરુર્વામલોચના ॥ ૨૨ ॥

દ્વાદશ વાર્ષિકી ગૌરી ચિત્રરૂપપ્રદર્શિની ।

શૃંગારાર્ણવસારણા શૃંગારામ્બોધિવર્દિની ॥ ૨૩ ॥

અચિન્ત્યૈશ્વર્યભોક્તૃ ચ મત્તમાતઙ્ગગામિની ।

આહ્વાદિની પરાચિન્ત્યરૂપસૌન્દર્યશાલિની ॥ ૨૪ ॥

પીતામ્બરા કદાપ્યેષા નીલામ્બરસિતાંવરા ।

કૌસુમ્બરક્તશાટીકા ચિત્રાંવરવિભૂષણા ॥ ૨૫ ॥

વિભ્રતી કમલે પાણ્યોર્લાલયન્તી ચ સારિકાઃ ।

પાઠયન્તી શુકાન્ રમ્યાન્ કીડયન્તી મૃગાર્બકાન્ ॥ ૨૬ ॥

પશ્યન્તી મુદ્રિકારભેષ્યાત્મપ્રતિફલાનિ ચ ।
 સુસ્મેરા સ્મયમાના ચ લજ્જમાનાન્યદર્શનૈઃ ॥ ૨૭ ॥
 ખેલન્તી કન્દુકાસ્ફાલૈર્દર્શયન્તી ગતિં લઘુમ્ ।
 વારયન્તી મુખામ્ભોજભ્રમરાન્ભ્રમદાન્મૃગાન્ ॥ ૨૮ ॥
 મુક્તાલકમુખી મુક્તાંસ્તાનેવ વદનચ્છદાન્ ।
 રુષાપસારયન્તી ચ શપન્તીવ ચ સમ્ભ્રમાત્ ॥ ૨૯ ॥
 મામુદિશ્ય ચ કુર્વન્તી નાનાભાવમનોરથાન્ ।
 ઉદ્બુદ્ધ્યાનભાગ્યેન મયા સીતાઽથ દૃશ્યતામ્ ॥ ૩૦ ॥
 સ્ફુરન્તી હૃદયામ્ભોજે નૃત્યન્તીવ પુનઃ પુનઃ ।
 મદવિહ્વલવામાક્ષી સ્ખલન્તીવ પદે પદે ॥ ૩૧ ॥
 ધમ્મિલ્લમલ્લિકા પાતૈર્જાતપદ્ધતિ વિભ્રમા ।
 પ્રવિશન્તીવ નેત્રે મે હરન્તીવ ધિયં ચ સા ॥ ૩૨ ॥
 વન્યાન્ પ્રકાશયન્તીહ ત્રૈલોક્યં ચ સ્વયા રુચા ।
 આશ્ચર્યાણ્યા વહન્તી સ્વૈરૂપવિભ્રમચાટુભિઃ ॥ ૩૩ ॥
 ત્યાજયન્તીવ કર્માણિ દેહગેહો ચિતાનિ ચ ।
 મમ જિતેન્દ્રિયસ્યાપિ વશયન્તીન્દ્રિયાણિ ચ ॥ ૩૪ ॥
 હર્ષયન્તી સખીવૃન્દં ચન્દયન્તી સુચેતસા ।
 વર્જયન્તી નિજાનન્દં ચાન્દ્રીવ શ્રીરપામ્પતિમ્ ॥ ૩૫ ॥
 વાણૈરિવ મનોજસ્ય કટાક્ષૈરસિતૈઃ શિતૈઃ ।
 નિસર્ગર્ગર્વસિદ્ધૈસ્સ્વૈઃ વિદ્ધયન્તી કુમેધસઃ ॥ ૩૬ ॥
 અઘૈવાવિર્ભવત્વારાત્સકુલ્પાદિહ સિદ્ધિવત્ ।
 મુક્તસ્ય મમ વૈદેહી ચિત્રાનન્દમયી મુહુઃ ॥ ૩૭ ॥
 ચન્દ્રે મમ પ્રિયા ક્વાસ્તે કમલે વિમલે ક્વ સા ।
 પદ્મે કૃષ્ણે બુધે ભદ્રે કીર્તિદે બ્રૂત તાં પ્રિયામ્ ॥ ૩૮ ॥
 શાન્તે વિશારદે જ્ઞાને પ્રકીર્તિધૃતવલ્લભામ્ ।
 મમ દર્શયત ક્ષિપ્રં શ્યામાં જનકનન્દિનીમ્ ॥ ૩૯ ॥
 એવં પૃષ્ઠાસુ સર્વાસુ સખીષ્વેકા તુ યોગિની ।
 પ્રાહ પ્રિયં પ્રિયાનેહ પ્રિયા તે પ્રકૃતિં ગતા ॥ ૪૦ ॥

દુદર્શાગહરે દેવી પ્રવિષ્ટેષ્ઠવિધાયિની ।
 જાનામિ તવ દત્તેન દિવ્યેન જ્ઞાનચક્ષુષા ॥ ૪૧ ॥
 ત્વયિ પ્રણયરોષેણ ભ્રમજન્યેન ભામિની ।
 જાતા રહસિ ભ્રાન્ત્યા ચ માનિની ગજગામિની ॥ ૪૨ ॥
 નાહં તત્ર ગમિષ્યામિ સા માં જાનાતિ જનકી ।
 ભેદજ્ઞા સર્વકાર્યાણાં યોગિનીતિ મનોરમા ॥ ૪૩ ॥
 દર્શયિષ્યામિ વૈદેહીં પ્રિયાં તે રહસિ સ્થિતામ્ ।
 ઉપાયં ચ વદિષ્યામિ પ્રિયા યેનાનુનીયતામ્ ॥ ૪૪ ॥
 કામોયં કોકિલો ભૂત્વા વસન્તાડનુગતઃ પુનઃ ।
 પચ્યમેન સ્વરેણાસૌ ગીયતાં ત્વત્પ્રિયાન્તિકે ॥ ૪૫ ॥
 ત્વદ્ધાનશ્રવણેનાસાવાત્માનં દર્શયિષ્યતિ ।
 અનુનેતુમસૌ શક્યા તતઃ સ્યાદ્ભવતઃ પ્રિયા ॥ ૪૬ ॥
 યોગિનીકથિતો માર્ગ ઇતિ તસ્મિન્ કૃતે સતિ ।
 દેવીદર્શિતરૂપાભૃત્ તત્કૃત્યા શાન્તદુષ્કૃતા ॥ ૪૭ ॥
 તસ્થામેવં સ્થિતાયાન્તુ કૃત્વા ચિત્તં પ્રિયેડચલમ્ ।
 તસ્થા અનુનયે કાચિત્કોવિદામૃતભાષિણી ॥ ૪૮ ॥
 કર્તુમ્પ્રિયપ્રિયં તસ્થાઃ સમીપમગમત્સખી ।
 વિનીતા પ્રણતા ભૂત્વા પ્રિયગ્ચોયે પ્રિયાદપિ ॥ ૪૯ ॥
 દુર્લભો માનુષો દેહો જન્મોત્તમમિહાપિ ચ ।
 તત્રાપિ દુર્લભં ભાગ્યં ભોગ્યગ્ચ પ્રથમં ત્રયઃ ॥ ૫૦ ॥
 નિષ્પ્રતિદ્વન્દ્વિતારોગ્યે દેશસ્થાને નમન્ પ્રિયે ।
 કાન્તઃ સ્ત્રિયા નમસ્કાર્યઃ સર્વસદ્ગુણસાગરઃ ॥ ૫૧ ॥
 સહાયાઃ સુહૃદોપ્યત્ર દુષ્પ્રાપાઃ સંહિતા કિલ ।
 દુર્લભે જીવિતે નૃણાં સુખસ્પર્શોડતિદુર્લભઃ ॥ ૫૨ ॥
 ચિન્તા હેતુસહસ્રાણિ દુઃખહેતુશતાનિ ચ ।
 પ્રાપ્નુવન્તિ સદાજીવં સુખં તેષુ ન લભ્યતે ॥ ૫૩ ॥
 કર્મભિ ભ્રામ્યમાણાનાં પ્રાણિનાં પ્રિયસઙ્ગમઃ ।

દુર્લભઃ સખિ જાનાસિ વિશિષ્ટ્યાહં વદામિ કિમ્ ॥ ૫૪ ॥

અયોનિસખિ તે જન્મ સર્વતીર્થગણસ્થલે ।

સીતે પરમધર્મજ્ઞો જ્ઞાનજયેષ્ઠઃ પિતાપિ તે ॥ ૫૫ ॥

કાન્તસ્ત્રૈલોક્યતિલકો યસ્ય નામામૃતદ્રવમ્ ।

કીર્તિઃ સકલતીર્થાનાં તીર્થભૂતા સનાતની ॥ ૫૬ ॥

અયોધ્યા ચ મહારમ્યા દિવ્યોદ્યાનવનાદિભિઃ ।

સરોજૈઃ સા સરિચ્છેષ્ટા પ્રાસાદાઃ પ્રમદાપ્રિયાઃ ॥ ૫૭ ॥

વયો દ્વાદશવર્ષોત્થં રૂપં સર્વમનોહરમ્ ।

સર્વં તવ વશે શુભુ ભોગ્યં ભાગ્યં ચ સુન્દરમ્ ॥ ૫૮ ॥

સખ્યઃ સર્વગુણોપેતાસ્તવૈવ વશગાઃ સ્થિતાઃ ।

રૂપલાવણ્યસૌભાગ્યસમ્પન્ના ભુવિ દુર્લભાઃ ॥ ૫૯ ॥

ત્રૈલોક્યયૌવતે શ્રેષ્ઠાઃ સર્વે તે ગુણરાશયઃ ।

યે વાલ્મીકિ મુખૈશ્ચેષ્ઠૈર્ગીયન્તે કવિભિર્મુહુઃ ॥ ૬૦ ॥

યાવન્તઃ સુખસમ્પત્તિહેતવો ગુણસેતવઃ ।

દૃશ્યન્તે તવ વામાક્ષિ સર્વેતેઽપ્રમિતાઃ કિલ ॥ ૬૧ ॥

યાવન્તઃ સુખવિદ્ધાઃ સ્યુરેકં માનં વિના ન તે ।

સન્તિ રોષભવં દેવિ સત્યમેતદ્બ્રવીમિતે ॥ ૬૨ ॥

પ્રિયાદપિ પ્રિયોમાનઃ સખિ તે પ્રિય દર્શનિ ।

યાત્વમ્મૃષ્ટ પ્રદાકાન્તે યન્માનં ભજસેરહઃ ॥ ૬૩ ॥

શ્રીમતી સીતાસખ્યુવાચ-

અજ્ઞાત્વાત્વમભિપ્રાયં વ્રૂષે પણ્ડિતમાનિની ।

વિશ્વસ્યાનિત્યતાયત્ત્વં ગન્ધોપ્યસ્યા ન તસ્યહિ ॥ ૬૪ ॥

ઇયં ભૂમિસુતા નિત્યા સીતા વિશ્વ વિલક્ષણા ।

નાસ્ત્યસ્યાઃ સુખવિચ્છેદો ન માનો ન ચ મત્સરઃ ॥ ૬૫ ॥

કિં રુષ્ટા કિન્તુ સન્તુષ્ટા પ્રિયધ્યાનામૃતેન યત્ ।

ઉપયોગિનિ તસ્યેતઃ પ્રિયં ધ્યાયતિરાહસે ॥ ૬૬ ॥

એવં સ્થિતે તુ દમ્પત્યોઃ પ્રીતિયોગેઽનયોર્નવે ।

વિન્દું પાતયિતું કિં તે સહુલ્યોઽસ્તિ હઠવ્રતે ॥ ૬૭ ॥

ઇત્યુક્તા તુ પ્રિયા સાખ્યા પ્રિયસ્યાપિ સખી પ્રિયમ્ ।
 ગત્યો વાચ પ્રિયાકિન્તે મન્યેતેતિવચોમમ ॥ ૬૮ ॥
 અન્યાધ્યાગત્યચો વાચ પાદૌસીતે સ્પૃશામિતે ।
 એષ કિં ધ્યાનકાલોડસ્તિ લીલા કાલે વિલાસિનિ ॥ ૬૯ ॥
 રત્નં હસ્તગતં ત્યજ્વા કાચં તુ ભજતે યથા ।
 તથા ત્વં સેવસે સીતે પરીચ્ચં લઘુમસ્કુટમ્ ॥ ૭૦ ॥
 નાનેન પ્રીયતેપ્રેયાન્ નેદં જાનાતિ ચ પ્રિયઃ ।
 સ દુખી ત્વદ્વિયોગેન કિંચતે ચ ભૃશં પ્રિયે ॥ ૭૧ ॥
 વિના તેન પ્રિયેણ ત્વમપ્યેષા સુખિની ન ચ ।
 ધ્યાનં ત્વિતરથા તસ્ય કથં સ્યાત્ કલભાષિણિ ॥ ૭૨ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાગ્યરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં રામરહસ્યે પગ્યમપટલે
 માનપ્રકાશનોનામ દ્વાદશોડધ્યાયઃ ૧૨ ॥

૧૩. અથ ત્રયોદશોડધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવોવાચ-
 શ્રુત્વા સ્મિતમુખી સીતા સખ્યુ વાચા મૃતામૃતમ્ ।
 સીતાભિપ્રાયમાદાય પ્રત્યુત્તર વિચક્ષણા ॥ ૧ ॥
 નત્વં જાનાસિ મર્માણિ દેવ્યા દેવસ્ય ચેતરા ।
 દૂત્યૌ ચિત્યં યશઃ પ્રાપ્તું મધ્યં વધ્વાગતા પરમ્ ॥ ૨ ॥
 એષા પ્રાણપ્રિયા તસ્ય યસ્યાયોડત્ર ચ તિષ્ઠતિ ।
 વિજ્ઞાતું ન તદન્યેષાં શક્યં વર્ષ શતૈરપિ ॥ ૩ ॥
 પ્રિયસખ્યુવાચ-
 જ્ઞાત્વા રાજકુમારી ત્વં મુગ્ધાં ભેદયિતું સખિ ।
 ભર્ત્રાસન્ધયિતું નાસિ માનલાભેન માનિની ॥ ૪ ॥
 માનભડ્ગેન ચો માનો લબ્ધઃ સ્વાર્થવશેન તુ ।
 સ જ્યુપહાસ એવ સ્યાન્માનવોધૃસમાગમે ॥ ૫ ॥
 યોદ્ધુ કિં પ્રષિતાસિત્વં નેતું દાણેન વશ્યતામ્ ।

એષા યજ્ઞવદાનેન પ્રસાધ્યા શનકૈર્ભવેત્ ॥ ૬ ॥

સેવયૈવ પ્રસીદન્તિ કવિતા વનિતા લતાઃ ।

દેવતામહિષી ધેનુર્નચદણેન દૂતિકે ॥ ૭ ॥

ઉપાયાસ્ત્રય એવ સ્યુદૂતદ્વારા પ્રયોજિતાઃ ।

ચતુર્થં તુ સ્વયં સ્વામી પ્રયુક્તેઽથ વિભુર્નવા ॥ ૮ ॥

કોઽન્ન પ્રસઙ્ગ એતેષામુપાયાનાં મનીષિણિ ।

ઈદૃશીં તે કથાં શ્રોતું ન ક્ષમા ક્ષિતિનન્દિની ॥ ૯ ॥

વિધેયાનાં તુ દાસાનાં સ્વામિસન્દેશપાલનમ્ ।

ધર્મઃ કિલમતો મુખ્ય આદેશસ્થિરચેતસામ્ ॥ ૧૦ ॥

રોષમાના સમર્થાપિ પ્રિયા રુષ્ટા ત્વદિચ્છયા ।

ગચ્છ પ્રેષય દણ્ડં સ દૃષ્ટ્યો વિષયે મયા ॥ ૧૧ ॥

નમસ્તુભ્યં પ્રવીણાસિ યા હત્યાયૈ પ્રિયામિમામ્ ।

શ્રાવયસિ ત્વં ભદ્રાણિ મદ્ભદ્રાય કેવલમ્ ॥ ૧૨ ॥

દૌત્યં કર્તું સમુદ્યુક્તાદોષાદોષાદ્ભિષે ચ ।

લિપ્સુશ્ચાતુર્યાદસ્યા અનુનયાદહો ॥ ૧૩ ॥

ત્વં તુ યસ્યાઃ સખીસેયં શતં વર્ષાણિરુચ્યતુ ।

નાહં દૌત્યં કરોમિતો યામિત્વં સુખિનીભવ ॥ ૧૪ ॥

તથા ત્વેઽપ્યયથાત્વેપિ ન હાનિતવ ગમ્યતામ્ ।

નાન્યાધીનાનયોઃ પ્રીતિ સ્ત્વયાસાધ્યં ન કિંચન ॥ ૧૫ ॥

શ્રોતવ્યં ન વચસ્તાસાં યાસાં તુ કલહઃ પ્રિયઃ ।

ચિત્તં ન કોમલં યાસાં પ્રિયં કુર્યુઃ કિયત્તુતાઃ ॥ ૧૬ ॥

સ્વામિસિદ્ધિ વિરુદ્ધં યચ્છ્રોતવ્યં નહિ તદ્વચઃ ।

શતંવક્ત વ્યમેવાસ્ય કાર્ય સાધયતા પરમ્ ॥ ૧૭ ॥

પ્રિયાયા મુખપદ્મોત્થાં સુધાં પાતુસમુત્સહે ।

જ્ઞાયતા મૈકમત્યત્વં મયાપ્યત્રાત્પ્ય સંવિદા ॥ ૧૮ ॥

મૈત્રીસંવાદ સપ્થ્યાનિ વિવાહાદિ ચ લૌકિકમ્ ।

સમયોરેવ લોકેસ્મિન્નસ્યુર્વિષમયોરપિ ॥ ૧૯ ॥

ત્વં સખિત્વં કથમ્પ્રાપ્તા હીનાસ્થાઃ સમધર્મકમ્ ।
 ઐ કમત્યં ચ સંવાદં મુખરેવદ વાં કથમ્ ॥ ૨૦ ॥
 યથાત્વં લોકનાથસ્ય યાતા સખ્યં વરં તથા ।
 અસ્થાઃ સર્વ મહેશ્વર્યા ઇતોડહમપિમાનદે ॥ ૨૧ ॥
 કોડયમુત્થાપ્યતેગેહે વિરોધાખ્યો મહાનલઃ ।
 ક્રીડતા વાલકેનૈવ યસ્ત્વયાપિ સુદુઃશમઃ ॥ ૨૨ ॥
 એકાત્મ પ્રાણમનસોઃ સાધારણ પદાર્થયો ।
 કા વાર્તાસ્તિ વિરોધસ્ય તેજસ્તેજસ્વિનોપિ ચ ॥ ૨૩ ॥
 ઇદમેવ પુરસ્કૃત્ય તિરસ્કૃત્ય રુષં ચ હ ।
 સમેત્વેષા પ્રિયેણાદ્ય ગીયતાં મડ્ગલાનિ ચ ॥ ૨૪ ॥
 નાસ્ત્યેવામડ્ગલં દેવ્યા વિશ્લેષોપિ પ્રિયેણ ન ।
 યુષ્માકં દૃષ્ટિદોષેણ પ્રતીતો વિરહોડનયોઃ ॥ ૨૫ ॥
 ઉત્થાપ્યેતઃ પ્રિયાતર્હિ યદ્યેવં પ્રિયસન્મુખે ।
 આયાત્વાસ્તૃતપુષ્પેણ યથા ચન્દનસેકિના ॥ ૨૬ ॥
 કા લજ્જા કોભિમાનો વા પ્રિયેડભિમુખસર્પણે ।
 દુષ્ટોપિ કણ્ટકૈઃપન્થા સીતાયાઃ શુભ એવ યત્ ॥ ૨૭ ॥
 એવં વાર્તાભિરત્યેતિ કાલો વાલે વૃથા તુ તે ।
 એહિ સાધ્ધુ મયા ત્વદ્ય તવૈવ ક્ષિયતાં પ્રિયમ્ ॥ ૨૮ ॥
 એષામુઘા પ્રિયો મુઘો જાનીતો ન ચ કિઞ્ચન ।
 યુષ્માભિરેવ મધ્યે તુ રચ્યન્તે વચનાનિ ચ ॥ ૨૯ ॥
 પશ્ય મુદ્રા પ્રિયસ્યેયં પ્રેષિતા પ્રમદે તવ ।
 તેન મધ્યે કૃતા નૈષા વિશ્વાસઃ ક્ષિયતામિહ ॥ ૩૦ ॥
 પ્રિયસ્ય મુષિતા મુદ્રા ત્વયેયં વઞ્ચનપ્રિયે ।
 એનાં નેત્રેદયિષ્યામિ પ્રિયાય પ્રિયકારિણી ॥ ૩૧ ॥
 લેખો હ્યેષ પ્રિયસ્યૈવ કરકૌશલસૂચકઃ ।
 પ્રચીયતાં ત્વયા પૂર્વં વાચયિત્વા વિધીયતામ્ ॥ ૩૨ ॥
 ત્વયૈવલેખયિત્વા સુચ્છલેન છલકારિણિ ।
 દર્શયિતવ્ય એષોપિય આનીતઃ પ્રિયાય મે ॥ ૩૩ ॥

મહત્કુલ પ્રસૂતાયા અસ્થાઃ છન્નપરાપુરઃ ।
 અહો પ્રત્યુત્તરં તસ્મૈ કથં દાસી પ્રદાસ્યતિ ॥ ૩૪ ॥
 અન્યા ત્વત્સોદરી તસ્મૈ સન્દેશં કથયિષ્યતિ ।
 ભેકો યત્ર ન તત્રાસૌ દેવો વર્ષતિ કિં નહિ ॥ ૩૫ ॥
 મત્તુલ્યોત્તમવંશ્યા ચેત્ર યાસ્યત્યસતીવ સા ।
 આત્મમાનપરો નાન્યાં કાન્તોપિ પ્રેષયિષ્યતિ ॥ ૩૬ ॥
 નિર્ભયાભિરસૌપ્રિયાન્ યુષ્માભિરુપભુજયતામ્ ।
 સૌન્દર્યાદિપ્રસન્નગોપિ ભવિષ્યતિ કદાપિ તુ ॥ ૩૭ ॥
 ઉપસ્થિતસ્ય ચ ત્યાગાદનુપસ્થિતકલ્પનાત્ ।
 ધીરસ્ય ધીમતોપિ સ્યાચ્છોકો દુઃસહ આધિજઃ ॥ ૩૮ ॥
 ભોગ્યાન્યુત્તમયોગ્યાનિ પુષ્કલાન્યમલાનિ ચ ।
 વનેષ્વપ્યનુધાવન્તિ ભોગ્યવન્તં નિરામયમ્ ॥ ૩૯ ॥
 યદ્ભોગ્યં ભવ્યભોગેષુ તન્નં તન્નવિદો વિદુઃ ।
 તદ્વિરોધોઽવશિષ્યેત કિન્ન કિઞ્ચિદનીપ્સિતમ્ ॥ ૪૦ ॥
 ભોગ્યંહ્ય કૃત્રિમં યત્રગુણાઃ કલ્પમહીરુહાઃ ।
 નિત્યાઃ સન્તિ વિરોધોઽત્ર સ્યાચ્ચેત્તદ ન વસ્થિતિઃ ॥ ૪૧ ॥
 ભોક્તૃઽભાવેગુણાઃ સર્વે કલ્યાણાઅપિ શાશ્વતાઃ ।
 ભોગ્યં ચૈકાકિનોપિ સ્યુર્વૃથાઽરણ્ય દ્રુમાદિવત્ ॥ ૪૨ ॥
 નિર્વપિક્ષ્યં ભવત્યસ્થાઃ સ્વામિન્યા ભોગ્યમુત્તમમ્ ।
 ભોગ્યાનુગમવત્યેવ ભોગ્યમિત્યવદમ્બુરા ॥ ૪૩ ॥
 આત્મનૈવાત્મનોભોગાઃ સિધ્યન્તીતિમનોભવાઃ ।
 યદિબ્રૂતે તતોમન્યેમાન્યં વાઙ્યં તવેત્યહમ્ ॥ ૪૪ ॥
 કૈવલ્યસ્ય પુમર્થત્વં વેદાન્તા નિગદન્તિ યત્ ।
 સા કિં પ્રતારણા પુંસો નિત્યાનન્દમભિપ્સિતઃ ॥ ૪૫ ॥
 એષૈવ સ્વામિનીત્યત્ર પ્રજવ્યાશપથૈ રહઃ ।
 રામપ્રાણપ્રિયાવાચ્યં તચ્ચ મન્યધ્વમઞ્જસા ॥ ૪૬ ॥
 અત્યન્તકોમલેત્યેષા શ્રોતું વક્તું ચ ન ક્ષમા ।

જયં પરાજયં વાપિ તત્ત્વવાદેષુ કર્કશે ॥ ૪૭ ॥

નિષ્કુપં કૃષ્યતે રત્યૈ મૃદુવેતિ પ્રિયેતિય ।

મુગ્ધેતિ દયિતે નૈષા નવયૌવનશાલિના ॥ ૪૮ ॥

એતસ્યા માર્દવં દૃષ્ટ્વા નિષ્કુરોપ્યતિ નિષ્કુરાત્ ।

મૃદોરપિ મૃદુભૂત્વા ભીતો સ ભજતેત્વિમામ્ ॥ ૪૯ ॥

એવં ચેદમૃદુત્વસ્ય દોષત્વાત્તુ સ હેયતા ।

માર્દવસ્ય ગુણત્વાચ્ચ સ્વભાવાદ્ભજનીયતા ॥ ૫૦ ॥

પદ્મિની પદ્મબન્ધૌ તુ તપત્યેવાતપં સતી ।

ભજન્તી સ્વગુણાનેવ સ્વભાવં ન ચ મુગ્ધ્યતિ ॥ ૫૧ ॥

અસ્વભાવપ્રયુક્તઃ કિં માનઃ કિંવા સ્વભાવજઃ ।

દૃશ્યતે મૃગવચ્ચન્દ્રત્વિષ્યતેડસ્યાં મૃગીદૃશિ ॥ ૫૨ ॥

કુદૃષ્ટિદોષલક્ષમેદં ચન્દ્રભિમ્બેડતિસુન્દરે ।

અસ્યાં સુન્દરસીમાયાં માનસ્ત્વદૃષ્ટિદોષજઃ ॥ ૫૩ ॥

દૃષ્ટિદોષ વિનાશાર્થં લક્ષમેન્દૌ વિધિના ધૃતમ્ ।

અભાવભાવપુષ્ટયૈ ચ માનોડસ્યાં વિનિવેશિતઃ ॥ ૫૪ ॥

વિધેર્વિધાનમસ્યાં વાડન્યસ્યાં વા સુપ્રતિષ્ઠિતમ્ ।

અપહર્તું વિધિર્નાન્ય ઇત્યુપાયો નિરર્થકઃ ॥ ૫૫ ॥

યત્રવિધિર્વિધેરેવ સાધ્યોપાયાનુશાસનમ્ ।

વ્યર્થં ન સ્યાત્તવાપ્યેષ દોષઃ સ્યાદન્યથા બુધે ॥ ૫૬ ॥

સાધ્યસાધનભેદાનામાનન્ત્યાદબુધસ્ય તુ ।

ભ્રાન્ત્યોપાયો વૃથાપિ સ્યાદિતિ જ્ઞાત્વા વિરમ્યતામ્ ॥ ૫૭ ॥

દમ્પત્યોરેવમન્યોન્યં જ્ઞાત્વાશયમસંશયમ્ ।

ઉક્તિપ્રત્યુક્તિસન્દર્ભોડકાર્યાલીભિરિહોભયોઃ ॥ ૫૮ ॥

નિવૃત્ય પ્રિયમેવામૂરુનેતુમિમાં સ્ત્રિયઃ ।

ઉત્થાપયાંવભૂબુસ્તં પ્રિયાસંશ્લેષલાલસમ્ ॥ ૫૯ ॥

પ્રિયોપિ પ્રહસંસ્તાસુ કાભિશ્ચિત્તુ સહોત્સુકઃ ।

કન્દુકૈઃ કીડયન્ કીડન્ પ્રિયાદર્શનમભ્યગાત્ ॥ ૬૦ ॥

॥ छति नारदपाञ्चरात्रे श्रीशिवसंछितायां पञ्चमपटले
रामरुद्रस्ये उक्तिप्रतियुक्ति प्रकाशनोनाम त्रयोदशोऽध्यायः १३ ॥

१४. अथ यत्तुर्दशोऽध्यायः ।

शनैः शनैर्गतस्तस्याः समीपं प्राणयी मुष्मम् ।
लीनमीनयुगं यन्द्रबिम्बमिव ददर्श सः ॥ १ ॥

नवां पुष्पकृतां मालामाधायासौ प्रियोरसि ।
अञ्जलिं यं हृदिन्यस्य पुरोस्या उपतस्थिवान् ॥ २ ॥

आध्याय रमणी तस्या गन्धं ध्यानपरापिसा ।
उत्तस्थौ सुस्थिरस्नेहा ध्यानस्तिमितलोचना ॥ ३ ॥

पुरः प्रेक्ष्य प्रियं प्रेमणा रुपयौवनशोभनम् ।
आलिङ्ग्य निर्वृत्तिं मुग्धा जगाम विपुलेक्षणा ॥ ४ ॥

गाढमालिङ्ग्य रामेण रामा श्रीरुचिरानना ।
लालिताश्वासिताभूयो भूयः पादाद्विमुम्भनैः ॥ ५ ॥

जय जयेति रामाणामुत्थितो मधुरो ध्वनिः ।
उर्ध्वश्च परमो गौरि तवानुनयन यथा ॥ ६ ॥

दिव्यानन्तविभूतेर्द्धि पूर्णानन्दमण्डोदधेः ।
लीलैषा रामयन्द्रस्य गौरि कल्पलता सताम् ॥ ७ ॥

पश्यन्त्रियां प्रियो नैव तृप्तस्तृप्तिप्रदोऽप्यसौ ।
प्रियापि प्रियमाधुर्यं पायं पायं पिपासिता ॥ ८ ॥

प्रियः प्रियाङ्गेषु यं पुष्पवर्षी निर्मञ्जनं गच्छति यं प्रियायाः ।
रक्षां यं मन्त्रौषधियन्त्रतन्त्रैश्चकार शृङ्गाररसायनज्ञः ॥ ९ ॥

भृङ्गासने तां विनिवेश्य कान्तां मुग्धां मनोहारिणवाभिर्मुपाम् ।
स्मेराननां यामरपिच्छ गुच्छच्छत्राद्विभिश्रोपययार कान्तः ॥ १० ॥

ननर्त्त कान्तापुर आत्मनाथो जगौ यं तस्या गुणरुपभावान् ।
ददौ सन्निभ्यो मणिभूषणानि प्रियः प्रियायां प्राणयी प्रवीणः ॥ ११ ॥

तामात्मदेवीं परदेवतेति श्रीरुपलावण्यवयःप्रधानैः ।
धर्मैर्विनिश्चित्य निराकृतान्यः कान्तां शिषेवे शरदां शतानि ॥ १२ ॥

પ્રિયાઙ્ઘિપદ્મરુહયાવકાનિ કપોલપાલ્યોઃ કુચમણ્ડલે ચ ।

ચકાર કાન્તઃ કિલચક્રવર્તી મનઃપ્રિયાયાઃ

નવપત્રભડ્ગી (કિલચક્રવર્તી) ॥ ૧૩ ॥

સીમન્ત પૂર્તિ નવમૌક્તિકાઘૈઃ સીમન્તિનીસઙ્ઘશિરોમણેઃ સઃ ।

રામો રમણ્યા વિરચય્ય વેર્ણી ચકારયાતુર્યયમત્કૃતિ ચ ॥ ૧૪ ॥

સમઞ્જયામાસ શુભાઞ્જનેન પ્રિયાક્ષિણી પ્રેમ કણેક્ષિણી સઃ ।

વવન્ધ સૂત્રં મણિજં પ્રિયાયામપિ પ્રવેકં મણિભૂષણઞ્ચ ॥ ૧૫ ॥

હેમામ્બુજે નીલમણીન્દ્રનાલે રત્નેન્દ્ર પત્રે મણિકણિકે ચ ।

સઙ્ગ્રાહયિત્વા કરયોઃ પ્રિયાં સ્વાં નીરાજયામાસ કરાઙ્ગુલીયૈઃ ॥ ૧૬ ॥

નિર્માય પુષ્પૈઃ મદનં સ તસ્મિન્નારોહયામાસ વિદેહપુત્રીમ્ ।

સર્વસ્વભૂતામખિલાણ્ડલક્ષ્મીં લક્ષ્યાશ્ચ લક્ષ્મી પ્રિય આશ્રયઞ્ચ ॥ ૧૭ ॥

યસ્યાઃ કટાક્ષેણ નૃદેવપુત્રઃ સર્વાવતારાધિપરૂપલક્ષ્મીમ્ ।

ભુઞ્જાન એવેશ્વરમૌલિરત્ન નીરાજિતાઙ્ઘ્રિદ્વયપીઠપાદઃ ॥ ૧૮ ॥

લબ્ધ્વાધિકાનન્દપરમ્પરાકો નાકાદિ લોકેશ્વરગીતકીર્તિઃ ।

આહ્લાદિનીન્તામકુતોકુતોભીરાહ્લાદયેદેષ શિવામિવાહમ્ ॥ ૧૯ ॥

સીતાઙ્ગ સૌન્દર્યસુધૈકપાન વ્યર્થીકૃતાનન્તવિભૂતિભોગઃ ।

યત્સેવતે પ્રાકૃતવત્ પ્રિયાં તચ્ચિત્રં રસાસ્વાદવિશેષસિદ્ધ્યૈ ॥ ૨૦ ॥

પ્રિયાપિ તાભિઃ પટુશિક્ષિતાસૌ શુશ્રૂષતે સ્વામિનમાત્મનસ્તમ્ ।

આહ્લાદયન્તી પ્રિયવાક્યમુખ્યૈર્નાવિભાવૈરનુભાવભાવૈઃ ॥ ૨૧ ॥

સખીવ દાસીવ મનોરમાપિ પ્રિય પ્રિયાણ્યેવ નિરન્તરાણિ ।

પ્રદર્શયન્તી નિજચેષ્ટિતૈસ્સા જહારહૃદ્યાહૃદયં પ્રિયસ્ય ॥ ૨૨ ॥

પ્રેખાસ્વનેકાસુ મણીન્દ્રમુક્તાપ્રસૂનવાસૈઃ સમલઙ્કૃતાસુ ।

પ્રિયં સમારોપ્ય સખી સમેતા જગૌ સ્વયં સા પરિલાલયન્તી ॥ ૨૩ ॥

કુલાઙ્ગનાપિ પ્રતિ શિક્ષિતાપિ પ્રિયાનુરાગાતિશયેકવશ્યા ।

નદીવ દેવીવ ચ કિન્નરીવ સખીવ નાથસ્ય નનર્ત યાત્રે ॥ ૨૪ ॥

મુગ્ધાપિલજ્જાતિભરેણ નમ્રા સ્તુતા પ્રિયેણાત્મવશે સ્થિતેન ।

રમ્યાતિરમ્યાઙ્ગલતા પ્રિયસ્ય હૃદ્યાતિહૃદ્યા હૃદયં વિવેશ ॥ ૨૫ ॥

कदाचिदात्मानमनन्तडासविलासडासैर्विवृतानुभावा ।
 जुगोप तास्येव सप्तीषु सीता भीतेव यानूनमनात्मतन्त्रा ॥ २६ ॥
 प्रियानुभावादुपवीशयन्ती प्रियं प्रियेभ्यो नितरां प्रिया सा ।
 गन्धर्व विस्मापनमात्मदेवी वीशापनेऽनुत्तममुत्तम श्रीः ॥ २७ ॥
 वभार वाला व्यजनं कदाचित्प्रियातपत्रं मणिपादुके य ।
 कदापि वालव्यजनं सरत्वं प्रियस्य ताम्भूल करण्डकं य ॥ २८ ॥
 संवाडयन्ती मृदुपादपद्मे सुमस्य पुष्पास्तरणो प्रियस्य ।
 पादौ कहोरावितिसा प्रियापि लोष्टौकरावित्यभिकम्पतेस्म ॥ २९ ॥
 कराङ्गुलीयार्पितरत्न दीपैर्नाराजयामास मनोरमा सा ।
 संवीजयन्ती व्यजनेन वाला सरत्नदाण्डेन तु रामचन्द्रम् ॥ ३० ॥
 प्रिया प्रियान्नं प्रियमाशयन्ती जगाम तृप्तिं क्षुधयाप पुष्टी ।
 प्रियाय भोजिन्यपि भोजयन्ती प्रियानुभावानुभवैकतृप्ता ॥ ३१ ॥
 प्रियाय ताम्भूलमुपाडरन्ती लवङ्गकर्पूरसुधादिरभ्यम् ।
 विनाप तेना रुणपल्लवोष्ठी सारागरञ्जिद्धृदया ससीता ॥ ३२ ॥
 उत्तारयन्ती जनदोषदृष्टिं निर्मञ्छनं तस्य य सा भजन्ती ।
 रत्याभ्य द्रोषं दधती स्वयं य प्रीत्यारुहत्तद्धृतयं विशालम् ॥ ३३ ॥
 पतिव्रतायाः पतिपादसेवाऽनिशं परोधर्मं छडाभ्यमुन्न ।
 एति प्रिया प्रेयसि दासधर्मं गतानु भावातिशयाच्च किन्तु ॥ ३४ ॥
 दाम्पत्यमेतज्जगतोऽनयोस्तु भिन्नं न सादृश्यमुपैति तेन ।
 अप्राकृतत्वादनयोः रसानामप्युन्नतिश्छन्नचितो कदाचित् ॥ ३५ ॥
 क्षणो क्षणो पूर्ववदेतयोर्यद्रूपं नवीनं भवतीप्सितं तत् ।
 परस्परं वर्द्धयति प्रवृद्धैर्भावैः स्वभावादभिलाष एव ॥ ३६ ॥
 निरङ्कुशैश्चर्यसुभं तयोर्यन्माधुर्यमभयेवममेयमेव ।
 तदेव वैरस्य निराकृदित्थं रसोऽनयोनित्यममेयमेव ॥ ३७ ॥
 अदृष्टसीतः क्षणमप्यनिन्द्यो विशीर्षसर्वावयवो भवेद्यत् ।
 नैतादृशीं स्नेहपरम्परातो न्यत्रास्ति तेनायमनन्तभावः ॥ ३८ ॥
 विश्लेष भीतिर्मलती य तस्यास्तस्यास्ति यत्तेनरतेर्विरामः ।
 नास्त्येव विश्लेषभीतेर्निमित्तं स्वाभाविकी शक्तिरचिन्त्यमाया ॥ ३९ ॥

आनन्दसन्दीड भवप्रमादस्वाधीमज्ञानमुतास्थ इतिष्ठित् ।
सङ्कुल्य अवेोक्त रसानुकूलो नित्योपि वीलामृतयस्य नेतुः ॥ ४० ॥

आनन्दिनी नाथमनाथनाथां सीता स्वनाथं मधुरैर्योगिभिः ।
वाणीव वीरोव य कोकिलेव सोद्यानमेवाल्लिम्बभीकरोति ॥ ४१ ॥

गम्भीरभावास्मित सुन्दरभ्रूविक्षेपाणैर्नर्तयति प्रियं सा ।
विश्रामयत्यात्मकरालिमिषै रोमाञ्चितं यच्चन यन्द्रशीतैः ॥ ४२ ॥

प्रियाकरस्पृशंसुषानुभूत्या तिरस्कृताऽन्यानुभवस्तयाऽसौ ।
अङ्गानि कष्टयति कोमलानि गन्धानुलेपज्वलिताभ्यङ्गात् ॥ ४३ ॥

सैरन्त्रिकादर्शितदेशवेशा देशान्त्रियस्याथ विशोधय पुष्पैः ।
तान् पूरयद्यैन दृगौचिताज्ञा नाना विचारैर्हृदयेन सार्द्धम् ॥ ४४ ॥

शलकायास्य स्वयमेव नेत्रे प्रियाञ्जलयत्येजपट्टेनेत्री ।
राज्यवपत्रायतेनेत्रमेन भीनध्यजाध्यक्षमपरारूपम् ॥ ४५ ॥

विलेपयन्ती नवकुङ्कुमेन प्रियाङ्गियुग्मं कुशलासकम्पम् ।
प्रियानुरक्तं हृदयं तु तेन यकार पादारुणातारुढारम् ॥ ४६ ॥

कराङ्गुलीयात्मनभ्रप्रभाभिः स्वंतश्चरक्तौ चरणौ प्रियस्य ।
नवाविलिप्सा पिति मूढः ित्ता विलिख्य भूयोपि ममार्ष बाळा ॥ ४७ ॥

ऐकद्दिनेत्रैश्चा यतुः षड्भ्रैर्गजैश्चाषडैर्दशाभिश्च रुद्रैः ।
क्रमेण साकं रमणेन रामा रेमे सहस्रैरपि कन्दुकैः सा ॥ ४८ ॥

अवेञ्च तस्या रमणेन साकं लीला रसाविष्टहृदि प्रसन्नाः ।
गन्धर्वकन्या प्रमुखास्तदात्येडाप्यारेभिरे गान मृदङ्गनादान् ॥ ४९ ॥

पुष्प प्रकाशाधिक सौकुमार्या लावार्यरूपातिशयानुभूतेः ।
अङ्गानि तस्या शिशिराः शिषेवे प्रस्विन्नपूर्णेन्दुमनोज्ञ मुण्याः ॥ ५० ॥

तस्यास्मलन्त्या रसरंदसैव रङ्गाङ्गाणां रस्यतमं वभाव ।
मुक्तैर्धमिल्लोत्तममल्लिपुष्पैर्मुक्ताभिरङ्गालराज्य्युताभिः ॥ ५१ ॥

भुजैः सदस्त्रेरुपलक्षितेव व्यलोकि सा कन्दुक डेलिकाले ।
सदा सदाराभनिङ्कुञ्ज कामा प्रियेण याचैर्द्धिभुजैव देवी ॥ ५२ ॥

पराजिता विद्युत आत्मकान्त्या यतस्ततः डेलिषु लाघवैश्च ।

तयाहि राम प्रियया मनोज्ञाश्रिया ह्रिया त्यक्तधिया रसाय ॥ ५३ ॥

मिथः स्वमाधुर्यसुषैक पानव्यापोहितैश्चर्यगुणानुसन्धी ।

दिनानि तौनिन्यतुरेकचित्तौ नवौ प्रियौ कन्दुक लीलयैव ॥ ५४ ॥

लीलारसास्वादुविभङ्गशङ्कु पुष्पाणि देवोऽन्नजदेतयोस्तु ।

दृष्टोपिनावर्षदितो दिदृक्षुर्नास्तौश्च तौ कामवशी कृतात्मा ॥ ५५ ॥

ते योत्पतन्तोऽथ पतन्तारान्नालोपरिष्ठात् कमलप्रयाताः ।

तस्याः कराघातसुजातवेगास्तेनुर्दिवोनर्तककौतुकानि ॥ ५६ ॥

श्यामाः सिताः पङ्कजपाटलाश्च सीताकटाक्षा विजयन्त येव ।

प्रेयोमुष्मप्रेक्षादक्षिणास्ते तेषाञ्च पातोत्पतनोन्सुकाश्च ॥ ५७ ॥

तदर्शनोद्भूत सुभाय्यिवेगात् तत्ताडसादंवरदर्भतोऽपि ।

जतानि सीताविशदास्मितानि सेव्यानि शीतांशुकलाधिकानि ॥ ५८ ॥

रोमञ्चितापि प्रियदर्शनेन स्वस्ताश्रुलेशाभ्युरुकम्पनापि ।

यस्मात् सीता नय कन्दुकोत्थकीडारसस्यानुभवार्द्रमवार्था ॥ ५९ ॥

मञ्जुरनादैः श्रवणो प्रियस्य पीयूषसारैः प्रतिपूरयन्ती ।

भूषात्विषा नाशयन्त्यकारं लोकाश्रितं सम्प्रति रामरामा ॥ ६० ॥

अणुतृप्तैः कन्दुककङ्कणानां निराकृता राममनोरमायाः ।

नशेकुरासादपि तु मिलिन्दा मुष्माभ्युजं चिन्मकरन्दपूर्णम् ॥ ६१ ॥

अस्तं शिरस्तः परिधाय वस्त्रं अस्तं पुनर्धारयितुं हि यावत् ।

देवीमनः सङ्कुरु तेहि तावय्यालिङ्ग्य सस्नेहमुवाच रामाम् ॥ ६२ ॥

अलं प्रिये कन्दुकलेलयाते विरोधिनीयं सुकुमारतायाः ।

प्रसूनडासादपि ङासशीले रसानुकूलेन सुमध्यमासि ॥ ६३ ॥

निधाय रामो ललनां निजङ्घ्रे ममार्जं तस्या वदनारविन्दम् ।

विहार जताम्बुकण्ठाधिशोभि स्वेदार्द्रदिव्यं तिलकैकयुक्तम् ॥ ६४ ॥

सवीजयामास सजीभिरस्या अङ्गानि रङ्गोत्तररूपभाजि ।

विलेपयच्छ्रीहरिचन्दननेन स्वामी स्वयं शीतविसर्गनेत्रः ॥ ६५ ॥

प्रियः करस्पर्शदृगन्तपातसुधाभिषेदैरघिशीतलेयम् ।

यथा तथा चन्दनचन्द्रिकाद्यैरभून्न वैदेहसुतामितश्रीः ॥ ६६ ॥

॥ ઇતિ નારદપાઞ્ચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પઞ્ચમપટલે
શ્રીરામરહસ્યે કન્દુકલીલા પ્રકાશનો નામ ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ ૧૪ ॥

૧૫. અથ પઞ્ચદશોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવોવાચ-

તયોનર્નાયકયોરેવં સમ્પ્રસન્નાત્મનોર્મુદા ।

આસીનયોર્મહારત્ત્વીકં સીતા તદીશયોઃ ॥ ૧ ॥

ગન્ધર્વ્યસ્તત્ર સડ્ગીતકોવિદા નવયૌવનાઃ ।

આરેભિરે તદાજ્ઞાતા રાસં નાનારસાયનમ્ ॥ ૨ ॥

તિસ્રઃ કોટયસ્તુ સીતાયાઃ સખ્યઃ સર્વાડ્ગશોભનાઃ ।

દ્વે કોટી રામચન્દ્રસ્ય સખ્યો ગન્ધર્વવંશજાઃ ॥ ૩ ॥

એવં ગન્ધર્વજાતીનાં સખીનાં પઞ્ચ કોટયઃ ।

પાશ્વેપિતે શિવે સૂક્તાહિમાદ્રિતનયે મયા ॥ ૪ ॥

ગન્ધર્વ્યો રામચન્દ્રસ્ય સર્વોપકરણાનિ ચ ।

કિન્નર્યો ગોપિકા યક્ષ્યો માનુષ્યોઽપિ સહસ્રશઃ ॥ ૫ ॥

સીતાયા એવ વિજ્ઞેયં સર્વમેતદ્રસાવહમ્ ।

સીતાસર્વરસાસ્વાદ સર્વ પ્રાધાન્યભાગિની ॥ ૬ ॥

તયાત્મીયતયા દેવ્યા રામારાધન રામયા ।

આરમ્ભિતોરહસ્તાભી રાસો રામાભિરામદઃ ॥ ૭ ॥

અર્ધ્વ રસઃ સ્ત્રિયાં પુંસિ રસોર્ધ્વઞ્ચ વિનિશ્ચિતઃ ।

પૂર્ણસ્તયોસ્તુ સમ્બન્ધેરસસ્યૈષા પરાસ્થિતિઃ ॥ ૮ ॥

સર્વરસકદમ્બોડયં રાસો નામ શ્રિયઃ કૃતે ।

કૃતસ્ત્વયા કૃતિજ્ઞાન કૃતિરાજશિરોમણે ॥ ૯ ॥

અડ્ગસ્પર્શકરગ્રાહમુખાસવનિષેવણૈઃ ।

લબ્ધવાણાઃ ભવેમાદ્ય તવ લોકમનોરમ ॥ ૧૦ ॥

ત્વાં ચેમાં નર્તયિષ્યામો યદા પૂર્ણસ્તદા રસઃ ।

સદ્ગુણે પૂર્ણતા નાસ્તિ રહસ્યે હિ વિભાવ્યતામ્ ॥ ૧૧ ॥

યદિ ત્વં ક્ષમસે મન્તુમ્પ્રેમાવેશભવાન્બહૂન્ ।

ततस्त्वं लप्स्यसे स्वाद्यं रसानां रस वित्प्रभो ॥ १२ ॥

रसेशो रसपानज्ञो रसकृद्रसपोषकः ।

दमीक्षामी दयालुश्च चित्तरञ्जनचन्द्रमाः ॥ १३ ॥

रूपयौवनमाधुर्यसौन्दर्यादिगुणोदधिः ।

वदान्यः सामिलाषञ्च निर्भरो विगतज्वरः ॥ १४ ॥

कामशास्त्रप्रवीणश्च गन्धर्वागमपण्डितः ।

स्मितपूर्वाभिभाषी य धनधान्यसम्पृष्टिमान् ॥ १५ ॥

निरामयो निरालस्यो वलीयारिमर्दनः ।

रम्याङ्गो रम्यदेशस्थो रम्यवस्तु निषेवकः ॥ १६ ॥

अक्रोपनो गुणालोयी द्रोषानालोचनः स्त्रियः ।

मृदुलो मधुरालापी सानुरागदृगञ्जलः ॥ १७ ॥

छत्याद्यो गुणा ज्ञेया नायकेन्द्रस्य नित्यदाः ।

अेवं भूतो रसं भोक्तुं शक्तो भोजयितुं य सः ॥ १८ ॥

अेवं स प्रार्थितस्ताभिः सर्वनायकलक्षणः ।

लक्ष्मणानुयरो रामो रामाभी रसलालसः ॥ १९ ॥

नीतः पञ्चशिभोत्तंसो मयूरायित कुण्डलः ।

रासमाण्डलमध्यस्थो रेजे पूजितसज्जनः ॥ २० ॥

वनमाली विशालाक्षः पीतवासा धनधुतिः ।

अरालभृकुटी काकपक्षकान्तकपोलकः ॥ २१ ॥

गन्धर्वराजकर्णदर्पदोषहरश्छविः ।

अल्पमध्यो मडाबाहुः सर्वसौन्दर्यसङ्ग्राहः ॥ २२ ॥

सर्वकामकलाभिज्ञो दिव्यनारीमनोहरः ।

सर्वशक्तिबलप्रज्ञो गुणग्राही क्षमानिधिः ॥ २३ ॥

व्यलोकि स मडाराजमडाराजसुतो युवा ।

सर्वाभिर्जुवनत्वेन लोकरञ्जनरञ्जनः ॥ २४ ॥

ततस्ताभिर्मंडारासो नानारङ्गततरङ्गितः ।

उत्थितो मोडयामासत्रैलोक्यं मधुरोन्नतः ॥ २५ ॥

અશોકવનિકામધ્યે સરોજાનિલસેવિતે ।
 નાનાપુષ્પરસામોદે રત્નભૂમિવિભૂષિતે ॥ ૨૬ ॥
 રાસોભૂદ્રસિકાનન્દવિલાસાવલિવર્ધનઃ ।
 નાનાસડ્ગીતસમ્ભૂતો ગીતો વાયુસુતેન યઃ ॥ ૨૭ ॥
 વ્યયુભ્વદ્રસિકો વક્તૃચન્દ્રભિમ્બરસઃ શ્રુતિમ્ ।
 કસ્યાશ્ચિત્ત્યસંરક્તમુદ્ગતં સ્તનમણ્ડલમ્ ॥ ૨૮ ॥
 મમર્દ મુદિતો વૈરિમર્દનો મધુમર્દનઃ ।
 જગ્રાહપાણિના પાણિં કસ્યાશ્ચિત્કામકમ્પિતમ્ ॥ ૨૯ ॥
 કામાભિપીડિતં પૂર્વ રામઃ પશ્ચાદપીડયત્ ।
 કસ્યાશ્ચિત્સ્વોરસા રમ્યવક્ષો વક્ષોજકર્કશમ્ ॥ ૩૦ ॥
 ગીયમાનઃ સ ગન્ધર્વકિન્નરીકોટિભિર્મુદા ।
 લલિતં લાલિતાલાપો લલનાયુતયૂથપઃ ॥ ૩૧ ॥
 રમયામાસ રામાસ્તા રામો રમયતાં વરઃ ।
 રમ્યોડનુભૂયમાનોડપ્ય પૂર્વ એવ વપુઃશ્રિયા ॥ ૩૨ ॥
 દિવ્યગન્ધાનુલિપ્તાડ્ગો દિવ્યાભરણભૂષિતઃ ।
 જગૌ સમધુરં પ્રેમણા સાકં તાભિઃ પ્રિયાપ્રિયઃ ॥ ૩૩ ॥
 રગ્જયન્ રમણી રામો મહામન્મથમન્મથઃ ।
 નનત્તનિકધા સુષ્ટુ સડ્ગીતાગમકોવિદઃ ॥ ૩૪ ॥
 બ્રહ્માનન્દાન્ પરિત્યજ્ય સ સ્વયં ભગવાનપિ ।
 સેવતે વિષયાનન્દાનેવં ભૂમિગતોડવ્યયઃ ॥ ૩૫ ॥
 નાનારસાવહેર્નાનાક્ષેલવાક્યૈર્મનોરમાઃ ।
 હાસયન્ ભાસયન્ દન્તપ્ક્ષિતીમ્યા દિગન્તરમ્ ॥ ૩૬ ॥
 જહાસામ્બુજરમ્યાસ્યો નાનાવર્ણવિચક્ષણઃ ।
 નર્તયન્નાગરી રામો ગાપયન્ ગુણિનાંવરઃ ॥ ૩૭ ॥
 તાસાં ગીતૈશ્ચ નૃત્યૈશ્ચ હાવૈર્ભાવિઃ કટાક્ષિતૈઃ ।
 પ્રસન્નઃ પરમોદારરૂપશ્રીરમયં દદૌ ॥ ૩૮ ॥
 શ્રીરામં રમયામાસ રામા રામમનોરમાઃ ।
 હાસાલિડ્ગનસમ્ભાષાસમ્પ્રસન્નપ્રિયેક્ષણઃ ॥ ૩૯ ॥

રજ્જિતા જીવલોકસ્ય ધર્મસ્ય પરિરક્ષિતા ।
 રક્ષિતા સ્વસ્ય વિક્તસ્ય સ્વજનસ્ય પ્રપાલકઃ ॥ ૪૦ ॥
 એષ રાજાધિરાજેન્દ્રકુમારો ધનદાધિકઃ ।
 ઇન્દ્રાદિલોકપાલેશો દૈત્યદાનવદર્પહા ॥ ૪૧ ॥
 સર્વસામન્તસેવ્યાડ્ધિઃ સર્વજ્ઞઃ સર્વસંશ્રયઃ ।
 અનાદિનિધનો ધાતા વિધાતા પરમો વિભુઃ ॥ ૪૨ ॥
 ઇત્યેનં લલના સડ્ધા આશ્રયન્તે સુખપ્રદાઃ ।
 વિહારેષુ તદ્દજ્ઞાનાત્ તેષામીશાનુધાવિનામ્ ॥ ૪૩ ॥
 કિન્તુ રૂપગુણોત્કર્ષાદ્યૌવનારમ્ભરજ્જિતાત્ ।
 માધુર્યાતિશયાદસ્ય પ્રણયાદનુકમ્પનાત્ ॥ ૪૪ ॥
 સર્વભોગક્ષમાયોગાદીક્ષણાશ્ચ મનોરમાત્ ।
 સ્મિતપૂર્વાભિભાષાયાઃ સૌન્દર્યોપયયાદપિ ॥ ૪૫ ॥
 લાવાણ્યાત્સૌકુમાર્યાશ્ચ સૌગન્ધાનુભવાત્પુનઃ ।
 લલિતેભ્યો વિહારેભ્યઃ કુજ્જકેલિરસાદ્ભૂશમ્ ॥ ૪૬ ॥
 મુગ્ધામાદકપાનેન ત્રપાભીતિં વિના કૃતાઃ ।
 તમુપાલેભિરે વાલાઃ પ્રેયાસં તુ નિરાગસમ્ ॥ ૪૭ ॥
 અહો ધૂર્ત શઠ વ્યાજમનોરજ્જનકોવિદઃ ।
 અન્યાં ત્વં ભજસે ભીરો દત્વા મહ્યં દિનાત્યયમ્ ॥ ૪૮ ॥
 યાહિ તામેવ સેવસ્વ શુષ્કાં સિથિલયોનિકામ્ ।
 લમ્બોદરીં વિવર્ણોષ્ટીં સ્થૂલકેશીં પતત્કુચામ્ ॥ ૪૯ ॥
 અડ્ગસડ્ગો ન તે કાર્યો યદન્યાસડ્ગદૂષિતઃ ।
 મીનગન્ધાડ્ગગન્ધિન્યા કથં ત્વં સ્વવશીકૃતઃ ॥ ૫૦ ॥
 રમ્યોપિ રસિકસ્ત્યાજ્યઃ સંસ્પૃષ્ટોડશુચિના યદિ ।
 મન્ત્રો મ્લેક્ષમુખોદ્ગીર્ણો દ્વિજૈર્ગ્રાહ્યો ન જાતુચિત્ ॥ ૫૧ ॥
 સુન્દરેન્દ્ર ઇતિ ત્યક્તું શક્યસ્ત્વં ન મયાદપિ ।
 અન્યાશક્ત ઇતિ પ્રેમણા ન સંસ્પૃષ્ટમપીપ્સસે ॥ ૫૨ ॥
 કાઞ્ચઃ કાઞ્ચનસંસર્ગી ગુન્જાવિદ્રુમયોગિની ।

વજ્રસ્પર્ધી ચ કાશ્મીરો મર્મછિન્દન્તિ તે મમ ॥ ૫૩ ॥
 અન્યા ત્વદ્યોગિની રામા ગર્વપર્વતવલ્લરી ।
 યથાદુઃખાકરી ભૂરિ તથા ત્વં સુખદો ન નઃ ॥ ૫૪ ॥
 ભાગ્યં તસ્યા ઉદેત્યાશુ યામાલિડ્ગિતુમિચ્છસિ ।
 નીલમુદ્ગરનીલાભ્યાં દોભ્યામિડ્ગં પ્રસાર્ય ચ ॥ ૫૫ ॥
 એકૈકસ્મિન્નપિ પ્રેયો ગુણો દોષશતાન્યપિ ।
 નિમજ્જેયુર્યથા ક્ષીરસિન્ધૌ યાદાંસિ નિર્મલે ॥ ૫૬ ॥
 નિસડ્ખ્યાસ્તે તુ કલ્યાણગુણાઃ કલ્યાણ ચત્વરિ ।
 સ્વલ્પો દોષઃ કદાચિત્યઃ પીયૂષાંશૌ શશાદિવત્ ॥ ૫૭ ॥
 ગુણાનેવ ગ્રહીષ્યામો દોષં ભોજયિતુર્ન તે ।
 ભૃડ્ગથો ગન્ધાનિવામ્ભોજરાશેઃ કણ્ટકિનોપ્યથે ॥ ૫૮ ॥
 એકોપિ ગુણિનં દોષો વિદ્વાંસં સમુપીડયેત્ ।
 સુધાં ચેન્દુ તિરસ્કૃત્ય રત્નાકરમિવાનલઃ ॥ ૫૯ ॥
 નાયમન્યાનુરાગઃ સ્યાદોષઃ કલ્પિત એવ ચત્ ।
 અન્યસ્યા ગુણ એવાસાવન્યસ્યા મર્મ કૃન્તનઃ ॥ ૬૦ ॥
 યો યસ્યાઃ પ્રતિકૂલઃ સ્યાદ્ગુણોપ્યગુણ એવ સઃ ।
 કુમુદિન્યા યથા ભાનૂદ્યોપ્યનુદયપ્રિયઃ ॥ ૬૧ ॥
 નિત્યનિર્દોષ એવાસિ ત્વં ત્વત્સડ્ગોડનહં કૃતિઃ ।
 યાસાં સંસર્ગતો (જો)દોષસ્તા વયં તુ વિખણિતાઃ ॥ ૬૨ ॥
 સ્ત્રીત્વપ્રયુક્તદોષાણાં ચત્કિચ્ચિત્સ્ત્રીપ્રસડ્ગિષુ ।
 સંસર્ગોડવર્જનીયઃ સ્યાત્સ્પર્શોડશ્રત્યૂદ્ગતામિવ ॥ ૬૩ ॥
 દોષેભ્યો ગુણકૈવલ્ય કામેન ત્વચિ કા સ્ત્રિયઃ ।
 સર્વા એવ પરિત્યાજ્યાઃ સ્વાનન્દૈકભુજોડરુજા ॥ ૬૪ ॥
 નેકાપીહાવશિષ્યેત પ્રાણાદપિ ગરીયસી ।
 સા તુલ્યા સ્ત્રીસહસ્ત્રેણ તસ્યાઃ પ્રીતિર્નિવર્ત્યતામ્ ॥ ૬૫ ॥
 યદિ યોષાપ્રસડ્ગોત્ય આનન્દસ્તેડસુખત્યજઃ ।
 દક્ષિણેન ત્વયા ભાવ્યં નાનાનન્દરસૈષિણેણ ॥ ૬૬ ॥

अेकस्या अेक अेव स्यादानन्दः कमितुः स्त्रियाः ।
 स्नेहं वर्त्यैकया दीपो भुङ्क्ते ज्येकगुणं प्रभो ॥ ६७ ॥
 नेत्रानन्द करो न स्याद्विन्दुर्द्वये ककलः किल ।
 तमस्तोमनिराशाय नापि सर्वकलो यथा ॥ ६८ ॥
 यन्द्रोपि द्विकलत्वेन वृद्ध्यौन्मुष्येन वा भुवि ।
 वन्द्यो नैककलस्तद्भेदकश्चैव भवानपि ॥ ६९ ॥
 स्वयं पूर्णतमोऽप्यविराट्ते परितो नदीः ।
 रभयत्याश्रयत्येकः षड्जाद्विश्रुतिमूर्च्छनाः ॥ ७० ॥
 तन्त्र्येकयापि तन्त्रीशो वीणां वादयितुं न ताम् ।
 क्षमो हर्षेण तद्वत्त्वं मुदं भोक्तुं प्रियैकया ॥ ७१ ॥
 पादैः स हन्यमानोपि तस्यास्त्वं सम्प्रसीदसि ।
 पूज्यमानोपि पुष्पौघैर्भाषयस्येव नः सदा ॥ ७२ ॥
 क्षान्तं वैषम्यमस्माभिर्दासीभिस्ते निसर्गतः ।
 समं सर्वत्र दैवं तु कथमेतत्सिद्धिष्यते ॥ ७३ ॥
 न त्वं विभेषि देवात्तन्मुष्णामोदमधुघृतः ।
 मदाधूर्णितनेत्रत्वान्नापि पश्यसि तद्गलम् ॥ ७४ ॥
 तस्या भाग्यादनार्यायाः दैवं दुर्बल मस्ति किम् ।
 तस्या अेवानुकूलं वा दुर्बलाभिर्विरुध्यते ॥ ७५ ॥
 कटाक्षैकलवालंविदैवं ते देवतार्थित ।
 त्वद्गोर्वल्ली मिलिन्दीनां न वलं य विरोधि तत् ॥ ७६ ॥
 यस्मै त्वमेवरुष्टश्चेत्तस्यात्मापि प्रणस्यति ।
 कोस्यान्यो रक्षको लोके विभ्यंस्त्वत्तोभयप्रदात् ॥ ७७ ॥
 सिद्ध्यापि हि स्वतस्त्यक्तः कर्कशोदयथा भवान् ।
 भवता य वयं त्यक्ता अस्माभिश्च मृतेर्भयम् ॥ ७८ ॥
 अलं सङ्गेन ते धूर्त साधुस्त्रीप्रतिपञ्चकः ।
 अपूर्णान्ङ्गरङ्गेन तृष्णासङ्गकरेण य ॥ ७९ ॥
 सर्वराजाधिराजस्य वंशोत्तंसमण्डिर्भवान् ।
 पादस्पर्शं कथं कुर्याद्दीनानां नो यथेतरः ॥ ८० ॥

પાદસ્પર્શ સ્વદાસીનાં વૃથા મા કુલનન્દન ।
 એતત્પશ્યેન્ન કુપ્યેત્વત્પ્રિયા પ્રાણસમા હ્યસૌ ॥ ૮૧ ॥
 કિમસ્માકં કુપ્યેષ્વસ્તિ વિવાધરસુધાસુધા ।
 કિં યસ્યા ભૂયસી ભવ્યલાલસા તવ જાયતે ॥ ૮૨ ॥
 કૃત્વા ભૂયાંસિ યાગાડ્સિ પૂર્વ સમ્પ્રતિ સન્નતઃ ।
 કથં વિશ્વસનીયઃ સ્થાન્મત્તમાતડ્ગ વિક્રમ ॥ ૮૩ ॥
 સોદું પત્યુઃ કૃતાન્મન્તુન્વોદું ગેહધુરં ચ તામ્ ।
 સ્ત્રઙ્ગા સૃષ્ટાઃ સ્ત્રિયઃ સર્વા ગત્યન્તરવિનાકૃતાઃ ॥ ૮૪ ॥
 નત્વં જારપતિશ્ચાપિ કિન્તુ પ્રેષ્ટતમોઽવિતા ।
 હાતું ન શક્યસેઽસ્માભિરિત્યાદાવવદામ તે ॥ ૮૫ ॥
 કૃતદ્ધો નિઃશઠો મૂર્ખઃ કૂરો વગ્ધક આતુરઃ ।
 પતિતશ્ચ પતિસ્ત્યાજ્યો નારાયણ પરામ્મુખઃ ॥ ૮૬ ॥
 યદિ તેભ્યો વિવિક્તસ્ત્વં સ્થિરસ્નેહો નિજેજને ।
 તતઃ પ્રેયાન્ભવાન્નો હિ દાસ્યઃ સ્થામ હિ તે સદા ॥ ૮૭ ॥
 સુન્દરશ્યામ તે શ્યામ કામઃ સાક્ષી રતિશ્ચ સા ।
 ત્વયા નઃ સહ સંવન્ધે શ્રીશમ્ભુસ્ત્વંવિકા તથા ॥ ૮૮ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાગ્ધરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પગ્ધમપટલે રામરહસ્યે
 મુગ્ધપ્રમત્તપ્રમદાવિવાદપ્રકાશનો નામ પગ્ધદશોઽધ્યાયઃ ૧૫ ॥

૧૬. અથ ષોડશોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવોવાચ-
 એવં તાસાં વયો મુક્તામાલાં પ્રેમાવિલાં ખિલામ્ ।
 કૃત્વા કર્ણયુગોત્તંસામુવાચ પરમપ્રિયઃ ॥ ૧ ॥
 પ્રાણાદપિ પ્રિયા સીતા વેદિગર્ભોદિતા મમ ।
 સુન્દરી સર્વગાત્રેષુ શ્યામા સૌભાગ્યમગ્જરી ॥ ૨ ॥
 સર્વલક્ષણ સમ્પન્ના સર્વદોષવિવર્જિતા ।
 અચિન્ત્યાદ્ભુતરૂપા શ્રીતેજઃકાન્તિમહોજ્જવલા ॥ ૩ ॥

सर्वशक्तिमयी सीता सर्वशक्तिविधायिनी ।
 सर्वागमकलापूर्णा गन्धर्वागमपारगा ॥ ४ ॥
 शङ्खगारस्वामिनी सर्वरागमार्गप्रदर्शिनी ।
 रासोत्सवप्रिया नित्यं सर्वलोकेकसेविता ॥ ५ ॥
 भूश्रीलीलेश्वरी देवी लक्ष्मीलक्षसमर्थिता ।
 ब्रह्माण्डकोटिभाण्डस्थसर्ववस्तुमणेश्वरी ॥ ६ ॥
 सभा येव तथा देव्या यूयं प्राणप्रिया मम ।
 नित्यं नित्यगुणोपेता दोषसंसर्गदूरगाः ॥ ७ ॥
 उपलावण्य सौन्दर्यमाधुर्यमृदुतान्विताः ।
 मत्प्राण्यप्रणालीका गङ्गाधारा धवाय्युताः ॥ ८ ॥
 गीतनृत्यकलाभिज्ञाः सर्ववाद्यविशारदाः ।
 प्रलेखिकाप्रलासादिपण्डिता गुणमण्डिताः ॥ ९ ॥
 भूषणवस्त्रमाख्याङ्गरागगाढविक्लवने ।
 लब्धवर्णाः स्थिताः सर्वलोकवन्द्यपदाम्बुजाः ॥ १० ॥
 भुक्तिमुक्तिप्रदा देव्यो दिव्यशक्तिधराः पराः ।
 योगिन्यो योगमार्गाणां देवताः श्रुतिगोचराः ॥ ११ ॥
 यूयं मम गतिर्नित्या लक्ष्म्यो भूतय इप्सिताः ।
 लोके सर्वस्वभूताश्च सीतांशाः श्रुतिगोचराः ॥ १२ ॥
 सङ्गीतामृतपाथोषिमीनीभूता मम प्रिया ।
 यूयं सङ्गीतकारिण्य इति तस्या अतिप्रियाः ॥ १३ ॥
 परञ्च्याति प्रियं वापि निर्गुणं सगुणं तु माम् ।
 अयमस्माकमेवेति शुश्रूषस्व निरामयाः ॥ १४ ॥
 येन केनाप्युपायेन साधवः साधु बन्धुकम् ।
 मामेकमेव सेवन्ते सेवितं सुरयूथपैः ॥ १५ ॥
 भक्त्या स्नेहेन कामेन कोपेनापि मनीषया ।
 लोभेनापि भयेनापि सम्बन्धेन निरा शिषः ॥ १६ ॥
 सेवित्वा श्रुतिसङ्गीतं नारी वापि नरोपि वा ।
 धर्मसेतुं जगद्धेतुं मामाप्नोति न संशयः ॥ १७ ॥

જીવાશ્ચતુર્વિધાઃ સર્વેમત્સેવાધધિકારિણઃ ।
 ભજન્માં કૃતકૃત્યઃ સ્થાત્તેષુ ચાન્યતમોપિ ચેત્ ॥ ૧૮ ॥
 ન વૈ મદ્ભજને વેદા ન દેવાઃ પિતરો ન ચ ।
 નર્ષયોપિ પ્રકુપ્યન્તિ ન દુષ્યન્તિ કુલસ્ત્રિયઃ ॥ ૧૯ ॥
 સર્વેપિતં પ્રસીદન્તિ દૃષ્ટ્વા મદ્ભજનસ્પૃહામ્ ।
 યસ્ય કસ્યાપિ લોકેસ્મિન્નિતિ માં ભજત પ્રિયાઃ ॥ ૨૦ ॥
 ન માં પાપાઃ પ્રપદ્યન્તે મૂઢા યે ચ નરાધમાઃ ।
 યુક્તિભિર્નષ્ટવિજ્ઞાના આસુરા રુદ્રમાશ્રિતાઃ (આસુરં ભાવમાશ્રિતાઃ) ॥ ૨૧ ॥
 ચામુણ્ડાં ચણ્ડિકાં દુર્ગાં કૌમારી કાલિકામ્બિકામ્ ।
 ભૈરવાદીન્ મહાભૂતાનાશ્રિતા ઇષ્ટદૂષિતાઃ ॥ ૨૨ ॥
 અન્યદેવાર્થને શક્તા વિમુખાઃ હીનબુદ્ધયઃ ।
 લોકાનુગ્રહકર્તારં પ્રાર્થિતં ચ સુરાધિભિઃ ॥ ૨૩ ॥
 તિરસ્કુર્વન્તિ માં મૂર્ખાઃ પ્રવિષ્ટ માનુષીં તનું (સર્વેશ્વરપતિ પરમ્) ।
 તેષાં નાસ્તિ ગતિઃ ક્વાપિ કલ્યાન્તે વામલોચનાઃ ॥ ૨૪ ॥
 અહં કેવલયા ભક્ત્યા ગ્રાહ્યો ગ્રાહ્યો ન ચેતરૈઃ ।
 સાધનૈઃ સાધુમર્યાદા પુરુષોત્તમસંજિતઃ ॥ ૨૫ ॥
 પ્રસન્નગાદેતદુક્તં મે સેવાદ્યુત્કર્ષસૂચકમ્ ।
 સર્વેભ્યોધ્યન્યધર્મેભ્યઃ તુચ્છપાકેભ્ય
 આશ્રયાત્ (શ્રેષ્ઠોમદ્ધર્મસેવનં) ॥ ૨૬ ॥
 પાદસેવારતા યૂયં મમ પ્રેમા વિલાશયાઃ ।
 ઇતિ સર્વાહિ લોકેભ્ય ઉત્કૃષ્ટા હિ સમર્ચિતાઃ ॥ ૨૭ ॥
 દાસસ્તવાસ્મિ રામેતિ સકૃદ્બ્રૂતેતુ યોનરઃ ।
 વિકીર્ણામ્યહમાત્માનં દ્વિરાવૃત્તાવૃણીભવત્ ॥ ૨૮ ॥
 મથ્યર્પિતમનઃપ્રાણા લોકાલોકકલે વરાઃ ।
 ઇષ્ટા મે ન કુતો યૂયં નિત્યં પાદપરાયણાઃ ॥ ૨૯ ॥
 સર્વત્રાન્યત્ર તિષ્ઠામિ લોકયાત્રાપ્રવૃત્તયે ।
 એકૈકં ક્ષણમેકાકી યુષ્માકમનુસર્વદા ॥ ૩૦ ॥

ये रसिकाः सदा स्वच्छा भक्ता मे भृगलोचनाः ।
 ते युष्माकं भविष्यन्तिपादपद्माश्रयासदा ॥ ३१ ॥
 तस्माद्भूयं प्रसीदन्तु सीताया मम यामलाः ।
 आङ्गापनीयो युष्माकं तत्तत् कामाभिपूरणो ॥ ३२ ॥
 छत्युक्ता रामयन्त्रेण पेशलेन गिरामभूः ।
 त्रियुः प्राञ्जलयः कान्तमुत्सुल्लामलोचनाः ॥ ३३ ॥
 यदस्माभिस्तु वक्तव्यं प्रसादाय युवां प्रभो ।
 उक्तं तत्तु त्वयैवेह गम्भीराश्रयवेधसा ॥ ३४ ॥
 कोन्यो नः परमो धर्मो येना शुत्वम्प्रसीदसि ।
 स्वभावः कोस्ति ते येन प्रसीदामश्च सुन्दर ॥ ३५ ॥
 नैव स्यात्तृन्निमः स्वामी स्वतः स्वाम्येव यः सखि ।
 दासास्त एव ये डेतुं विनैव प्रकृति स्थिताः ॥ ३६ ॥
 शुश्रूषापरान् नित्यं दासा भगवतस्तव ।
 तथाभूतावयं दास्यः स्वामी त्वं य यथाविधः ॥ ३७ ॥
 स्वस्वामिभावसम्बन्धो निर्दुतः कथयिष्यते ॥
 अन्यः सर्वोपिसम्बन्धो व्यापारः स्वार्थहेतुकः ॥ ३८ ॥
 प्रेमानस्त्वयि निस्सीमः कृपा यास्मासु ते परा ।
 अेतद्भवमुपाधिः स्यान्नित्यो नस्ते सखि स्थितौ ॥ ३९ ॥
 नारीणां यलयित्तानां पूर्वपूर्वत्यजं त्वया ।
 विना नो हृदयं केन नीयेतानुदिनं वशे ॥ ४० ॥
 पूज्याः स्त्रियः परित्यज्य त्रैलोक्यां याः स्त्रियोऽपिलाः ।
 तासां निधुवने दौषो न त्वां स्मृश्येदनाडतम् ॥ ४१ ॥
 या यारागवशाद्वाला नैव केनापि दूषिताः ।
 तासां तु सुरतौ दौषैः कथं स्मृश्यो भवान् भवेत् ॥ ४२ ॥
 सर्वेषु देशकालेषु शुवास्त्वामनुश्रुतिनः ।
 ते सर्वेपित्वदाभासा अेक एव भवान् पुमान् ॥ ४३ ॥
 ततो युगपदेकस्त्वं सर्वान् धारयितुङ्गमः ।

સર્વા રમયિતું નારીઃ પરેશોડપિ ચ રક્ષિતુમ્ ॥ ૪૪ ॥
 સામર્થ્યં તવ યાવચ્ચ વીર્યં તેજોવલં ચ તત્ ।
 તાવન્નાસ્તિ નિયામ્યં તે જ્ઞાનતુલ્યો ન ગોચરઃ ॥ ૪૫ ॥
 યાવત્કામો વલીયાંસ્તે તાવન્નાર્યો ન સન્તિ તે ।
 ન તે કામો રજોજન્યઃ શુદ્ધસત્યમયોહ્યસૌ ॥ ૪૬ ॥
 પર્યાપ્તાસ્તવકામસ્ય કથં સ્થામાક્ષયસ્ય ચત્ ।
 સદ્બુલ્યપ્રભવઃ સોયં તેનાસાબુપશામ્યતિ ॥ ૪૭ ॥
 સર્વાસાં ત્વં પતિર્ભર્તા સ્વતઃ સર્વેશ્વરો યતઃ ।
 સર્વં સ્વકીયમેવ સ્થાદન્યદીયં ન કિચ્ચન ॥ ૪૮ ॥
 કેનાપિયદૃદિંદ્રેન લુપ્તે જ્ઞાને વયં મુધા ।
 જારભ્રાન્ત્યા ભજામસ્ત્વામુપાલભ્યાપિ નિર્ભયાઃ ॥ ૪૯ ॥
 જારબુધ્વાપિ ભર્તૃસ્ત્વં સેવ્યમાનઃ પ્રસીદસિ ।
 અત્યર્થં સર્વદા ભોગ્યો નવ્યોનવ્યઃ પ્રતિક્ષણમ્ ॥ ૫૦ ॥
 ભક્ત્યા ત્વાં કેપિ વિદ્વાંસઃ સંવન્ધેનાપરેડમલા ।
 મૈત્ર્યાસ્નેહેન ચાપ્યન્યે તપસા કર્મણા પરે ॥ ૫૧ ॥
 કેચિત્સાડ્ધ્યેન યોગેન વ્રતૈર્દાનૈસ્તથાપરે ।
 સ્વાધ્યાયૈ સંયમૈશ્ચાન્યે કેચિત્તીર્થનિષેવણૈઃ ॥ ૫૨ ॥
 કેચિદ્યાગેન યોગેન સત્યેનાન્યે ચ સાધવઃ ।
 સર્વત્ર દયયા દેવિત્કેચિદાજ્ઞાડનુ પાલનૈઃ ॥ ૫૩ ॥
 કેચિત્વચ્છરણપત્યા કેચિત્સાધુ સદાદૃષ્ટૈઃ ।
 આચાર્યોપાસનેનાન્યે ભાવશુદ્ધ્યા ચ કેચન ॥ ૫૪ ॥
 સેવન્તે સર્વદાતારં પાતારં ભવબન્ધનાત્ ।
 વયં તત્ર તુ કામેન શુદ્ધેન ત્વાં ભજામહે ॥ ૫૫ ॥
 તત્રહેતુસ્ત્વદીયન્તુ રૂપં સૌન્દર્યમુત્તમમ્ ।
 માધુર્યં યૌવનારમ્ભઃ સૌગન્ધ્યં સુકુમારતા ॥ ૫૬ ॥
 લાવાણ્યમ્પરમા કાન્તિઃ સૌશીલ્યં ખલુ સૌહૃદમ્ ।
 સૌલભ્યં પરવાત્સલ્યં પ્રસન્નત્વં સ્વભાવતઃ ॥ ૫૭ ॥

शक्तिर्नानाविधा सर्वकला प्रावीण्यमाश्रयम् ।
अन्येपि ते स्युः कल्याणगुणास्सर्वत्र पूजिताः ॥ ५८ ॥

स्वभावाद्भुवनारीणां मनो नेत्रे य दूर्वशे ।
वर्तन्ते उपसम्पन्ने तस्य तासु य तानिष्ठ ॥ ५९ ॥

पुंसामपि त्वयिस्थातां मनोनेत्रे मनोरमे ।
कुतो न युवतीनां तु पश्यतीनां पुनः प्रिय ॥ ६० ॥

पुराणपुरुषो येषां तेषामेव तथाविधः ।
विशुद्धो निर्गुणः साक्षी कूटस्थो विजितेन्द्रियः ॥ ६१ ॥

अस्माकं तु विमुग्धानां कामुकेशः कलानिधिः ।
रम्योनवो नवः सौम्य ऐको भोग्यः क्षणो क्षणो ॥ ६२ ॥

काकपक्षधरो नित्यं त्वं पञ्चदश डायनः ।
भुभुक्षू रसिकेन्द्रश्च युवराजश्चरद्भुतिः ॥ ६३ ॥

नेदं कालकृतावस्था विशेषस्ते नवं वयः ।
किन्तु स्वाभाविकं तद्धि कालकर्मेश्वरस्य यत् ॥ ६४ ॥

छत्पुक्तो रामयन्द्रस्तु नायकेन्द्रो रसप्रियः ।
मुग्धाभिश्च विदग्धाभिस्ताः प्रत्याह मलामनाः ॥ ६५ ॥

किमर्थं योष्यते गुप्तं वेदान्तेष्वपि गोपितम् ।
उपयोगि रसस्यैव वक्तव्यं वो मृगीदृशः ॥ ६६ ॥

कर्तव्यं य तदेवात्र यत्स्वारस्यकरं रसे ।
नात्र धर्मोपयोग्येव नार्थतत्त्वं न मुक्तिदम् ॥ ६७ ॥

कौशल्याया अशल्यायाः पुण्यराशेः सुतोस्मि यत् ।
रामो दाशरथिर्नाम्ना कुतोऽहं परमेश्वरः ॥ ६८ ॥

कामिनीकेलिकल्लोललोललोचनमानसः ।
स्वयं कामवशो वामलोचनाकामवर्धनः ॥ ६९ ॥

यो वः कामो वरो मत्तो यायन्तां तमनातुराः ।
दातुं पुण्यययैः शक्तात्प्रसन्नाद्गामलोचनाः ॥ ७० ॥

मयि प्रसन्ने जगतां निदाने निधानभूम्यां शिदयिद्गुणानाम् ।
भवेत्तु किं दुर्लभमत्र तेषां विनाश्रमेणाऽवितरि प्रजानाम् ॥ ७१ ॥

શ્રુત્વા વયો લોકપતેરિતીમા ઊચુઃ પ્રિયપ્રેમજલાવિલાક્ષ્યઃ ।
 ત્વત્તોડપિ કિઞ્ચિત્પરમસ્તિ વસ્તુ ત્રૈલોક્ય ચિન્તામણિરૂપપુઞ્જાત્ ॥ ૭૨ ॥
 શ્રિયોડપિ જીવાતુતરોઃ પરસ્તાત્ સમસ્તકાર્યાદિહ વિધમાનાત્ ।
 યદદયાયામહ ઈશ્વરત્વાદ્ભવેમ યેનામૃતજીવિતાં ચ ॥ ૭૩ ॥
 ત્વમેવ નો દેહિ વિદેહપૂજ્ય કૃત્વા કૃપાં કોમલચિત્તમાર્દ્રમ્ ।
 યસ્મિન્ સમસ્તં ત્વયિ દેવદેવે યસ્માદ્ભૂતમલીકમેવ ॥ ૭૪ ॥
 સ્વકીયપાદામ્બુજ સેવનં વિના ત્વયૈવ દીયેત યદન્યદાપદામ્ ।
 સદાસ્પદં નોચિતમેવ તદ્વિભો તવાશ્રયસ્થાખિલસિદ્ધિસમ્પદામ્ ॥ ૭૫ ॥
 યદિ ત્વયાન્યઃ પ્રિયદેય એવ નો વરસ્તદાયાં ભવદીયકેલિષુ ।
 કુદૃષ્ટયો યા ન ભવન્તિ દીયતાં રતેશ્ચ તેભ્યોડતિશયો વિસંશયઃ ॥ ૭૬ ॥
 ત્વદીયપાદામ્બુજભૃગ્ગચેતસાં રસાનુકૂલાં પ્રકૃતિં હ્યુપેયુષામ્ ।
 સહસ્ત્રદોષાન્નય નો વિચારયન્ રમસ્વયૈષાં નવનીતકોમલ ॥ ૭૭ ॥
 સ્વકીયપાદામ્બુજસગ્ગમેવ નો વદાન્યમૂર્હ્ય વિધેહિ સર્વદા ।
 વિયોજય પ્રાણપતે ન કોપતઃ પ્રિયા ઇતિ ત્વચ્ચરણાનુજીવિનીઃ ॥ ૭૮ ॥
 સમુદ્રમેવાભિમુખં ગતા નદીસ્ત્યજત્યસૌ નૈવ ન ગર્વિતોડપ્યથ ।
 ત્વદીય પાદાભિમુખાસ્તથાગ્ગના નિવર્તનીયા ન કદાચનત્વયા ॥ ૭૯ ॥
 પ્રસગ્ગતઃ પ્રીતિપરા પરાધ્યતિ પ્રિયેત્યહં કાન્ત તવાનુલાલનાત્ ।
 મયેત્યુપાદીયત એવ સિન્ધુના નદી નભસ્યેવમલીમસાપ્યસૌ ॥ ૮૦ ॥
 લતાશ્રિતા દેવતરોરિવાત્મનઃ સદગ્ગનૈ, કાપિ તવાપ્યલકૃતિઃ ।
 ઘનો ઘનશ્રીસ્તડિતૈવ શોભતિસ્ફુરતડિદ્ગર્જતિ વર્ષતે ચ સઃ ॥ ૮૧ ॥
 સ્ત્રિયા ન કસ્યાસ્તવ રૂપ દર્શનિ ચલેત્સ્વધર્માન્ન મનોથ લોચને ।
 લતા ન કા મુગ્ધતિ પુષ્પમેજતેડનિલે ચલત્યાશુ ચ ચન્દનાચલે ॥ ૮૨ ॥
 કુમુદ્વતી કા ન મુદં સમશ્રુતે સુધાંશુરાશૌ સમુદગ્ધતિ પ્રિયે ।
 ત્વયિ શ્રુતે દર્શનમાગતે ચ કા ભજેન્ન ભાવાનપિ સાત્વિકાનલમ્ ॥ ૮૩ ॥
 ચતુર્વિધઃ કોશલપાલનન્દન ત્વમેવ સર્વેષુ ચ નાયકો ભુવિ ।
 વદન્તિ સર્વેડપિ ભવન્તમેવ ચતુર્મુખાઘાઃ કવયો હિ નાયકમ્ ॥ ૮૪ ॥
 નિજાનુરાગોપહૃતાત્મભોગ્યં કરોષિ તાસામનુરાગરાધિતઃ ।

મુદાત્મસાત્વં સ્વયમીશ્વરોપિસન્ન નાન્યતન્ત્રાત્મસુખોપિ સર્વદા ॥ ૮૫ ॥

તવેશ્વરીયં જનકાત્મજા સાખે રસૈકલીલાનુભવેષુ ભૂરિષુ ।

વહિસ્સભાયાં તુ ભવાનપીશ્વરઃ સદૈકમાર્ગાનુગતઃ સતામ્મતઃ ॥ ૮૬ ॥

વયં તુ વાં સખ્યમુપાગતા રતે રસોપયુક્તા ન તુ ધર્મસાધિકાઃ ।

રસપ્રિયા રાગરતા મતાસ્ત્વયા રસૈકદેહેન વિદેહજાપતે ॥ ૮૭ ॥

વયાઽસિતા સામિતિ રામચન્દ્રમા નિશમ્ય સૌમ્યો મધુરૈકસાગરઃ ।

ઉવાચ ચારુસ્મિતચિત્તરન્જકો વિરઞ્ચિવર્ણ્યો રમણીઃ સખીરિમાઃ ॥ ૮૮ ॥

યથા યથામાં ભજતે ભુજાર્જિતત્રિલોકલક્ષ્મીલલનં તથા તથા ।

પ્રિયો મમ સ્યાત્પુરુષોગનાત્ર વા વિચારણા નેતિ મયોદિતં પુરા ॥ ૮૯ ॥

યદત્ર વક્તવ્યમનડ્ગવર્ધ્નના મયા તદાદાવુદિતં વિચાર્ય તત્ ।

સુખેન સાકં મયકા સતાં ચિરં ચિરન્તનેનામૃતચેષ્ટિતેન વઃ ॥ ૯૦ ॥

એષા લીલા જનકતનયાવલ્લભસ્યાવતારે

વ્યક્તા યુક્તા દમસમવિદાં વક્તૃમૂક્તા મયાતે ।

નિત્યાપિસ્યાદવનિતનુજા પ્રીતયે બ્રહ્મપુર્યા

ધ્યાતા ભાતા હૃદય કમલે કાન્તદેવો દધાતિ ॥ ૯૧ ॥

॥ ઇતિ નારદપાઞ્ચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પઞ્ચમેપટલે

શ્રીરામરાસે ભાવપ્રકાશો નામ ષોડશોઽધ્યાયઃ ૧૬ ॥

૧૭. અથ સમદશોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવ ઉવાચ-

શ્રુત્વા રાસાખ્ય કેલિં તામેતાં શ્રીરામ યોષિતામ્ ।

વ્યુદશ્રુમુદુદિત્યર્થમગસ્ત્યો ભગવાન્ મુનિઃ ॥ ૧ ॥

જગાદાગાધવોદંસ મહાભાગવતં કપિમ્ ।

વેત્તારં રામરડ્ગાણાં વક્તારં ચ યથા રુચિ ॥ ૨ ॥

ત્વયા રામ રહસ્યાખ્ય સુધામત્ર કૃતોસ્મ્યહમ્ ॥

ઇમે ચ મુનયઃ સાધુ બાધા બાધક સત્પતે ॥ ૩ ॥

સીતાપતેશ્ચરિત્રાણિ જ્ઞાતાનિ ચ શ્રુતાનિ ચ ॥

પવિત્રાણિ ચચિત્રાણિ સન્ત્યનન્તાનિ મારુતે ॥ ૪ ॥

તેષુ ચૈતત્પરં રમ્યં રામપ્રેમાનુભાવકમ્ ।

મનોનેત્રસુખાનન્ત્યશ્રવણોત્સવમાલિકા ॥ ૫ ॥

અત્યન્તગોપનીયેયં રામકેલી રસાત્મિકા ।

ધીરોદાત્તગુણોદ્દામરામેણાપિ સુગોપિતા ॥ ૬ ॥

શ્રુત્વાત્વદ્વદનામ્ભોજાદ્રામકેલી મર્તી સુધામ્ ।

રામે ભક્તી રસાપત્ના જાતાનોદધૃદઃાધિકા ॥ ૭ ॥

ચિરઞ્જીવ ચિરઞ્જીવ ચિરઞ્જીવ મહામતે ।

ઇયં સઞ્જીવની નામ દત્તા તે નો મહાલતા ॥ ૮ ॥

શ્રૂયતે વાનરીસેના ત્વયા સઞ્જીવિતામૃતેઃ ।

મોચિતો લક્ષ્મણોભાતુર્વહિઃપ્રાણશ્ચ સકુટાત્ ॥ ૯ ॥

રામશ્ચ તારિતઃ શોકસિન્ધુબન્ધુવિયોગજમ્ ।

રામપ્રિયા પરિત્રાતા પ્રાણદાનેન રક્ષસઃ ॥ ૧૦ ॥

સુગ્રીવઃ સ્થાપિતો રાજ્યે લઙ્કા ન્યસ્તા વિભીષણે ।

ઋષયો રક્ષિતા પાપાચ્છત્રોર્ગુમાશ્ચદેવતાઃ ॥ ૧૧ ॥

પ્રીણિતઃ પાર્વતીનાથો બ્રહ્મા ચ પરિતોષિતઃ ।

શોકસન્તાપદાવાગ્રેર્મોચિતો ભરતોપિ તે ॥ ૧૨ ॥

ત્વદત્તં વાસવો રાજ્યમધ્યાસ્તે સુરસેવિતઃ ।

ત્રૈલોક્યં પાલિતં યેન સત્વાં સ્તોતુ ન શક્યતે ॥ ૧૩ ॥

પ્રત્યુપકારં ન પશ્યામો યેનાનૃણ્યં તુ નો ભવેત્ ।

ભક્ત્યા પૂર્ણતમસ્યાપિ તવ મારુતનન્દન ॥ ૧૪ ॥

કિન્નર્યો રામરાસં મે ગન્ધર્વૈશ્ચ પુરસ્કૃતાઃ ।

દર્શયન્તિ ચ દાક્ષિણ્યાદનુરાગં દિદૃક્ષવે ॥ ૧૫ ॥

ઇત્યુક્તં યત્વયા પૂર્વં તત્સુખં મે મનોઽક્ષિણી ।

દિદૃક્ષન્તે દયાયાસ્તે રાસાનુકરણં હરેઃ ॥ ૧૬ ॥

અખણ્ડબ્રહ્મચર્યસ્ય નારીનૃત્યાદિદર્શનમ્ ।

કથં ઘટેત તે સાધો ઋતે રામાનુશીલનમ્ ॥ ૧૭ ॥

श्रीरामोद्धृयाभोजे ञटित्यायात्यनेन तु ।
 श्रुतेनापिय दृष्टेन कुतो नाश्क्तलोचन ॥ १८ ॥
 सर्वसाधनसम्पन्नं रामानुकरणं परम् ।
 अतस्मिन् सुलभे नान्यत् कर्तव्यं भजनादिकम् ॥ १९ ॥
 यस्मिन्नसे निमग्नोसि तुच्छीकृत्य सुरेप्सितान् ।
 भोगान्भोक्षावधीन् सर्वास्तात्रः पायय पावने ॥ २० ॥
 धत्थं सम्प्रार्थितः सद्भी रामभक्तैर्मुनीश्वरैः ।
 उनुमान् रामदासाग्रय ओकाग्र उद्धयो हरौ ॥ २१ ॥
 आकार्यावभूवाथ किन्नरीः सुरसुन्दरीः ।
 रुपलावण्यसम्पन्नाः सङ्गीतागमविशारदाः ॥ २२ ॥
 विशिष्टा रामरासे य उन्मथिष्ययाभिलाः ।
 गन्धर्वा रामरासज्ञा रामभक्तावलोकिताः ॥ २३ ॥
 रक्तांवरधराश्क्तमात्यगन्धानुलेपनाः ।
 द्वादशशायनाभास्ते दिव्यधूपावधूपिताः ॥ २४ ॥
 वीणावेणुमृदङ्गादिवधसम्पत्तिशोभिताः ।
 देवराजसभं रामभक्त समुपतस्थिरे ॥ २५ ॥
 ततोरासस्थलीं रभ्यां भुक्ताजलपरिस्कृताम् ।
 नानापुष्पलतावृक्षादिव्यामोदसुवासिताम् ॥ २६ ॥
 हरियन्दनसंसिक्तां दिव्यधूपावधूपिताम् ।
 दीपिकामालिकादीप्तिचन्द्रज्योतिर्विकाशिताम् ॥ २७ ॥
 स कुर्वन् कारयित्वा य सर्वशोभासमन्विताम् ।
 रामराससुभाङ्गीडामृषिसङ्घमनोहराम् ॥ २८ ॥
 अशोकवनिर्काशेन मत्वा बुद्ध्या मलामतिः ।
 कदलीवनमादध्यौ लीलास्थानं हरेरिति ॥ २९ ॥
 तस्मिन् प्रवर्तयामास रासलीलां सुरीगणैः ।
 स्वयञ्च पण्डितस्तत्र सङ्गीते मारुतात्मजः ॥ ३० ॥
 पश्यत्सु मुनिसङ्घेषु द्विविदेवेषु यादृतः ।
 रासलीलारसाविष्टमानसेन्द्रियधामसु ॥ ३१ ॥

મુનિરાજે સ્થિતે યાત્રા રામારાધનલાલસે ।
 નર્તુસ્વયંહનૂમાંસ્તુપ્રવૃત્તઃ સ્મરસુન્દરઃ ॥ ૩૨ ॥
 સીતાયાશ્ચ સખીત્વેન કિન્નર્યઃ કલ્પિતાશ્ચિરમ્ ।
 નૃત્યાન્યારેભિરે તત્ર દેશીમાર્ગાનિદર્શનાત્ ॥ ૩૩ ॥
 જગુર્ગન્ધર્વડિમ્ભાશ્ચ મધુરસ્વરમૂર્ચનાઃ ।
 તાનાનિ તેનિરે તત્ર તાલૈશ્ચિત્રતરાણિ ચ ॥ ૩૪ ॥
 કુમારી કાપિ દેવસ્ય સર્વલક્ષ્ણાસંયુતા ।
 રૂપસૌન્દર્યમાધુર્યલાવણ્યાદિગુણોજ્જ્વલા ॥ ૩૫ ॥
 સીતાભાવેન માધુર્યધ્યાતા નૃત્યવિશારદા ।
 બાલેતિ ત્રપયા ત્યક્તા મત્તા ચ મદિરાસવૈઃ ॥ ૩૬ ॥
 નીલોત્પલદલશ્યામો રક્તામ્બુજવિલોચનઃ ।
 કશ્ચિદ્દેવકુમારશ્ચ રામોડયમિતિ કલ્પિતઃ ॥ ૩૭ ॥
 વેદાન્તદિવ્યનેત્રેણ બ્રહ્મદૃષ્ટિસુપૂજિતઃ ।
 આબ્રહ્મણ્યપિ જીવેષિ કૃલસિદ્ધિશ્ચ પુષ્કલા ॥ ૩૮ ॥
 યથા સર્વગતો રામઃ સીતા સર્વગતા તથા ।
 તયોર્દૃષ્ટ્યા તયોર્માનઃ પૂજા ચ વિહિતૈવ હિ ॥ ૩૯ ॥
 રામાંવરધરો રામકિરીટમુકુટાદિધૃક્ ।
 રામગન્ધાનુલિમાડ્ગો રામમાત્યાડ્ગુલીયકઃ ॥ ૪૦ ॥
 રામધ્યાનપરો રામગતાગતવિચેષ્ટિતઃ ।
 રામભાષાવલોકાદી રામરૂપકલાન્વિતઃ ॥ ૪૧ ॥
 રામાત્મકત્વાદ્રામોહમિતિ ભાવરસેક્ષિતઃ ।
 સ શ્યામઃ શુભગઃ સિદ્ધશ્ચેતાંસિ વિચિકર્ષ હ ॥ ૪૨ ॥
 રામોપમેવ રામોયમેવેત્યધ્યવસાયવાન્ ।
 સિદ્ધસઙ્ઘસ્તદાયાસીદ્રામદર્શનહર્ષિતઃ ॥ ૪૩ ॥
 ચામરવ્યજનચ્છત્રધ્વજાતામ્બૂલકેતુભિઃ ।
 શ્રીરામં સીતયા યુક્તમૃષયોપિસિષેવિરે ॥ ૪૪ ॥
 તાસાં ગીતૈસ્તથા નૃત્યૈર્વાસોડલકુારભૂષિતૈઃ ।

रामस्य यः कलामेहैः सीतायाश्च मनोहरैः ॥ ४५ ॥

मधुरैः कोमलैर्वाद्यैस्तालैर्नाविधैरपि ।

मूर्च्छितैर्मूर्च्छितानन्दैर्मूर्च्छामाप्नुमन्नीश्वराः ॥ ४६ ॥

सिद्धा अपि समाधिस्था उत्तस्थू रसवर्षणात् ।

आनन्दाश्रुसुधाधौतवदनाम्भुजलोचनाः ॥ ४७ ॥

त्यक्तकृच्छादिसङ्कुल्पा न्यस्तमुक्त्यादिसिद्ध्यः ।

अध्यवसितसीतेशपादपद्मानुशीलनाः ॥ ४८ ॥

अगस्त्यप्रभुभास्तत्र द्रष्टारो मुनयोऽभवन् ।

तयो रासरसानन्द काम्यया कवलीकृताः ॥ ४९ ॥

अछोरभ्यमछोरभ्यं नेत्रश्रोत्रमनोहरम् ।

रसानुकरणं ल्येतत्सद्यो रामोपलम्भकम् ॥ ५० ॥

येतस्या रामलीलाया द्रष्टा श्रोतानुमोहितः ।

न स्वर्गे नापवर्गेयः कदापि कुरुते मनः ॥ ५१ ॥

येतद्रसतरङ्गिण्यास्तीरे तीरे द्विवैकसाम् ।

तृणायन्ते सुभानीतो नीतान्यन्यानि पांशुताम् ॥ ५२ ॥

शोकसन्तापतृष्णाधाः संसारविषवृक्षजाः ।

सद्यः पाका विनश्यन्ति रामकीडामृतौषधात् ॥ ५३ ॥

विदुषाविदुषा वा यः रामः साक्षाद्विलोक्यते ।

सर्वात्मना मनोवागगम्योपि सङ्ग सीतया ॥ ५४ ॥

रसाविष्टतया दृष्टो स्पष्टैश्वर्यानुभूतिकः ।

आत्मानन्दाशनोऽत्यन्तं मत्तः सोऽर्थविमानतः ॥ ५५ ॥

रसमग्न्यां तु लीलायां भक्तैश्च प्रमदागणैः ।

असत्कृतोपि संदृष्टः प्रीतये नितरामसौ ॥ ५६ ॥

भक्तानां रसशक्तानामागांसि क्षमते स यत् ।

ततो ज्ञानादितः श्रेष्ठा भक्ती रामस्य रामदा ॥ ५७ ॥

अछो धन्याग्रगण्योऽयं भक्तानामञ्जनीसुतः ।

रामलीलारसास्वादी यदर्थं कदलीवने ॥ ५८ ॥

ધન્યા ઇમાશ્ચ કિન્નર્યો રામલીલાસુધાભુજઃ ।
 ધન્યાશ્ચ બાલગન્ધર્વા રામગીતામૃતાશનાઃ ॥ ૫૯ ॥
 ધન્યં રમ્ભાવનં ચૈતદ્યત્ર રામોત્સવા ઇમે ।
 ધન્યા વયં ચ યદ્રામે લબ્ધભક્તિરસામૃતાઃ ॥ ૬૦ ॥
 પ્રશંસન્નેવમાત્મેશજનાન્ વાયુસુતાદિકાન્ ।
 પશ્યન્ રામસુખાન્યાસ ષડ્માસાન્કુમ્ભસમ્ભવઃ ॥ ૬૧ ॥
 હનૂમાનાત્મનઃ શ્રુત્વા રામપ્રેમપ્રશંસ્યતામ્ ।
 ઉવાચ પ્રણતોડગસ્ત્યં રામસ્નેહસુરાપગમ્ ॥ ૬૨ ॥
 પુત્રીવત્પૌત્રવદ્રામો માતૃવન્મમ સર્વદા ।
 શ્યાલવદ્ભામવદ્રામઃ શ્વશ્રુવચ્છસુરાદિવત્ ॥ ૬૩ ॥
 પુત્રીવત્પૌત્રવદ્રામો ભાગિનેયાદિવન્મમ ।
 સખીવત્સખિવદ્રામઃ પત્નીવદનુજાદિવત્ ॥ ૬૪ ॥
 રાજવત્સ્વામિવદ્રામો ભ્રાતૃવદ્ધનુધુવત્સદા ।
 ધર્મવદર્થવદ્રામઃ કામમોક્ષાદિવન્મમ ॥ ૬૫ ॥
 વ્રતવત્તીર્થવદ્રામઃ સાડૃખ્યયોગાદિવત્સદા ।
 દાનવજ્જપવદ્રામો યાગવન્મન્ત્રવદ્ગલમ્ ॥ ૬૬ ॥
 રાજ્યવત્સિદ્ધિવદ્રામો યશોવત્કીર્તિવન્મમ ।
 ઘૃતાદિરસવદ્રામો ભક્ષ્યભોજ્યાદિવત્સદા ॥ ૬૭ ॥
 ગન્ધમાલ્યાદિવદ્રામો ભૂષણામ્બરવત્સદા ।
 નૃત્યવદ્ગીતવદ્રામો વાદ્યવન્મધુરો મતઃ ॥ ૬૮ ॥
 અશ્વવદ્ગજવદ્રામઃ પિતૃવત્સુહૃદાદિવત્ ।
 દાસીવદ્દાસવદ્રામો મૃગપક્ષ્યાદિવન્મમ ॥ ૬૯ ॥
 આરામોદાનવદ્રામઃ છાયા વદ્ધન વન્મમ ।
 ગૃહવત્કુલવદ્રામો વસન્તાદિવદેષ મે ॥ ૭૦ ॥
 બાલવદ્ધૃષ્ટવદ્રામો વિટલમ્પટવદ્રસે ।
 મત્તપ્રમત્તવદ્રામો રામો કેલિરસાદિષુ ॥ ૭૧ ॥
 વિસ્મૃતૌ શત્રુ વદ્રામશ્ચિત્તસ્તેયે ચ ચૌરવત્ ।
 વૈદ્યવદ્ધિરહવ્યાધિનાશને ચ સદા મમ ॥ ૭૨ ॥

યા પ્રીતિઃ સર્વભાવેષુ પ્રાણિનામનપાથિની ।
 રામે સીતાપતાવેવ નિધિવન્નિહિતા મુને ॥ ૭૩ ॥
 સર્વકાર્યકરો રામો દિવ્યમાનુષશક્તિકઃ ।
 ઇતિ મે માનસે નિત્યં નિહિતો ભગવાન્ સ્વયમ્ ॥ ૭૪ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાગ્યરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પગ્યમેપટલે
 શ્રીરામરહસ્યે કદલીવનકેલિ પ્રકાશોનામ સમદશોઽધ્યાયઃ ૧૭ ॥

૧૮. અથ યાદશોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવોવાચ-
 ઇતિ શ્રીરામદેવસ્ય વિલાસાન્ વ્યલસોલ્લસન્ ।
 શ્રુત્વો ચૈઽસૌહનૂમન્તમગ્જનાનન્દનં મુનિઃ ॥ ૧ ॥
 એતદ્બુદ્ધયતમં વીર રામસ્યૈકાન્તવાસિનઃ ।
 કથં તેઽવગતં વિદ્વંશ્ચરિતામૃતમૃત્તમમ્ ॥ ૨ ॥
 શ્રુત્વાગસ્ત્યમુખાદેતદ્વાયોઃ સૂનુરુવાચ તમ્ ।
 યતોઽમૃતમિદં પ્રાપ્તં તન્નિબોધ મહામતે ॥ ૩ ॥
 આબાલાદ્રામભદ્રસ્ય લક્ષ્મણોઽનુચરોઽનુજઃ ।
 યદેતન્મુનિવર્ય ત્વં વેત્સિવેદ વિદાંવર ॥ ૪ ॥
 પ્રાપ્તં મે ભગવદ્રામચર્યામૃતમિદં તતઃ ।
 પ્રસન્નાદ્ હૃષ્યતોઽત્યન્તમે કાન્તસહચારિણઃ ॥ ૫ ॥
 અભૂસ્ત્વં રાવણસ્યૈવ મેરોરપિ ગિરેર્ગુરુઃ ।
 શક્ત્યા ત્વં વીરઘાતિન્યા વીરશય્યાં ગતોપ્યલમ્ ॥ ૬ ॥
 મમ ત્વં પુષ્પમાલેવ સુગન્ધિઃ સુખકોમલઃ ।
 ઉન્નયનેઽભવોઽશેષ ભૂમિમારોપ્યહો લઘુઃ ॥ ૭ ॥
 સૌમિત્રે ત્વત્કૃપા યાત્ર હેતુર્બુદ્ધોમયાઽનઘ ।
 પ્રસન્નોઽવોચદાત્મજઃ કૃતજ્ઞો ભક્તવત્સલઃ ॥ ૮ ॥
 આગ્જનેય મહાવીર સત્યમુક્તં ત્વયાત્વિદમ્ ।
 ઉદ્ધર્તુ માં મહેશોપિ નાલં તાર્ક્ષ્યસમોપિ સન્ ॥ ૯ ॥

शङ्खो भक्त्यैव योनेतुमीश्वराणामधीश्वरः ।
 श्रीरामो भगवानादितेवो विश्वम्भरो ध्रुवः ॥ १० ॥
 का कथास्मत्समुत्थानोत्थापनानयनादिषु ।
 यद्वि त्वं शङ्खुयादात्मनाथभक्त्या प्रवृद्धया ॥ ११ ॥
 वशीकारो महेन्द्रस्य प्रीत्युल्लासितसेवनम् ।
 तत्रैव सरसो भक्तिशब्दः शब्दविदांवर ॥ १२ ॥
 प्रीत्या परमयासाधो त्वया रामः प्रसाधीतः ।
 आत्यन्तिकीप्रिया तस्य सीतापिप्रथितागुणैः ॥ १३ ॥
 अंशा अेव वयं त्वस्यदासा भृत्याश्च सेवकाः ।
 आज्ञाया इष्यमाणत्वात्स्वतन्त्रा न कदायन ॥ १४ ॥
 तस्मिन् भगवति प्रीते श्रीरामे पुरुषोत्तमे ।
 प्रीता अेव वयं सर्वे तस्य प्रीणयितुः परम् ॥ १५ ॥
 तत्पूजा नः परा पूजा तत्स्तोत्रं नः परास्तुतिः ।
 तद्भावो नः परो भावो सप्यं तत्सप्यमेव नः ॥ १६ ॥
 तत्स्वाम्यं नः परं स्वाम्यं तत्कीर्तिर्नः पराप्रथा ।
 तत्त्वाभो नः परोवाभो हानिस्तद्धानिरेव नः ॥ १७ ॥
 आनन्दोऽस्य न आनन्दस्तद्धर्षो नः परा गतिः ।
 तत्तोषो नः परस्तोषः पुष्टिस्तत्पुष्टिरेव सन् ॥ १८ ॥
 प्रसादोऽस्य प्रसादो नस्तज्जयो नः परो जयः ।
 तत्सेवा नः परो धर्मस्तदाज्ञानः परा श्रुतिः ॥ १९ ॥
 सम्पदोऽस्य परा सम्पत्तद्धनं नः परं धनम् ।
 प्रयोजनं परं वीर तत्प्रयोजनमेव नः ॥ २० ॥
 तत्सत्ता नः परा सत्ता तत्स्थित्या नः परास्थितिः ।
 आत्मा नः सर्वथारामः किं विशिष्यादभिधीयते ॥ २१ ॥
 अेतत्पदाम्भुजद्वन्द्वे निर्द्वन्द्वारतिमास्थिता ।
 तेस्माकं बान्धवा लोके मित्राणि गुरवोपि य ॥ २२ ॥
 त्वं तु तेषां सङ्ख्येभ्यो गुणैः सर्वैर्विशिष्यसे ।
 आद्योदाहरणं धीमन् स्वामी धर्मभृतां गुणैः ॥ २३ ॥

आञ्जनेयत्वया रामः सहायेन कृपाकरः ।
 अवाप मलतीं कीर्तिं श्रियं सिद्धिं च शाश्वतीम् ॥ २४ ॥
 अनुक्रम्यः कुतो नासि सर्वेषां नः परन्तप ।
 अष्टाङ्गबुद्धियुक्तश्च मलावीर्यो मलाबलः ॥ २५ ॥
 गाणायामस्तवैवेह श्रीरामेमतिमुत्तमाम् ।
 गङ्गाधाराभिवाग्भोग्यौ तैलधाराभिवायलाम् ॥ २६ ॥
 दयमानमनास्त्वेषं मय्यसौ कुम्भसम्भव ।
 विज्ञापितो रघुस्यङ्गो लक्ष्मीवाल्मक्ष्मणो मया ॥ २७ ॥
 यद्यहं तेदयापात्रं रक्ष्योऽस्मि सर्वथा त्वया ।
 सौमित्रे मित्रभावेन ततो मामवलोकय ॥ २८ ॥
 श्रीरामस्य यस्मिन्नास्ति दृष्टानि यं श्रुतानि यं ।
 बहूनि बहुधा तात सुधास्पृष्टानि सर्वशः ॥ २९ ॥
 किन्तु तानि रघुस्थानि भुक्तिमुक्तिकराणि यं ।
 शत्रूणामपि भोग्यानि वन्दनानि मनीषिणाम् ॥ ३० ॥
 श्रुतानिनैव रामस्य दृष्टानि तु कुतो मया ।
 तद्गुणश्रावकैरल्पाद्भानरत्वात्तरोत्तम ॥ ३१ ॥
 धर्मार्थो यं परित्यज्य यानि देवो दिवानि शम् ।
 भुङ्क्ते तु भूभुवा साकं सुधा यत्र मुधामता ॥ ३२ ॥
 तानि मे वद कल्याण कल्याणी भारती तव ।
 रघुस्थानि रघुस्यङ्ग निर्विकारस्य सर्वतः ॥ ३३ ॥
 रामस्य दक्षिणो वालुर्दक्षिणो गुणवर्णने ।
 रामस्य गीयसे सर्वैः सान्तःपुरजन्मस्य च ॥ ३४ ॥
 त्वामाहुर्दृष्टयः प्राणं श्रीरामस्य वल्लिभरम् ।
 त्वय्ययस्य तु किं गोप्यं वाल्म्याभ्यन्तरवस्तुसु ॥ ३५ ॥
 सञ्जुवनी मयानीता जुवनार्थं वनौकसाम् ।
 भवन्नाथास्तयौषध्या जुवितास्ते वनौकसः ॥ ३६ ॥
 मामुज्जुवय रामस्य यस्मिन्नामृतवीरुधैः ।

જીવન્ શ્રીરામકામાય ભવિષ્યામિ પુનઃ પુનઃ ॥ ૩૭ ॥

ઇત્યર્થિતદેવેન લક્ષ્મણેન સુલક્ષ્મણા ।

ઉક્તાનિ તુ રહસ્યાનિ યાનિ તે ન્યગદં મુને ॥ ૩૮ ॥

સ્વરૂપં પરિપૃષ્ટેન પરિતુષ્ટેન તે ન ચ ।

યદન્યદ્વ્યઞ્જિતં તત્ર શ્રાવયેયં મુને પરમ્ ॥ ૩૯ ॥

લક્ષ્મણઉવાચ-

સીતાદૂત મહાભાગ ત્વયા પૃષ્ઠોનિશમ્યતામ્ ।

આસ્તિકાગ્ર્યાધિયાધીર ગોપ્યાદ્રોપ્યમિદંહરેઃ ॥ ૪૦ ॥

આયુર્વેદો ધનુર્વેદો ગાન્ધર્વ ચાર્થદર્શનમ્ ।

ઇતીમાનિદશાઙ્ગાનિ રથ નામાનિ યસ્ય સઃ ॥ ૪૧ ॥

જ્ઞેયો દશરથો વેદઃ સાધ્ય સાધન દર્શનઃ ।

યજ્ઞેસીયજ્વનાં વંશે ઇક્ષ્વાકૂણાં મહાત્મનામ્ ॥ ૪૨ ॥

મર્યાદાપાલનાયૈવ લોકાનાં ધર્મવૃદ્ધયે ।

રાજાત્મના વરીવર્તિ શક્તિત્રયસમન્વિતઃ ॥ ૪૩ ॥

ત્રિકાણ્ડોડખણ્ડ રૂપાર્થો બ્રહ્માણ્ડે શમ્મુખાલયઃ ।

શબ્દરૂપેણ વિપ્રાણામાસ્યેષુ નિવસત્યસૌ ॥ ૪૪ ॥

ક્રિયા જ્ઞાનં તથોપાસ્યરિતિ શક્તિત્રયીશિતુઃ ।

એકૈકા બહુવિસ્તારા કલસ્ફારા પ્રમાત્મિકો ॥ ૪૫ ॥

તાસાં ક્રિયા તુ કૈકેયી સુમિત્રોપાસનાત્મિકા ।

જ્ઞાન શક્તિશ્ચ કૌશલ્યા વેદો દશરથો નૃપઃ ॥ ૪૬ ॥

ક્રિયાયાં કલહો દૃષ્ટો દૃષ્ટા પ્રીતિરુપાસને ।

જ્ઞાનેનાત્મસુખં નિત્યં દૃષ્ટં નિર્ઝેતુ નિર્મલમ્ ॥ ૪૭ ॥

સર્વોધર્મઃ ક્રિયાજન્મા સ્વર્ગાદિસ્થિતિકારણમ્ ।

કૈકેય્યાપ્યક્રિયાયાં તુ જાતોડયં ભરતાત્મના ॥ ૪૮ ॥

સર્વેષાં જગતાં નિત્યં ધારણાદ્ભરણાચ્ચ સઃ ।

ભવ્યવસ્તુરતત્વાચ્ચ પ્યાતોસૌ ભરતાપ્યયા ॥ ૪૯ ॥

ક્રિયાકાણ્ડસ્ય શાસ્તાસાવૈશ્વર્યસ્યાપિ શક્તિભૃત્ ।

પક્ષપાતી ચ ધર્માણામધિષ્ઠાતા પ્રતિષ્ઠિતઃ ॥ ૫૦ ॥

सुमित्रारूप शक्त्या तु जनितो लक्ष्मणोऽर्भकः ।
 भक्तः परिजनो दासः सभा सेवादि दैशिकः ॥ ५१ ॥
 भगवद्भामदेवस्य कल्याणगुणशालिनः ।
 अर्थनीयाङ्घ्रि पद्मस्य दातुश्चानन्दसम्पदाम् ॥ ५२ ॥
 सर्वेषां लोककामानां व्यवस्थापकताश्रितः ।
 सर्वेषां रामकामानां नित्यानामपि साधकः ॥ ५३ ॥
 कामाभ्यपुरुषार्थस्य नेता लक्ष्मण उच्यते ।
 भक्तानां पक्षपातीय रामादेशे धृतप्रतः ॥ ५४ ॥
 शत्रुघ्नो नित्य शत्रुघ्नोरामरामजनावलेः ।
 तथैव जनितो देव्या ममप्राणममोऽनुजः ॥ ५५ ॥
 अर्थाभ्यपुरुषार्थस्याध्यक्षः शिक्षःसुदक्षिणः ।
 श्रीरामभक्तभक्तानां पक्षपाती विचक्षणः ॥ ५६ ॥
 श्रीरामायुधयूथानां राजा रत्नभुजावरः ।
 शस्त्रशास्त्रसमूहज्ञो रामप्रेमाविताशुभः ॥ ५७ ॥
 भरतो नीलरत्नाभः पीतवासा मनोहरः ।
 श्रीरामागारवाद्यानां रोजरङ्गमहापटुः ॥ ५८ ॥
 तडिद्धेमतनुः श्रीमान् कौसुमांवररञ्जनः ।
 रक्ताम्भोरुडपत्राक्षः कौमारो दुन्दुभिरवनः ॥ ५९ ॥
 कर्पूर पूर गौराङ्गो रक्तनेत्रः सितांवरः ।
 लक्ष्मणस्त्वत्समक्षोऽहं पश्यमां सदयं हरेः ॥ ६० ॥
 प्रासादानां य राजाऽहं सर्वराजशिरोमणोः ।
 सीतापतेर्भगवतो विहारव्यसनादिषु ॥ ६१ ॥
 छतश्चास्मि वरस्त्रीणां कलाकौशलपेशलः ।
 शुद्धोस्मि सर्वकार्येषु शक्तोऽप्यस्य मनोनुगः ॥ ६२ ॥
 सर्वज्ञं सर्वसङ्कल्पसर्वशक्तिसमन्वितम् ।
 तरुणं रूपसम्पन्नं सुकुमारं महाबलम् ॥ ६३ ॥
 प्रांशुं नीलोत्पलश्यामं द्विभुजं तनुमध्यमम् ।

રક્તારવિન્દનયનં સ્નિગ્ધગમ્ભીર ભાષણમ્ ॥ ૬૪ ॥
 કન્દર્પકોટિસૌન્દર્યં સુન્દરીવૃન્દકર્ષિણમ્ ।
 પુંસાં દૃષ્ટિમનોહારિ કાન્તમેકાન્તભાજનમ્ ॥ ૬૫ ॥
 ગન્ધર્વરાજપ્રવરવપુર્વેષવિનોદિનમ્ ।
 પીતાંવરં મહોરસ્કં મુક્તામણિમહાછવિમ્ ॥ ૬૬ ॥
 સર્વાલકુારકાવ્યાદિકલાકોશાદિપારગમ્ ।
 સડ્ગીતાદિપ્રણેતારં નિત્યાનન્દમહોદધિમ્ ॥ ૬૭ ॥
 સર્વાકર્ષં સુરસ્ત્રીણાં મુનીનામપિ મોહનમ્ ।
 સર્વેષાં સર્વદાહ્વાદમનીષિણમનાતુરમ્ ॥ ૬૮ ॥
 યાવત્સડ્ગ્ધ્યાયમાનાનાં ભોક્તૃણાં દેશકાલયોઃ ।
 ઉત્કૃષ્ટં તાવતાં નિત્યં નિત્યાચિન્ત્ય શરીરિણમ્ ॥ ૬૯ ॥
 લોકે રમયતાં પુંસામેકમદ્વૈત ધર્મિણમ્ ।
 કૌશલ્યાસુષુવે યં તુ કર્તારં જગતાં સુતમ્ ॥ ૭૦ ॥
 મોક્ષાખ્યપુરુષાર્થસ્ય ભર્ત્તાસૌ જગતાં પતિઃ ।
 શ્રીરામો નામ ઇત્યુક્ત ઋષિભિસ્ત્વેક ઈશ્વરઃ ॥ ૭૧ ॥
 શૃંગારસ્ય રસસ્યાયં દેવતા પરમા સ્મૃતા ।
 કામિનીનાં ચ સર્વાસાં કામોન્માદકરો ભૃશમ્ ॥ ૭૨ ॥
 નાયકોડલૌકિકો હ્યેષ પ્રાકૃતાઽપ્રાકૃતૈર્મતઃ ।
 તિસ્રઃ કોટયો ભવંસ્તસ્ય ગન્ધર્વીણાગ્ચ સુભ્રુવામ્ ॥ ૭૩ ॥
 રૂપયૌવનકાન્ત્યાદિ શાલિનીનાં મૃગીદૃશામ્ ।
 ગીતવાદિત્ર નૃત્યેષુ કોવિદાનાં કલાસુ ચ ॥ ૭૪ ॥
 રમણં રમયન્તીનાં કાન્તધર્મં સુધા જુષામ્ ।
 સન્તિ સીતાસખીત્વેન રામાગારરમા ઇમાઃ ॥ ૭૫ ॥
 દુર્લભાઃ સુરમુખ્યાનામપિ સર્વાંગશોભનાઃ ।
 ભુજિષ્યાણાં સુતન્વીનાં શ્રીકાન્તૈકાન્તચેતસામ્ ॥ ૭૬ ॥
 સૌગન્ધ્ય સૌકુમાર્યાદિસુધાસૌન્દર્યસમ્પદામ્ ।
 સીતયા ત્યક્તવૈરાણં દેવીનાં દિવ્યકર્મણામ્ ॥ ૭૭ ॥

चित्ररूपप्रवीणानामदृश्यानां सुरीष्वपि ।
 नानाविधाङ्गयेष्टाभिर्नाना पाङ्गतत्तद्गितैः ॥ ७८ ॥
 गाढाश्लेषविधाभेदैर्दिव्यगन्धानुलेपनैः ।
 प्रेयासां प्रीणयन्तीनां लज्जामारतनुभुवाम् ॥ ७९ ॥
 स्मेरमुष्पेन्दुकान्तानां नित्योत्सवभुञ्जं हरेः ।
 भुज्यं सभ्यं गतानां य सीताया नर्मकर्मणः ॥ ८० ॥
 सहायानां गुणैःस्वीयैः कान्ताह्लादनकर्मसु ।
 अन्यूनानां श्रियो देव्या रूपमाधुर्यमप्युनैः ॥ ८१ ॥
 रसकेलौ क्षिपन्तीनां प्रियं प्रेमालतात्मनाम् ।
 भक्तानां मधुपानाद्यैः कान्तभोगमहातृषाम् ॥ ८२ ॥
 भानिनीनां मलोन्मादं विश्लेषाद्विभवद्रुजाम् ।
 विश्लेषाधसल्लिख्युनां कान्तालापस्मलद्विराम् ॥ ८३ ॥
 अन्योन्यस्नेहभङ्गानां पराणां प्रकृतेर्विभोः ।
 मञ्जुस्नूपुरारावसंलापाद्विगुणस्तवैः ॥ ८४ ॥
 भङ्गलानि दधानानां रामागारेषु सर्वतः ।
 पद्मानि सन्ति पद्मानां पत्यूरामस्य वेश्मसु ॥ ८५ ॥
 नित्यं विलासिनो यस्माद्विलासिन्यस्ततोऽस्य तु ।
 तत्पत्निरिचिकानां तु न सङ्ख्या कविना यतः ॥ ८६ ॥
 तासामासां य नारीणां स्वामिन्येकैव जानकी ।
 देवी सर्वविभूतीनामनन्तानामधीश्वरी ॥ ८७ ॥
 प्राणेश्वरी जगत्प्राणभूतरामस्य भामिनी ।
 यथा तत्पत्निरिचिक्यो रूपद्रविणसम्पदः ॥ ८८ ॥
 न तथा स्वर्गवासिन्यो देव्योपि श्रुतिमागताः ।
 यूथसो हि विभक्तानां शुद्धानां कुलकर्मभिः ॥ ८९ ॥
 श्रीराम ऐक्येवासां पतिः पतिप्रताडिताः ।
 द्वेधारामपरीवाराः पुत्रादीकृतभेदतः ॥ ९० ॥
 द्विव्या ऐक्यसाकारा रामाराधनसाधनाः ।
 वाङ्मयकार्येषु पुरुषा ऐकाग्रहृदयाः स्थिताः ॥ ९१ ॥

આભ્યન્તરેષુ કાર્યેષુ સર્વા દેવ્યો વ્યવસ્થિતાઃ ।
 યથા પ્રિયાસ્તાસ્તસ્ય પ્રાણેભ્યોઽપિ પ્રિયા મતાઃ ॥ ૯૨ ॥
 તથાસ્ય પુરુષાઃ સર્વે નાત્ર ભેદોણુરીક્ષ્યતે ।
 અન્યોન્યાનન્દસન્દોહા અન્યોન્યાસ્યાભિલાષિણઃ ॥ ૯૩ ॥
 અન્યોન્યદોષરહિતા અન્યોન્યસ્તુતિ સાદરાઃ ।
 નરાનાર્યશ્ચ રામસ્ય રામૈકપ્રેમબન્ધનાઃ ॥ ૯૪ ॥
 રામારાધનસંસિદ્ધાઃ સિદ્ધીનામપિ સિદ્ધિદદાઃ ।
 સ્યાત્સૈન્ધવધનઃ કૃત્સ્નો રસ એવ રસાવહઃ ॥ ૯૫ ॥
 રામોઽપિ રસ એવસ્યાદ્વાહ્યાભ્યન્તરરૂપવાન્ ।
 યત્ર યાતિશયો દૃષ્ટઃ પરેષાં પરકર્ષણઃ ॥ ૯૬ ॥
 ઇષ્યતે સવિશેષઙ્ગૈઃ સાધ્યત્વં ભજતે યદિ ।
 યત્રાનન્દસ્ય નેયત્તા નિત્યાવિચિન્નરૂપિણઃ ॥ ૯૭ ॥
 તસ્યોત્કર્ષાપિકર્ષાદિદૃષ્ટ્વેચ્છા તત્ર કિં ભવેત્ ।
 પત્યુઃ શ્રીપાદયોઃ સેવા સામ્રાજયૈકસુખાસયા ॥ ૯૮ ॥
 ભૂયતે નિત્યયા તેષાં દોષદૂરગયાપરમ્ ।
 સર્વાભ્યન્તરકાર્યેષુ પ્રેરિણી જનકાત્મજા ॥ ૯૯ ॥
 તાસાં સ્વામિની ભૂતા તદ્ભાવામૃતવર્ષિણી ।
 કાન્તોપિતન્મુખપ્રેક્ષીતજજન્યાનન્દનિર્ભરઃ ॥ ૧૦૦ ॥
 પ્રેયસ્યા એવ તત્રાસૌ સ્વામ્યં સ્થાપયતીશ્વરઃ ।
 સર્વેષુ વાહ્યકૃત્યેષુ સ્વામી તેષાં પ્રવર્તકઃ ॥ ૧૦૧ ॥
 પ્રિયા પ્રીતિવિશુદ્ધાર્થં નાનાભાવવિભાવના ॥
 સર્વેષુ ભૂપરૂપેષુ સ્વાર્થકૃત્યેષુ સર્વશઃ ॥ ૧૦૨ ॥
 અન્યોન્યં નૈવ દમ્પત્યોરિચ્છાયાઃ પ્રતિકૂલનમ્ ।
 સર્વેષુ વ્યવહારેષુ સ્વરૂપગુણભૂતિષુ ॥ ૧૦૩ ॥
 સામરસ્યં તયોઃ સર્વેરનુભૂતં મયાપિ ચ ।
 યે દાસા દાસદાસા યા દાસ્યમાસાં ચ દાસિકાઃ ॥ ૧૦૪ ॥

સીતાયાઃ પરયા ભક્ત્યા સખ્યો યાશ્ચ પરાયણાઃ ।
 તે ચ તા અપિ રામસ્ય સર્વાઃ પ્રાણસમાઃ શુભાઃ ॥ ૧૦૫ ॥
 તેષ્વત્યન્તરતિઃ શ્રીમાનપિ રામો મહામનાઃ ।
 યે વા પરિજનો યે ચ પરિચારપરાયણાઃ ॥ ૧૦૬ ॥
 રામસ્ય લોકરામસ્ય વિરામસ્યાપદાં સતામ્ ।
 તેપિ સીતાકૃપાપાડ્ગસુધાભાજનતાડ્ગતાઃ ॥ ૧૦૭ ॥
 મમૈવૈતા ઇતિ પ્રજ્ઞા સીતાયાસ્તેષુ વર્તતે ।
 રામપ્રેમ્ણોષિકં પ્રેમ યેષાં સીતાપદદ્વયે ॥ ૧૦૮ ॥
 તે રામદાસ્યરસિકાઃ સદાનન્દૈકવર્દ્ધનાઃ ।
 રામો ન સીતયાશૂન્યઃ સીતા રામં વિના નહિ ॥ ૧૦૯ ॥
 અન્યોન્યં સમવતૌ તાવન્યોન્યોત્કર્ષકારકૌ ।
 શૃંગારાખ્યરસસ્યૈવ રક્ષાં ચ સ્યાદનામયીમ્ ॥ ૧૧૦ ॥
 સ્વરૂપૈક્યે રસોનસ્યાદ્દામ્પત્યં નુ કુતસ્તરામ્ ।
 સ્વરૂપમેવ શૃંગારો ભાર્યાપિ સ્વયમેવ હિ ॥ ૧૧૧ ॥
 યેષાં તેષાં રસોત્પત્તિઃ કથં વા ભોક્તૃભોગ્યતા ।
 સ્વરૂપસ્ય સમાનત્વાત્સદા સર્વત્ર દેહિનામ્ ॥ ૧૧૨ ॥
 આનન્દો મૈથુનોદ્ભૂતઃ સુપ્રાપ્યઃ સર્વતો ભવેત્ ।
 શૃંગારે ભાવવૈયર્થ્યં નિત્યસિદ્ધે વિશેષિણિ ॥ ૧૧૩ ॥
 વિશેષેણ તુ સાધ્યત્વે સ્વરૂપે ભેદ આપતેત્ ।
 શૃંગારસ્ય વિશેષત્વાદાત્મત્વે કથમસ્ય તુ ॥ ૧૧૪ ॥
 સ્થાતાં દારપતી ચોભૌ તુલ્યૌ તાવજિતેન્દ્રિયૌ ।
 ન ચ દેહિદ્વયેનાસ્ય શૃંગારસ્ય જનિર્મતા ॥ ૧૧૫ ॥
 નિત્યત્વાદાત્મનો જન્મવિરુદ્ધં કથમિષ્યતે ।
 પારમાર્થિક ભેદેન ભોક્તૃભોગ્યસ્વરૂપયોઃ ॥ ૧૧૬ ॥
 શૃંગારસુખસારાત્મા નારીસડ્ગેન જાયતે ।
 રસાનાં રસભાવાનાં ભેદોવાધિત એવ ચઃ ॥ ૧૧૭ ॥
 ભોગ્યત્વભોક્તૃત્વાદ્વેતોઃ સ સ્યાલ્લોકપ્રમાણકઃ ।
 ભિન્નસ્વરૂપધર્માણૌ સીતારામૌ યતસ્તતઃ ॥ ૧૧૮ ॥

નિત્યેચ્છયોઃ સુખોત્તુડ્ગો ર્ડગઃ સ્યાત્પજ્જલોડનયોઃ ।
સુપાસ્યઃ સમયા ચાન્યૈ રામઃ શૃડ્ગારચિન્તકૈઃ ॥ ૧૧૯ ॥

નિત્યામૃતભુજિસ્થાનભોગોપકરણાકૃતિઃ ।
સ્ત્રીપ્રધાનોવતારોડયં શ્રુડ્ગારોત્કર્ષહર્ષણઃ ॥ ૧૨૦ ॥

સર્વજ્ઞોપ્ય મુધામુગ્ધો વિમુગ્ધાદ્ભુતકર્મકઃ ।
આશુપ્રસાદ આર્તાનામાશ્વભીષ્ટકલપ્રદઃ ॥ ૧૨૧ ॥

ભક્તસંશ્લેશ વિશ્લેષસુખ દુઃખ સ્વભાવવાન્ ।
ભક્તનામેવ ભોગાર્થ વિભૂતિઃ પરમાઃ કલાઃ ॥ ૧૨૨ ॥

સ્વાત્મનશ્ચ ગુણાંશ્ચાપિ વિભર્ત્યેષુ રઘૂત્તમઃ ।
માતાપિતૃસહસ્ત્રેભ્યો વત્સલો દૃઢસૌહૃદઃ ॥ ૧૨૩ ॥

કામધેનુસહસ્ત્રેભ્યશ્ચિન્તામણિચયાદપિ ।
કામદાને મહાકલ્પઃ કલ્પવૃક્ષવનાદયમ્ ॥ ૧૨૪ ॥

નારી વાસ્તુ નરોવાસ્તુ કામાર્તઃ શરણાડ્ગતઃ ।
રક્ષિતવ્યસ્વનેનૈવ વ્રતસ્થપરિરક્ષિતા ॥ ૧૨૫ ॥

નાત્ર કિં ચિદ્વિરુદ્ધં વા દિવ્યશક્તિગણાસ્ય તુ ।
હનૂમસ્ત્વં મહાપ્રાણો ગાન્ધર્વાડ્ગવિશારદઃ ॥ ૧૨૬ ॥

રસજ્ઞોરસભાવજ્ઞો ભક્તિજ્ઞો ભરતાગ્રજે ।
સ્વરૂપજ્ઞો ગુણજ્ઞસ્ત્વં વિશેષજ્ઞ ઉદાહૃતઃ ॥ ૨૭ ॥

આજન્મન્બ્રહ્મચારી ચ સર્વજ્ઞાનવતામ્બરઃ ।
ઉક્તં સ્વરૂપમેતેષાં રામાદીનાં મયાહિતે ॥ ૧૨૮ ॥

વિશ્રામં ગચ્છ ભદ્રં તે પાત્રભૂતો રસશ્રિયાઃ ।
ઇત્યં લક્ષ્મણસંજ્ઞેનકવિના બ્રહ્મવાદિના ॥ ૧૨૯ ॥

રહસ્યામૃતપાનેન જીવિતોડસ્મિ પુનઃપુનઃ ।
શ્રુતન્દેવિત્વયાગૌરિ સંવાદામૃતમાદિતઃ ॥ ૧૩૦ ॥

ઇદંરસજાહૃદયં લક્ષ્મણાનિલપુત્રયોઃ ।
ધન્યાઃ શૃણ્વન્તિ ભાવજ્ઞા ભક્તાઃ શ્રીરામસીતયોઃ ॥ ૧૩૧ ॥

સંવાદં લક્ષ્મણાદીનાં પુણ્યશ્રીભાવવર્ધનમ્ ।

શ્રીપાર્વત્યુવાચ-

ધન્યાસ્મિ પુણ્યપુજાસ્મિ સભાગ્યાસ્મિ મહેશ્વર ॥ ૧૩૨ ॥

કથા શેષં પુનર્બૂહિ વાયુપુત્રમુનિશ્રિતમ્ ॥ ૧૩૩ ॥

॥ ઇતિ નારદપાગ્યરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પગ્યમપટલે

શ્રીરામચરિત્રસ્યે સ્વરૂપપ્રકાશોનામાષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ ૧૮ ॥

૧૯. અથ એકોનવિંશોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવોવાચ-

ઇત્યં હનુમતા રામરાસલીલાનુવર્ણિતા ।

ઋષિણ્યાકર્ણિતા ત્વત્કર્ણભરણસંગતા ॥ ૧ ॥

અનયા રામચન્દ્રોઽન્ સીતયા સહ સુન્દરઃ ।

હૃદયવરુદ્ધ્યતે નિત્યમાનન્દગુણમન્દિરઃ ॥ ૨ ॥

શ્રીરામમન્નસારાર્થ એષ તે વિશદીકૃતઃ ।

ભક્તાયા રસયુક્તાયા વિવિક્તાયાતમોગુણાત્ ॥ ૩ ॥

રમુકીડાર્થકોધાતુ ધ્વજન્તો મુનિશાબ્દકૈઃ ।

વ્યુત્પાદિતો ગુણગ્રામો રામ ઇત્યેકરૂપભાક્ ॥ ૪ ॥

રમન્તે રસિકા યસ્મિન્ દિવ્યાનેકગુણાશ્રયે ।

સ્વયં ચદ્રમતે તેષુ રામસ્તેન પ્રયુજ્યતે ॥ ૫ ॥

વિના કીડાં પ્રયુજ્યેત રામ ઇત્યેકસુન્દરઃ ।

નૈવાયલસુતે દેવિ કીડારસમયો હિ સઃ ॥ ૬ ॥

કીડા સમ્પદ્યતે ચૈસ્તુ ગુણૈર્નૈકગણૈઃ શુભૈઃ ।

જ્ઞેયોઽસ્મિન્સતતં રામ ઇત્યાહુર્મુનયોઽમલાઃ ॥ ૭ ॥

ણિજર્થોપ્યત્ર બોધવ્યઃ શબ્દ સ્વારસ્ય કારણમ્ ।

કર્તૃર્થપિ હ્યયઃ પ્રામૌ ન કિચ્ચિદપિ બોધકમ્ ॥ ૮ ॥

પ્રયોજકઃ સ્વયં ચાપિ કર્તાનૃત્યાદિ કેલિષુ ।

રામેત્યાપ્યાં પ્રયાત્યેકો લોકેષુ ગુણિનાંવરઃ ॥ ૯ ॥

સર્વકીડાશ્રયોરામઃ સર્વલોકાશ્રયોવિભુઃ ।

સર્વાસ્વાધમયો રામોરામઃ સર્વમનોરમઃ ॥ ૧૦ ॥

सर्वदाऽलं रमेरामे गुणग्रामेमनोरमे ।
 सर्वानन्द कदम्बेस्मिन्विरामे परमापदाम् ॥ ११ ॥
 विष्णोः सर्वेऽवताराये स्वयं विष्णुश्च शाश्वतः ।
 अलं ब्रह्मा य सिद्धाश्च सर्वे ते राममाश्रिताः ॥ १२ ॥
 रामादन्यं न रामो सावाश्रितो गिरिनन्दिनि ।
 आद्यः कश्चित्परस्तस्मादाश्रयेत्तं स नास्ति सः ॥ १३ ॥
 रामद्यत्येक शब्दीयं मुख्यं वृत्त्याश्रितः प्रिये ।
 गौण्यात्वन्यत्र वर्तेत तस्मात्सीताप्रियात्प्रिये ॥ १४ ॥
 ज्ञात्वैवं राममन्त्रार्थमनोरामे निवेश्य च ।
 राममेव सदाभद्रे जप भक्ति रसाश्रया ॥ १५ ॥
 सर्वलोकेश्वरीभूत्वा रामाराधनराधसा ।
 यद्यासने सदातिष्ठ मम पार्वति निर्भया ॥ १६ ॥
 आदेशं पार्वतीपत्युरिति सा सिरसाददे ।
 रामं भत्वापरम्ब्रह्म तन्नामामृतसासना ॥ १७ ॥
 उवाच प्रज्ञाताशम्भुं जिज्ञासुरपरम्परम् ।
 रजस्यं रामयन्द्रस्य लोककान्तस्य पार्वती ॥ १८ ॥
 लोकनाथ मुनिध्येय सर्वशास्त्ररजस्यवित् ।
 अतीन्द्रियगुणग्रामविज्ञानामृतसागर ॥ १९ ॥
 कार्यतेरामरासानुकराणं कदलीवने ।
 उन्मुक्ततेति यद्वाक्यं तेन मांसंशयोऽजनि ॥ २० ॥
 किमेतस्य क्लृप्तुर्वैकुण्ठं तु कुतूहले ।
 वैकुण्ठं य कथन्तस्य कार्यते यद्धनूमता ॥ २१ ॥
 शूराणाङ्कृतविधानां बुद्धेः परमुपेयुषाम् ।
 विह्वले विपरीते वा प्रवृत्तिर्नोपपद्यते ॥ २२ ॥
 पूर्वकालकृतं कर्मपारकीयं य यद्भवेत् ।
 वर्तमानं कथं तत्स्यादात्मीयं य भवेत् कथम् ॥ २३ ॥
 भवन्तन्मां य ये भक्ता आश्रिताः क्लृप्ताभ्यया ।

ते त्वयारामवैभुभ्यात् पापकोटौ निवेशितः ॥ २४ ॥

कोटोषस्त्वयि येन त्वद्भक्तारामपराङ्मुखाः ।
भवन्ति ममभक्ताश्च केन दोषेण दूषिताः ॥ २५ ॥

अेतद्वाक्यं मदास्यात्त्वं श्रुत्वा कर्णविदारणम् ।
कोपममाकुरु कल्याण त्वयैवोक्तमिदं पुरा ॥ २६ ॥

आकर्ण्येति प्रिया वाक्यं वाक्यं चाल मलेश्वरः ।
उद्धर्तुं शक्यमेतत्ते हृदिशल्यमिवार्पितम् ॥ २७ ॥

निः शल्यायास्तवोद्धर्तुं वाञ्छामीच्छानुसारिणम् ।
रामानुकराणानां य भुज्याभुज्य कृत्वादिक् ॥ २८ ॥

सत्त्वं रजस्तमश्चेति गुणास्त्रयमिदं प्रिये ।
स्वभावः प्रकृतेरेव न ज्ञापयः पुनः ॥ २९ ॥

त्रयाणां त्रय अवैषामधिष्ठानानि येश्वराः ।
उभे विष्णुरहं ब्रह्मा येत्यमी जगदीश्वराः ॥ ३० ॥

तत्र विष्णुमहायोगी प्रधानपुरुषेश्वरः ।
सर्वेषामस्मदादीनां स्वामी य प्रकृतेः परः ॥ ३१ ॥

शुद्धसत्त्वप्रधानोसौ सत्त्वादीनाम्प्रवर्तकः ।
सत्त्वेनाश्रीयते लोकेस्थित्यैस्वेच्छानुवृत्तिषु ॥ ३२ ॥

विष्णुना सत्त्वरूपेण जन्मकाले तु यः पुमान् ।
दृष्टोभवति सत्त्वैकतानो राम परायणः ॥ ३३ ॥

यथोक्तेन तु येनास्थभक्ता अपि शुभाश्रयाः ।
सत्त्वैकनिलयाः सर्वे ह्युद्धोद्धृतिगामिनः ॥ ३४ ॥

ब्रह्मणोरजसा व्याप्तो दृष्टोभवतिपूरुषः ।
प्रवृत्तिस्वभावो विष्णोः स्वभावाद्विभुषः सदा ॥ ३५ ॥

रजसा व्याप्यते ब्रह्मा लोकस्सृष्टत्वेतुना ।
तद्भक्ता अपितेनैव व्याप्यन्ते रजसा सदा ॥ ३६ ॥

मध्यमाङ्गतिमेतेपि याता यास्यन्ति यान्ति य ।
गतिर्गुणानुरुपास्यादिति वेदविदोविदुः ॥ ३७ ॥

તમસા વ્યાપ્યતે રુદ્રઃ સૃષ્ટિસંહારહેતુના ।
 અપ્રકાશસ્વરૂપેણ પ્રમાદાદિકૃતા પુરા ॥ ૩૮ ॥
 મદ્ભક્તા અપિ વામોરુતમ ઉદ્ગિજ્જતચેતસઃ ।
 અધોઽધોગતિમાયાન્તિ નિન્દ્યાજ્ઞાનમયીમુમે ॥ ૩૯ ॥
 કામ ક્રોધ ભયોદ્વેગહિંસા મિથ્યાદિકર્મણઃ ।
 મદિરામાંસ સર્વાશોરામવૈમુખ્યકારણમ્ ॥ ૪૦ ॥
 તામસી ત્વં તુ શક્તિર્મે સર્વદા મદિરાશના ।
 માંસમૈથુન હિંસાદિ વિહારાજનમોહિની ॥ ૪૧ ॥
 તત્તત્કામપ્રદાનેન મોહયન્ત્યાસ્તવાપિયે ।
 ભક્તસ્તેઽતીવ નિષ્ઠિયા નિષ્ઠૃપા મદિરાપ્રિયાઃ ॥ ૪૨ ॥
 માંસમૈથુન ધર્માણઃ કામ્યકર્મપરા હરિમ્ ।
 નિન્દન્તો રામતદ્ભક્તાન્યાન્તિ ઘોરતરાડ્ગતિમ્ ॥ ૪૩ ॥
 મિથોગુણ વિરોધેનવિરુદ્ધન્તે ગુણગ્રહાઃ ।
 સ્વાં સ્વાડ્ગતિં પ્રપદ્યન્તે મુક્તિસ્વર્ગતમોભિધામ્ ॥ ૪૪ ॥
 પ્રકાશાદિગુણૈઃ સત્ત્વં પ્રવૃત્યાદિગુણૈ રજઃ ।
 પ્રમાદાદિગુણૈર્જીયં તમોગ્યજ્ઞાનકારણમ્ ॥ ૪૫ ॥
 એવડ્ગુણસ્વાભાવાસ્તે ભૂયોભૂયોપિ વર્ણિતાઃ ।
 ન ચાત્રૈવ તુ વક્તવ્યાઃ પિષ્ટપેષણનીતિતઃ ॥ ૪૬ ॥
 નહિ સર્વેપિ મદ્ભક્તાસ્તમસા નષ્ટ ચેતસઃ ।
 ભ્રસ્યન્તેપુરુષાર્થાશ્ચ તવભક્તા ઇવાંવિકે ॥ ૪૭ ॥
 રામન્દેવં પરમ્બ્રહ્મ ભગવન્તં પુરુષોત્તમમ્ ।
 રામમેવપરં પ્રાપ્યં મન્વાનાઃ પુરુષાસ્તુયે ॥ ૪૮ ॥
 તદ્ભક્તિજ્ઞાનદાતારમુમે માં સમુપાશ્રિતાઃ ।
 આચાર્યત્વેન સેવન્તે તે તરન્તિ ભવામ્બુધિમ્ ॥ ૪૯ ॥
 મામેવં પરમત્વેન ભજન્તોઽપિ દ્વિષન્તિ ચે ।
 ન તે મુક્તિપદં યાન્તિ ભૂતયોનય એવ તે ॥ ૫૦ ॥
 આચાર્ય સર્વદેવાનાં બ્રહ્માણં ચ ભજન્તિ ચે ।
 રામપ્રાપક બુદ્ધ્યો તે મોક્ષં યાન્તિ સુદુર્લભમ્ ॥ ૫૧ ॥

शीघ्रं परन्तु मुक्तिश्चाभगवन्तं पुरुषोत्तमम् ।
 प्राप्नुवन्ति मलात्मानो विलवेन्त्वज्जार्थकाः ॥ ५२ ॥
 निर्गुणां भगवद्भक्तिस्तद्भक्ता अपि निर्गुणाः ।
 निर्गुणो भगवान् रामः कल्याणगुणसागरः ॥ ५३ ॥
 सर्वेभ्यवनधर्माणो मद्भक्ता धनभाजनम् ।
 अन्तवत्तु कृलन्तेषां रामाद्येन वळिर्मुखाः ॥ ५४ ॥
 येषां रामो प्रियोऽत्यर्थं रामस्य य प्रिया अलम् ।
 त्वत्तोपि नन्दिनोपीमे रामादपिप्रिया मम ॥ ५५ ॥
 सदारामप्रियेष्वेव वर्तेरामकथोत्सुकः ।
 ते मे बन्धुतमा ये तु नित्यंरामैकवान्धवा ॥ ५६ ॥
 अलं त्वं य तथा नन्दी भवामो भगवत्यजे ।
 भक्तिमन्तस्त्रयोऽप्येव नान्योस्ति प्रथमेष्वपि ॥ ५७ ॥
 युवयोस्तम उद्रेकेतिरोधीयेत तद्रतिः ।
 पुनरुद्धोध्येत साहि मया वाङ्मित्तिश्छता ॥ ५८ ॥
 रक्तमांसप्रिया त्वं तु मदिरारसिकाऽनिशम् ।
 मैथुनेकमनादेवि लिंसाकेलिदिगम्भरा ॥ ५९ ॥
 तथैव तवभक्ताश्च मांसमैथुनमधपाः ।
 मिथ्यामोह वसा मूढा मानिनः पशुलिंसकाः ॥ ६० ॥
 शौचायार विडीनाश्च भूतप्रेतपिशाचकाः ।
 वेतालाराक्षसायक्षाः क्रूराः सिन्दूरयिन्त्रिताः ॥ ६१ ॥
 शूद्राश्चाण्डाल गौडाश्च भेदभिल्लाश्चपुस्कशाः ।
 कुविन्दाश्चर्मकाराश्च ये यान्ये ढीनजातयः ॥ ६२ ॥
 तेषान्त्वम्परमादेवी तमसानां तमःप्रिया ।
 स्वभाव ओषतेगौरिदुर्निवार्यो मयापि य ॥ ६३ ॥
 तत्त्वं ब्राह्मणजातीनां सात्त्विकानां तु देवता ।
 वैष्णवानां विशेषेण सत्कर्म निरतात्मनाम् ॥ ६४ ॥
 मयात्वया य ये दृष्टाः सर्गेतेस्युस्तमोवशाः ।

ત્વન્મદારાધનશ્રદ્ધાવિરુદ્ધાહરિ સજ્જનૈઃ ॥ ૬૫ ॥

નતેભ્યો રોચતે રામો રામાયાપિ નતેખલાઃ ।

યમેનૈવ નિહત્યન્તે પશુવત્પશુ મારકાઃ ॥ ૬૬ ॥

પ્રાણાભક્ષી કુતોરામે સર્વાત્મનિરતિન્તુ તામ્ ।

લભેત શુદ્ધ સત્વાનાં દુર્લભાયા સતામપિ ॥ ૬૭ ॥

મધમાંસ રતો યસ્તુ પશુ હિંસા પરો વૃથા ।

શુદ્ધ કામો ભવેત્સોપિ ચિત્ર ચિત્ર તરં ત્વિદમ્ ॥ ૬૮ ॥

મધ માંસાદિ જન્યાનાં દોષાણાં ગિરજે વહુ ॥

કીર્તના દર્શ નાચ્છુત્યા પ્રકૃતેર્ન વિમુચ્ચેતા ॥ ૬૯ ॥

॥ ઇતિ નારદપાગ્યરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં પગ્યમપટલે

શ્રીરામરહસ્યે સત્વાદિગુણસ્વભાવ પ્રકાશો નામૈકોનવિંશોઽધ્યાયઃ ૧૯ ॥

૨૦. અથ વિંશોઽધ્યાયઃ ।

શ્રીશિવ ઉવાચ-

લીલાનુકરણં વિષ્ણોઃ સર્વપાપહરં પુરા ।

ભક્તિપ્રેમકરં પગ્યાદ્રામે શ્રીરમણે શિવે ॥ ૧ ॥

સર્વે સર્વત્ર સર્વેશ કૃતાન્યેવાનુકુર્વતે ।

આદિ મત્વાદ્ ગુરુત્વાચ્ચ કર્તૃત્વાદપિતસ્યવૈ ॥ ૨ ॥

યન્નેશ્વરકૃતં તન્નુ કેન શઙ્કાવિના મુના ॥

કર્તું ત્વભિનવં કર્મ તદન્યેષુ સુરેષ્વપિ ॥ ૩ ॥

ભુક્તં ચ ભુજ્યતે તસ્ય પીતમેવહિ પીયતે ।

દીયતે દત્તમેવાસ્ય ગીતમેવ ચ ગીયતે ॥ ૪ ॥

યત્કાર્યં કૃતં તેન સર્વજ્ઞેન મહીયસા ।

તત્તત્કર્તું નશક્નોમિ ન ચ બ્રહ્મા ન વાસવઃ ॥ ૫ ॥

યચ્છક્યં મધુરં યચ્ચ સ્વસ્ય યચ્ચ હિતં પ્રિયમ્ ।

તત્કુર્યાત્પ્રણયાત્તસ્ય ભક્તિપ્રેમાદિવર્દ્ધનમ્ ॥ ૬ ॥

સાક્ષાત્સદાશિવોરામપાદપદ્મમધુવ્રતઃ ।

मडाशम्भुर्नुमांस्तु तत्तुर्यात्तथमन्यथा ॥ ७ ॥
 सीतास्नेहर्द्धिकामस्तु वसन्ते कुरुताज्जनः ।
 सीताराभोत्सवम्पुण्यम्भङ्गलं रस वर्षाणाम् ॥ ८ ॥
 छञ्चन्नामरतिभक्तः शरद्रास मलोत्सवम् ।
 करोतु रसकैः सार्द्धं रसिको रसिकाप्रियः ॥ ९ ॥
 उभयोरुभयत्रैव प्रीतिस्तत्र कृते पुरा ।
 भवेद्भक्तिस्तयोश्चापि परमा निश्चला रतिः ॥ १० ॥
 रासस्थानमयोध्यैव धर्मस्थानं सनातनम् ।
 भुक्तिस्थानमयोध्यैव भक्तिस्थानञ्च शाश्वतम् ॥ ११ ॥
 धर्मस्थानमयोध्याप्यं रङ्गं भुक्तिपदं स्मृतम् ।
 द्वारिका भक्ति कृत्स्थानं रसस्थानन्तु माथुरम् ॥ १२ ॥
 सर्वमेतद्योध्यैव सूक्ष्म दृष्टि समर्पणे ।
 तत्राशोकवनं रम्यं रसस्थानं छि डेवलम् ॥ १३ ॥
 तन्मध्ये जनकीरामौ नित्यं लीलारतौ स्थितौ ।
 सखितौ वनिता यूथैः शतैरपि मनोहरैः ॥ १४ ॥
 अयोध्या नन्दनी सत्या नामा साकेतं छत्यपि ।
 कोशला राजधानी च ब्रह्मपुरापरजिता ॥ १५ ॥
 अष्टयक्षा नवद्वारा नगरो धर्मसम्पदाम् ।
 दृष्ट्वैव ज्ञाननेत्रेण ध्यातव्यासरयूस्तथा ॥ १६ ॥
 वृक्ष गुल्मलता यत्र वस्त्ररम्भाङ्गुरादिभिः ।
 कृत्रिमैश्चन्द्र ताराद्यैर्दीपस्तम्भैश्च तोरणैः ॥ १७ ॥
 अशोकवनमित्येतत्कल्पयेत् कल्पकोविदः ।
 रम्यं मनोहरं यावद्विस्तृताष्टयविवर्जितः ॥ १८ ॥
 छयं रासस्थली रम्या रामोस्यां रमणीप्रियः ।
 रमते रमणीवृन्दैः सीतया च समन्वितः ॥ १९ ॥
 अशोकवनिका येयं सर्वर्तुरसपूरिता ।
 अस्यां रामप्रिया तेन विहरिष्यति संयुता ॥ २० ॥

ધન્યોહં ચ તયોરત્ર શૃંગારપ્રચુરાઃ શુભાઃ ।

કેલીર્દૃશ્યામિ સાનન્દો દુર્દર્શા અપિ યોગિનામ્ ॥ ૨૧ ॥

અત્ર રામાવરોઘઞ્ય દ્રક્ષ્યામ્યસ્ય પ્રસાદતઃ ।

યો ન દ્રષ્ટું સુરૈઃ શક્યોભક્ત્યા યોગ્યત્વમાપિ નઃ ॥ ૨૨ ॥

એવં સ્તુવન્નિજં ભાગ્યં પ્રેમાનન્દરસાવિલઃ ।

પ્રાતઃ પ્રપૂજ્યેદ્રામં નૈવદ્યૈર્વિવિધૈર્જનઃ ॥ ૨૩ ॥

શ્યામાં સીતાં સખીશ્વાસ્યાશ્ચન્દ્રાદ્યાઃ પ્રીણયેદ્ભૂશમ્ ।

વૈષ્ણવારાધનં કુર્યદ્વૈષ્ણવોત્સવસિદ્ધયે ॥ ૨૪ ॥

સમ્પૂજ્યાભ્યર્થયેદ્ભક્તો રામં રામાગણાન્વિતમ્ ।

દણ્ડવત્ પ્રણમેત્તસ્ય પુરસ્તાત્પુલકશ્રિતઃ ॥ ૨૫ ॥

રામચન્દ્ર મહાબાહો દેવદેવ જગત્પતે ।

રાજીવલોચન શ્રીમાન્ કૌશલ્યાનન્દવર્ધન ॥ ૨૬ ॥

રસિકેન્દ્ર જગત્પ્રાણ સીતાકાન્ત મહોજ્વલ ।

લીલાવતારવૃન્દેન્દ્ર લીલાલલિતલોચન ॥ ૨૭ ॥

અનુકર્તું ભવદ્રાસલીલાં મે મન ઈહતે ।

સત્યસદ્ગુલ્પ તેડધાપિ લીલૈષા જનરઞ્જિની ॥ ૨૮ ॥

અથ પૂર્ણકલશ્ચન્દ્રો રજની ચ શિતેન્દુના ।

રાસશ્ચ કુમુદો નામ મધુર્વા મધુરાકૃતે ॥ ૨૯ ॥

પ્રફુલ્લાશોકવાટીયં કોકિલાલિકુલાકુલા ।

વાપીકૂપતડાગાદિકુમુદા કર મણિડતા ॥ ૩૦ ॥

રામા રમયિતું ભક્તાઃ શક્તસ્ત્વં ચ મનોહર ।

પ્રમદામન્મથવ્યાધિરાજવૈદ્ય કૃપાનિધે ॥ ૩૧ ॥

રમસ્વ વિહર ક્રીડ નિત્યલીલારસપ્રિય ।

પ્રદર્શયાત્મનશ્ચેષ્ટા ઇષ્ટામોક્ષાદિતઃ પ્રિયાઃ ॥ ૩૨ ॥

ભક્તવત્સલ ભક્તેશ ભક્તાર્પિતફલસ્મૃહ ।

અનુગૃહાણ નઃ સ્વીયા ઇતિ મત્વા ચ કિકુરાન્ ॥ ૩૩ ॥

ત્વયિ હયગ્રે રહસ્યેષુ પ્રમદામુદ આસયે ।

અમાત્યાકિકુરા એવ તત્ર સ્યુઃ પરસેવકાઃ ॥ ૩૪ ॥

कीडोपकरणं सर्वं भाव्यांवररसादिकम् ।
 गन्धादि गीतनृत्यादि भक्ष्यभोग्यादि चोत्तमम् ॥ ३५ ॥
 भवदर्थमवकलृप्तं तवैवैतन्निषेव्यताम् ।
 स्वीयाभिर्वनिताभिस्त्वं सेव्यमानो वने वने ॥ ३६ ॥
 गीयमानश्च गन्धर्वकन्याकोटिभिरादरात् ।
 रामारमयतां श्रेष्ठनामार्थं प्रकटी कुरु ॥ ३७ ॥
 निमन्त्र्यैवं रमानाथं रामं कामि तदापकम् ।
 पूजयेत्काम गायत्र्याध्यायकामधिया हरिम् ॥ ३८ ॥
 सर्वश्रृङ्गारसर्वस्वमूर्तिं भोक्तारमेकलम् ।
 किशोरं कमनीयाङ्गं स्वीकृतार्थितविग्रहम् ॥ ३९ ॥
 अथेवमाज्ञां ततो लब्ध्वा रामभक्तान्निमन्त्रयेत् ।
 परमैकान्तिनस्तस्मिन् रसिकानेव देवलान् ॥ ४० ॥
 नाट्यनृत्यकलागीतवाद्यभेदविशेषान् ।
 शुद्धान्वयास्सुन्दरान् शुद्धान् पीनान्प्राणतान् शुभान् ॥ ४१ ॥
 समग्राङ्गान्सुचिन्दांश्च सुवर्णाभधुरस्वरान् ।
 सीतारामपदाम्भोजभ्रमरायितमानसान् ॥ ४२ ॥
 अलुब्धान् सुशुभाचारान् रसज्ञानापि कोविदः ।
 भावज्ञानभि नीतज्ञान् रसस्थज्ञान् स्वलङ्कृतान् ॥ ४३ ॥
 अन्यान्निमन्त्रयेद्विद्वान् सीतावल्लभ कीर्तये ।
 जनसाधून्धनाढ्यांश्च दातुन् भक्तिमतो बलून् ॥ ४४ ॥
 आकारयेन्महाभागान् रामदर्शनलालसान् ।
 भक्तिकामान् रमारामपादयुग्मे मछाप्रतान् ॥ ४५ ॥
 भोजयेदर्थयेदेतान् रामप्रीत्यर्थमागतान् ।
 विभवो सतिरामस्य महापूजां समाचरेत् ॥ ४६ ॥
 वर्जयेन्भवेच्छयाङ्गालान् भक्तिशून्यान् दुराशयान् ।
 दासकान्दूषकांश्चौरान् छिन्त्रान् शूद्रान् मलीमसान् ॥ ४७ ॥
 शैवान् शाक्तान् भवान् पाप्माण्डान्शुचीन्नरान् ।

મૂર્ખાન્ કૌતુકિનો ધૂર્તાનન્યદેવરતાપિ ॥ ૪૮ ॥

દુર્ભક્ષ્યાન્નિકાન્ વાહ્યાન્ મધમાંસરતાનપિ ।

નાસ્તિકાન્ હૈતુકાન્ કૂરાનન્યાનપિ સન્ત્યજેત્ ॥ ૪૯ ॥

નૈતે યોગ્યાઃ સમ્પ્રવેષ્ટું રામૈકાન્તિકકેલિષુ ।

અન્યથા કારકો ભ્રંસ્યેદ્રામકોપેન ભક્તિતઃ ॥ ૫૦ ॥

પરમૈકાન્તિનો યત્ર પાપદોષવિર્જિતાઃ ।

ગાનં ભગવતઃ કુર્યુઃ સન્નિધતે તુ યદ્દરિઃ ॥ ૫૧ ॥

દ્વિજરાજકુલોદ્ભૂતં સુરૂપં સુમુખાદિકમ્ ।

સુવર્ણ શુભગં ચારુચેષ્ટં મધુરભાષિણમ્ ॥ ૫૨ ॥

દૃષ્ટિચિત્તહરં પુંસાં શિક્ષાદક્ષં સુલક્ષણમ્ ।

કુમારં વા કિશોરં વા રોગદોષવિવર્જિતમ્ ॥ ૫૩ ॥

પૂજ્યેદ્રામબુદ્ધ્યૈવ વિહીનં ત્વપલક્ષણૈઃ ।

યદસ્મિન્ રાઘવઃ સ્થિત્વા કીડિષ્યતિ પ્રિયાયુતઃ ॥ ૫૪ ॥

તૈલેનાભ્યજજય ચૂર્ણેન સમુદ્ગર્ત્ય ચ વારિભિઃ ।

પવિત્રૈઃસ્નાપયેદ્દિદ્ધાન્મન્ત્રોચ્ચારણપૂર્વકમ્ ॥ ૫૫ ॥

ગત્યૈઃ પઞ્ચભિઃ સંસ્નાપ્ય તુલસીદર્ભમિશ્રિતૈઃ ।

ઉષ્ણેન વારિણા ભૂયઃ શીતલેન ચ મન્ત્રતઃ ॥ ૫૬ ॥

પીતાંવરં યુગં દદ્યાદ્બ્રહ્મસૂત્રં ચ સુન્દરમ્ ।

રોચનાકુકુમામેન કસ્તુરીકલિતેન ચ ॥ ૫૭ ॥

તિલકેનાપ્યલં કુર્યાદ્ધૃતિશ્રીકેશવવેશ્મના ।

આચામયેજ્જલં શુદ્ધં રામનામાનિ કીર્તયન ॥ ૫૮ ॥

શ્રીરામં તત્ર સન્ધ્યાયેદાત્માનં સ્વત એવ તમ્ ।

રામસ્ય મન્ત્રમુન્યાદીત્ર્યસ્યેત્તસ્ય યથોચિતમ્ ॥ ૫૯ ॥

અડ્ગેષુ ચાડ્ગદેવાંશ્ચ રામોડસ્મીતિ ચ ભાવયન્ ।

રામાત્મા એષ એવેતિ વેદાન્તવિદિતં મતમ્ ॥ ૬૦ ॥

ધૂપયેદ્દીપયેત્પશ્ચાદ્ ભોજયેદમૃતં ચ તમ્ ।

નીરાજનમુખામોદં તામ્બુલાદિપ્રદાય ચ ॥ ૬૧ ॥

रामोऽयमिति तं भूयो लालयेन्न तु कोपयेत् ।
 तद्द्वाराभगवान् रामः साक्षादेवः समीडते ॥ ६२ ॥
 अेवं लक्ष्मणसम्पन्नमपलक्ष्मणवर्जितम् ।
 कुमारं जानकीत्येवं सङ्कुर्याद्धि विधानतः ॥ ६३ ॥
 जानकीमन्त्रमुन्यादीन्यस्येत्तस्याः कलेवरे ।
 भोजयेत्लालयेत्तद्भद्रामदेवीति तां बुधः ॥ ६४ ॥
 कुमारं रुपसम्पन्ना नृत्यगानविद्यक्षाणाः ।
 अपलक्ष्मण शून्या येद्विजा नाशुययोऽनघाः ॥ ६५ ॥
 सम्भाव्यास्ते सप्तीत्वेन जानक्या अनुभावतः ।
 भोजिता धूपिताः सम्यक् शिक्षिता स्तोचिता धनैः ॥ ६६ ॥
 प्रधानाद्व्यष्टसङ्ख्याकाः सीतायाः समतां गताः ।
 भवन्ति शतशस्तत्र यन्द्राधाः प्रवराः सताम् ॥ ६७ ॥
 नवीनैर्जातसंस्कारैश्चित्रैः सूक्ष्मैः सुगन्धिभिः ।
 वस्त्रैराभरणैर्मुक्ताप्रधानैश्च यथोचितम् ॥ ६८ ॥
 अलङ्कुर्वन्तु सैरन्ध्र्यः कुमारी रतिरुपिणीः ।
 यथा सीता य रामश्च प्रसीदत विलोक्यताः ॥ ६९ ॥
 रामो गन्धर्वराजेन्द्रकुमारालङ्कुरणादिभिः ।
 अलङ्कार्यो यथा सर्वमनोहरतमो भवेत् ॥ ७० ॥
 प्रवीणोगीतनृत्याद्यै रसपोषणपण्डितः ।
 शिक्षितोमृतसङ्गीतपण्डितैः पटुताण्डवैः ॥ ७१ ॥
 सीताऽलङ्कुरणैः सीतामलङ्कुर्युः स्त्रियोवराः ।
 यरायरजगन्मोडकारिणी सा यथा भवेत् ॥ ७२ ॥
 तत्र ये गायका अष्टावष्टौ वायुपगायकाः ।
 नर्तका वादकास्तेषां शिक्षिकाश्च यथेच्छया ॥ ७३ ॥
 ते सर्वेपि भवन्त्वत्र रक्तांवरविलोचनाः ।
 ताम्बूलवदनाम्भोजाः सालङ्काराः सुभोजिताः ॥ ७४ ॥
 रङ्गे ते प्रविशन्त्वादौ विघ्नवारणपूर्वकम् ।
 माङ्गल्यं तत्र कुर्वन्तु गानवाद्यानुरञ्जितम् ॥ ७५ ॥

वाधं तां काडलाभेय्यो मृदङ्गपाणवाद्यः ।
 यथा श्रुत्वा जनाः सन्तु सर्वे दृष्टतनूरुहाः ॥ ७६ ॥
 ततो रामं य सीतां य कुमारीश्च सप्तीःसमाः ।
 रङ्ग प्रवेशयेद्भक्तः पुष्पाञ्जलिपुरः सरम् ॥ ७७ ॥
 कीर्त्यमाणाश्च लाजाभिर्मुक्ताकुङ्कुमपल्लवैः ।
 निर्मञ्चनैश्च नारीणां दीपावलिप्रकाशिताः ॥ ७८ ॥
 वाद्यैर्जयस्वनैः स्तोत्रैः स्तूयमाना सुदान्विताः ।
 रामं नीराजयेत्तत्र समासीनं शुभासने ॥ ७९ ॥
 सीतया सङ्घितं श्यामं सप्तीगणसमन्वितम् ।
 रिरंसु स्मरकोट्याभं कामिनीकेलिवर्द्धनम् ॥ ८० ॥
 ताम्बूलैः पूजयेत्तत्र दिव्यपावनमालया ।
 नमस्कृतैश्च सम्प्रेमकलपुष्पधनार्पणैः ॥ ८१ ॥
 ततः सर्वैर्गुणैस्तत्र युक्तोरासः प्रवर्त्यताम् ।
 बाहुबन्धैर्मिथः स्त्रीणां प्रकर्तव्यं प्रियेण य ॥ ८२ ॥
 यथा यथा छि शङ्कारे रसो वर्द्धत सिन्धुवत् ।
 तथा तथा प्रकर्तव्यं सर्वं वेष्टितमद्भुतम् ॥ ८३ ॥
 गातव्यानि यस्त्रिंशो रसवन्ति तथोर्द्धयोः ।
 छन्दः प्रबन्धगीतानि नानाभाषाश्रितानि य ॥ ८४ ॥
 रस भावान्वितं गानं सर्वश्रोत्रमनोहरम् ।
 कर्तव्यं कोटिलाकण्ठबालाढी रसवर्द्धनम् ॥ ८५ ॥
 नृत्यं नानाविधं यापि परमानन्दकारकम् ।
 सप्तीभिस्तत्र कर्तव्यं दम्पत्योर्दृष्टयानुगम् ॥ ८६ ॥
 न तद्दोषो भवेद्यत्तु रसार्थमपकृष्यते ।
 मिथ्याशापैरपि प्रेयान्नायको मदनार्पितः ॥ ८७ ॥
 मानैरनुनयैश्च कलहैः प्रणयाश्रितैः ।
 अन्वेषणैर्निलयनैराविर्भावैश्च धावनैः ॥ ८८ ॥
 नेत्रनिमीलनोन्मेषनामोक्तिपण्डित्यैः ।

भोलाद्यभिनयै रामदृशनेन य शुभ्रवाम् ॥ ८८ ॥

बालयेष्टानुकारैश्च स्नेहाविष्करणैर्मिथः ।

प्रलेलिभिः प्रलासैश्च गुणानुक्तनैर्मिथः ॥ ८९ ॥

यादुभिः पटुभिश्चैव मिथो मुष्णविलोकनैः ।

नायकं रञ्जयेद्रामं नायिका नायकोप्ययम् ॥ ९० ॥

यथा वद्धेत सद्गुणो निद्रालस्यनिरोधकः ।

वर्तितव्यं तथा ताभ्यां नायकाभ्यां मिथो रजः ॥ ९१ ॥

ताम्बूलागरुकस्तूरीकर्पूराभोदयन्तनैः ।

यामरव्यजनखण्डपुष्पनीराजनाद्विभिः ॥ ९२ ॥

निर्मञ्जनैस्तथा दृष्ट्युत्तारणैरभिसर्पणैः ।

कल्पितैर्विप्रलम्बैश्च प्रीत्यान्योन्यसमागमैः ॥ ९३ ॥

आलिङ्गनैर्मिथोदम्भोपालम्भाज्ज्वलज्जनैः ।

वक्रोक्तिभिर्गुणोत्कर्षदर्शनैश्च पलायनैः ॥ ९४ ॥

ग्राहणैर्वन्धनैः प्रेमपाशैः पाशविमोचनैः ।

अङ्गुष्ठकम्पनैर्भावव्यञ्जनैरपि वञ्चनैः ॥ ९५ ॥

प्रतिकूलानुकूलेन शिरः कम्पेन य स्मितैः ।

आज्ञाभ्युपगमैः शाठ्यैर्दुर्लभैर्दुर्लभैरपि ॥ ९६ ॥

कटाक्षैः करतालैश्च कर्णजपविकल्पनैः ।

गोपनैर्दर्शनैर्भूयः कल्पितस्य य वस्तुनः ॥ ९७ ॥

क्षमापणै रसावेशरोषैरङ्गाभिदर्शनैः ।

प्रेमाश्रुपातनैस्तूष्णीमावैरात्मनिवेदनैः ॥ ९८ ॥

अेवं विधाभी रम्याभिश्चेष्टाभिरपि योषितः ।

कल्पिताभिः प्रसिद्धाभि रपीष्टाभी रसाय सः ॥ १०० ॥

आराध्यो सौ सप्तीभिस्तु दुराराध्योपि दुर्भगैः ।

प्रसीदत्यनुकर्तुं प्रसन्नोसौ सुरदुग्धमः ॥ १०१ ॥

अेवमाराधयेयुस्ता नायकं धतिदायकम् ।

नायकोपि निजाभिश्च येष्टाभिरनुरञ्जयेत् ॥ १०२ ॥

પ્રેમાવિષ્ઠૈઃ કૃતૈરેવં રામારામવિચેષ્ટિતૈઃ ।
 આત્મીયો હિ ભવેદ્રાસ એતત્કાલકૃતોપિ ચ ॥ ૧૦૩ ॥
 પ્રેમાનો યેન નૈવ સ્યુઃ પ્રેમાશ્રૂણિ કૃતેન ચ ।
 તેન હૃદયદાહેન કિંવા હ્યન્યત્ફલં ભવેત્ ॥ ૧૦૪ ॥
 નિત્યં નવ્યં હરેઃ કર્મ દિવ્યં જન્મ ચ ભામિનિ ।
 યદા ચસ્યાનુસન્ધ્યાનં તદા તસ્યોદયો ભવેત્ ॥ ૧૦૫ ॥
 ન કર્મ વન્ધનં જન્મમરણં ચ ન વિદ્યતે ।
 વૈષ્ણવાનામપીશાનેકુતસ્તસ્ય જગત્પતેઃ ॥ ૧૦૬ ॥
 ભક્તાર્થ જન્મકર્માદિ સર્વં સ્વીકુરુતે હરિઃ ।
 અજોડવ્યયોડવિકારોડપ્યવ્યક્તો દિવ્યપદે સ્થિતઃ ॥ ૧૦૭ ॥
 ન કાલનિયમસ્તસ્ય જન્મનો જનકર્મણઃ ।
 કિન્તુ સ્વેચ્છૈવ તન્નં સ્યાત્તિરોધાનોદયાદિષુ ॥ ૧૦૮ ॥
 કલાવપિ કલાવેશસ્વરૂપાવેશતઃ સ્વયમ્ ।
 પ્રેમાવેશવશો રામોભુક્તે લીલારસાડમૃતમ્ ॥ ૧૦૯ ॥
 ન ભક્તોદૂરગો રામો ભાગ્યાદર્થો ન દૂરગઃ ।
 નગુરોદૂરગા ભક્તિર્જાનાશ્ચાન્તિર્ન દૂરગા ॥ ૧૧૦ ॥
 ન યાગાદ્ દૂરગઃ સ્વર્ગઃ સ્વર્ગાદ્ભોગો ન દૂરગઃ ।
 ન કામાદૂરગં પાપં પાપાન્ન નિરયઃપરઃ ॥ ૧૧૧ ॥
 ભાવાન્ન દૂરગા સિદ્ધિર્ભાવે સર્વં પ્રતિષ્ઠિતમ્ ।
 સોયં રાસઃ સ એવાયં રામ ઇત્યેવ ભાવયન્ ॥ ૧૧૨ ॥
 એવમર્ચ્યોપિ ભગવાન્સાક્ષાદેવઃ પ્રતિષ્ઠિતઃ ।
 શિલાબુદ્ધિરનર્થાય ધર્મે યાધર્મધીરિવ ॥ ૧૧૩ ॥
 એવં તે કથિતં ગૌરિ રામાનુકરણં પરમ્ ।
 પરમં પાવનં રામપ્રેમભક્તિપ્રવર્ધનમ્ ॥ ૧૧૪ ॥
 રામાનુકારકો યે તુ યે ચૈષામનુસારકાઃ ।
 ઉભયે તેડપિ રામસ્ય સાખ્યાઃ પરમા મતાઃ ॥ ૧૧૫ ॥
 એતદ્બ્રુવ્યં પરં દેવિ ગોપ્યં યત્નેન ભામિનિ ।
 સાધુસ્વપિ વિશેષેણાસાધ્યભક્તદુરાત્મસુ ॥ ૧૧૬ ॥

અનુકૂલેન યોગ્યેન યોષિઘોનિરિવાગ્રહાત્ ।
 અભિસેવ્યા કથાયેયં યોનિકોટિસુખપ્રદા ॥ ૧૧૭ ॥
 નેતિ નેતિ વદન્તીન્તાં માં મામિતિ વદન્યતિઃ ।
 ભુક્તે ભાર્યાં યથા ભક્તસ્તથાભુક્તે કથામિમામ્ ॥ ૧૧૮ ॥
 માતુઃ સ્તનદ્વર્યાં બાલો ભક્તો રામકથાપિવન્ ।
 અન્યઇવ ન દૂષ્યેત તથોસ્ત એવજીવિકે ॥ ૧૧૯ ॥
 શ્રુત્વા કથામિમાં નિન્દેન્માતુર્યોનિમિવાધમઃ ।
 સ્વં ચાન્યરેતસં બ્રૂતે માતુર્મલસમઃ ખલઃ ॥ ૧૨૦ ॥
 દેવગુપ્તેષુ ભાવેષુહેતુર્દેવિ નિરર્થકઃ ।
 માતુર્યોનિ સ્વવર્ણેન કો નુ માતું તુ તાર્કિકઃ ॥ ૧૨૧ ॥
 ઇતીમાં પાર્વતી પત્યુઃ કથાં શ્રુત્વા મનોહરામ્ ।
 દશાક્ષરમનુધ્યાનપરા રામસ્ય ચાસ સા ॥ ૧૨૨ ॥
 રામધ્યાનપ્રભાવેણ રામનામાનુકીર્તનૈઃ ।
 વિમલા પાર્વતી નામ લોકપૂજ્યા હિ વર્તતે ॥ ૧૨૩ ॥
 પાર્વતીશિવરામાણાં સીતાયાશ્ચ વિશેષતઃ ।
 પ્રસાદં લભતેસઘઃ શ્રોતા વક્તા ચ કારકઃ ॥ ૧૨૪ ॥
 ॥ ઇતિ નારદપાગ્ચરાત્રે શ્રીશિવસંહિતાયાં
 નિરુક્તલક્ષણાયામુમામહેશ્વરસંવાદે પચ્ચમપટલે
 શ્રીરામરહસ્યે રામાનુકરણ પારમાર્થિકતત્ત્વ
 પ્રકાશનોનામ વિંશોડધ્યાયઃ ૨૦ ॥

Encoded and proofread by Mrityunjay Rajkumar Pandey*

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

